

Agenda voor de bijeenkomst Overlegorgaan Nationaal Park Schiermonnikoog

Datum en tijd: **maandag 24 juni 2024 van 20 tot 22 uur**

Plaats: **Dorpshuis**

1. Opening en vaststellen agenda
2. Mededelingen leden Overlegorgaan (voor zover niet een apart agendapunt)
 - a. Stand van zaken 1eilaun (Provincie/Wetterskip)
 - b. Stand van zaken Frysk Programma Landelijk Gebied (Provincie/Wetterskip)
 - c. Stand van zaken integraal Waterplan Schiermonnikoog (Vitens/Provincie)
 - d. Voortgang kattenproject (André Duiven)
 - e. Beleidsregel aanwijzing Nationale Parken (ter info bijgevoegd)
 - f. Overige mededelingen
3. Ingekomen stukken (bijgevoegd)
 - a. Voorstel Expertgroep Bunkerstichting Schiermonnikoog (mail 23 april 2024 van Cees Soepboer)
 - b. NP personeelsverloop (mail 5 juni 2024 van Harm Carrette)
4. Ambitieplan Nationaal Park Schiermonnikoog
Eindconcept bijgevoegd; korte toelichting op proces en inhoud
Behandelveorstel bijgevoegd
5. Aanvraag extra middelen LNV (projectplan bijgevoegd)
Mondelinge toelichting secretaris; aanvraag is inmiddels namens de Beheerstichting ingediend
6. Financiën Beheerstichting
 1. Jaarrekening opgesteld door Eijgen bijgevoegd; toelichting penningmeester E. Gerbrands
 2. Afrekening Tijdelijke ondersteuning Nationale Parken; mondeling secretaris
7. Communicatie en Educatie
Concept jaarverslag 2023 bijgevoegd (bespreken en vaststellen)
Stand van zaken uitvoering/projecten (mondeling Natascha van den Bosch IVN)
8. Concept verslag vergadering Overleg Orgaan van 23 november 2023 (bijgevoegd)
9. Rondvraag
10. Sluiting (beoogde datum najaarsvergadering 21 november 2024)

Beleidsregel van de Minister voor Natuur en Stikstof van 21 mei 2024, nr. WJZ/52780336 tot nader specificeren van de eisen die worden gesteld aan de aanwijzing van nationale parken (Beleidsregel aanwijzing nationale parken)

De Minister voor Natuur en Stikstof,

Gelet op artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht, artikel 2.44, derde lid, van de Omgevingswet en artikel 3.68 van het Besluit kwaliteit leefomgeving;

Besluit:

Artikel 1 (begripsbepalingen)

In deze beleidsregel wordt verstaan onder:

- *landschaps- of gebiedsbiografie*: beschrijving van de ontstaansgeschiedenis en langetermijnontwikkeling van het landschap in een bepaald gebied;
- *landschapsecologisch systeem*: landschap of deel van een landschap waarbinnen onderling samenhangende functionele en ruimtelijke relaties bestaan tussen mens en natuur;
- *LESA*: landschapsecologische systeemanalyse van de fysisch geografische en ecologische factoren en hun wederzijdse beïnvloedingen in een landschap met aandacht voor de invloed van de mens in het verleden en heden;
- *minister*: Minister voor Natuur en Stikstof;
- *wezenlijke kenmerken*: abiotische, biotische en cultuurhistorische kernkwaliteiten en hun samenhang die bepalend zijn voor het unieke, onderscheidende karakter van het nationaal park.

Artikel 2 (voorwaarden aanwijzing nationaal park)

1. De minister wijst op grond van artikel 2.44, derde lid, van de Omgevingswet in samenhang met artikel 3.68 van het Besluit kwaliteit leefomgeving een gebied uitsluitend als nationaal park aan, als:
 - a. het gebied ten minste één aaneengesloten natuurkern bevat van minimaal 1.000 hectare die behoort tot Natura 2000-gebied of onderdeel is van het Natuurnetwerk Nederland, ingebed in het daarmee samenhangende landschapsecologische- en cultuurhistorische systeem;
 - b. meer dan 50% van de totale oppervlakte van het gebied bestaat uit natuur die:
 - 1°. behoort tot Natura 2000-gebieden of gebieden die onderdeel zijn van het Natuurnetwerk Nederland; en
 - 2°. voor zover zij niet behoort tot de onder 1 genoemde gebieden, in het omgevingsplan de functie natuur is toegedeeld;
 - c. het gehele gebied voldoet aan:
 - 1°. de kwaliteitseis ecosystemen;
 - 2°. de kwaliteitseis bijzonder natuurwetenschappelijk, educatief en recreatief belang; en
 - 3°. de kwaliteitseis grote schoonheid; en
 - d. de wezenlijke kenmerken van het gebied zijn verzekerd.
2. Bij een verzoek om aanwijzing als bedoeld in artikel 3.68, tweede lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving, worden door de gedeputeerde staten van de provincie of de provincies waarin het gebied ligt in ieder geval de volgende gegevens en bescheiden verstrekt:
 - a. een kaart van het gebied; en
 - b. een onderbouwing op welke manier het gebied voldoet aan de eisen als bedoeld in het eerste lid.

Artikel 3 (kwaliteitseis ecosystemen)

1. Een gebied voldoet aan de kwaliteitseis ecosystemen, bedoeld in artikel 2, onder c, onder 1°, als de ecosystemen in het gebied niet wezenlijk zijn aangetast door menselijk gebruik.
2. Een ecosysteem dat niet wezenlijk is aangetast door menselijk gebruik, is een samenhangend ecosysteem met duurzaam functionerende abiotische en biotische relaties, waarbij menselijk gebruik en beheer geen negatieve invloed hebben op het duurzaam functioneren.

Artikel 4 (kwaliteitseis bijzonder natuurwetenschappelijk, educatief en recreatief belang)

Een gebied voldoet aan de kwaliteitseis bijzonder natuurwetenschappelijk, educatief en recreatief belang, bedoeld in artikel 2, onder c, onder 2°, als zich in het gebied natuurwetenschappelijke, educatieve en recreatieve waarden van nationaal of internationaal belang bevinden, die op passende wijze beleefbaar zijn.

Artikel 5 (kwaliteitseis grote schoonheid)

1. Een gebied voldoet aan de kwaliteitseis grote schoonheid, bedoeld in artikel 2, onder c, onder 3°, als het gebied een natuurlijk landschap van grote schoonheid omvat.
2. Een natuurlijk landschap van grote schoonheid is een landschap met een unieke identiteit, met aandacht voor de landschappelijke en cultuurhistorische waarden en ander cultureel erfgoed als bedoeld in artikel 1.1 van de Erfgoedwet, met inbegrip van de plaatselijke tradities, verhalen, geschiedenis en lokale producten.

Artikel 6 (verzekeren wezenlijke kenmerken)

1. De wezenlijke kenmerken binnen een gebied zijn verzekerd, overeenkomstig artikel 2, onder d, als de functies, gebruiksvormen en beheer in het gebied naar het oordeel van de minister voldoende ondersteunend zijn aan het functioneren van het landschapsecologische systeem en de biodiversiteit.
2. De beschrijving en het behoud van de wezenlijke kenmerken wordt onderbouwd door middel van:
 - a. een LESA en een landschaps- of gebiedsbiografie; en
 - b. het instrumentarium van de Omgevingswet dat voor het behoud wordt ingezet.

Artikel 7 (bestaande parken)

1. Herbegrenzing van een voor de inwerkingtreding van deze beleidsregel aangewezen nationaal park vindt alleen plaats als dat park voldoet aan de voorwaarden die zijn neergelegd in de artikelen 2 tot en met 6.
2. De minister overweegt intrekking van een voor de inwerkingtreding van deze beleidsregel vastgesteld besluit tot aanwijzing van een nationaal park, als dit park op 1 januari 2030 niet voldoet aan de voorwaarden die zijn neergelegd in de artikelen 2 tot en met 6.

Artikel 8 (inwerkingtreding)

Deze beleidsregel treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin hij wordt geplaatst.

Artikel 9 (citeertitel)

Deze beleidsregel wordt aangehaald als: Beleidsregel aanwijzing Nationale Parken 2024–2030.

's-Gravenhage, 21 mei 2024

*De Minister voor Natuur en Stikstof,
C. van der Wal-Zeggelink*

TOELICHTING

I ALGEMEEN

1. *Strekking beleidsregel*

De Omgevingswet en daarop gebaseerde regelgeving bevatten de regels over de fysieke leefomgeving, waaronder regels over nationale parken. De bevoegdheid van de Minister voor Natuur en Stikstof N&S voor de aanwijzing van nationale parken is gelegen in artikel 2.44, derde lid, van de Omgevingswet. De eisen waaraan een nationaal park tenminste moet voldoen wil de Minister voor N&S een gebied als nationaal park kunnen aanwijzen zijn vastgelegd in artikel 3.68 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). Het gaat daarbij om minimumeisen. De Minister voor N&S heeft binnen de gegeven wettelijke bevoegdheid ruimte om aanvullende eisen te stellen, en deze eisen verder in te vullen. Dat gebeurt in de onderhavige beleidsregel.

Hierna wordt nader ingegaan op de achtergrond en het doel van de beleidsregel (paragraaf 2) en op de inhoud van de beleidsregel (paragraaf 3). Daarna volgen een bespreking van de uitkomst van de consultatie (paragraaf 4) en een artikelsgewijze toelichting.

2. *Achtergrond en doel*

De Nederlandse nationale parken zijn de parels van onze natuur en landschappen voor huidige en toekomstige generaties. Ze maken deel uit van grote samenhangende gebieden die samen het verhaal van de Nederlandse natuur vertellen. Het zijn unieke natuur- en landschapsgebieden die nationaal en internationaal tot de verbeelding spreken. Op dit moment zijn er 21 parken in Nederland. De verschillen tussen de parken zijn groot. Er is onder andere verschil in type gebied, omvang, natuurkwaliteit, organisatie en beschikbare middelen.

Met de Standaard voor de gebiedsaanduiding nationale parken¹ is een beweging ingezet naar grotere parken. Deze beweging is een uitvloeisel van de motie Van Veldhoven/Jacobi in 2014², waarin de regering werd gevraagd een sterk merk met bijbehorende standaard te ontwikkelen waarbij naast natuur meer ruimte ontstaat voor recreatieve functies en ondernemers binnen de grenzen van een nationaal park.

Sommige parken zetten het 'label' nationaal park in als vliegwiel voor ontwikkelingen in en in de omgeving van het park. Het label kan ook voor verbinding zorgen tussen de bewoners, ondernemers en natuurbeheerders in het gebied. Ook kan het label zorgen voor een (regionale) promotie van het gebied. Het stelsel van nationale parken vertelt het verhaal van de natuur in Nederland, het is de nationale collectie.

In 2021/2022 zijn het beleid voor de nationale parken en de standaard geëvalueerd. Eén van de aanbevelingen uit de evaluatie was dat er meer duidelijkheid moet komen over de basiseisen en wettelijke criteria waar de nationale parken aan moeten voldoen.³ De aanbevelingen uit de evaluatie 2021/2022 van het beleid voor de nationale parken zijn in het Beleidsprogramma 2024–2030 (Beleidsprogramma) verwerkt.⁴ Dit programma, dat in juni 2023 is gepresenteerd⁵, vervangt het voorgaande Programma Nationale Parken 2018–2022 en de voorlopige Standaard voor de gebiedsaanduiding nationale parken.

In het Beleidsprogramma is aangegeven hoe parkorganisaties, provincies, Rijk en maatschappelijke partners de komende jaren invulling willen geven aan de ontwikkeling van nationale parken naar robuuste, kwalitatief hoogwaardige natuur- en landschapsgebieden. Het legt de gezamenlijke ambities en doelen vast en geeft de nieuwe koers aan voor alle nationale parken in Nederland.

In het Beleidsprogramma is ingezet op een stap-voor-stap-benadering als het gaat om de beweging naar grotere gebieden. Daarbij is draagvlak in de regio belangrijk: één van de voorwaarden voor de aanwijzing van een gebied is dat de wens voor een ontwikkeling naar een groter gebied als nationaal park moet zijn vastgelegd door middel van het instrumentarium van de Omgevingswet. Hierbij kan

¹ De standaard voor de gebiedsaanduiding nationaal park 2018, te raadplegen via <https://www.nationaleparkenbureau.nl/standaard+en+leidraad/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=1820424>

² Motie-Van Veldhoven/ Jacobi, Kamerstukken II 2014/15, 34 000 XIII, nr. 76.

³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/04/11/evaluatie-nationale-parken>, p. 27.

⁴ Beleidsprogramma Nationale Parken 2024–2030, te raadplegen via <https://open.overheid.nl/documenten/a07614d8-ffeb-41aeb698-ce1f4adafebb/file>

⁵ Kamerbrief van de Minister voor Natuur en Stikstof van 19 juni 2023.

worden gedacht aan een provinciale of gemeentelijke omgevingsvisie⁶, een programma van gedeputeerde staten of college van burgemeester en wethouders⁷, een omgevingsverordening⁸ of een omgevingsplan.⁹

Dit moet duidelijk maken dat het ruimtelijk beleid in de omgeving van het nationaal park een ontwikkeling inzet die de aanwijzing van het nationaal park ondersteunt, ook voor wat betreft het behoud van de wezenlijke kenmerken.

In het Beleidsprogramma is een set eisen geformuleerd waar alle parken aan moeten voldoen. Deze eisen van het Beleidsprogramma Nationale Parken zijn vertaald in de beleidsregel. De Minister voor N&S hanteert deze bij de invulling van de bevoegdheid om nieuwe parken aan te wijzen (artikel 2), om aanwijzingsbesluiten te wijzigen, wat in het bijzonder aan de orde is bij herbegrenzing (artikel 7, eerste lid), en om eventueel de aanwijzing van een nationaal park in te trekken (artikel 7, tweede lid). Aanwijzing door de Minister voor N&S gebeurt alleen op verzoek van gedeputeerde staten van de provincie of de provincies waarin het gebied ligt.

De in de beleidsregel neergelegde eisen zijn een verdere uitwerking van de normen van artikel 3.68 Bkl, die op hun beurt weer een weerslag zijn van de door de International Union for the Conservation of Nature (IUCN) tijdens de tiende algemene vergadering op 1 december 1969 te New Delhi in India geformuleerde criteria voor de toekenning van het predicaat 'nationaal park'. De criteria waar de Nederlandse nationale parken aan moeten voldoen zijn afgeleid van de internationale criteria voor beschermde gebieden van de IUCN met een hoofdfunctie natuur, waarbij recreatief medegebruik mogelijk is zolang het geen schade berokkent aan natuur en landschap.¹⁰

3. Inhoud beleidsregel

3.1 Inleiding

Het Beleidsprogramma zet in op een stapsgewijze ontwikkeling naar robuuste, kwalitatief hoogstaande natuur- en landschapsgebieden. Door middel van deze beleidsregel worden voorwaarden gesteld aan een gebied, voordat het aangewezen kan worden als nationaal park. In deze beleidsregel worden voorwaarden gesteld aan de omvang van het gebied, en specifieke kwaliteitseisen waar het gebied aan moet voldoen. De voorwaarden worden ook gehanteerd ingeval van een verzoek om herbegrenzing van een reeds aangewezen park. Voor gebieden die zijn aangewezen als nationaal park en die in 2030 niet voldoen aan de voorwaarden zoals gesteld in deze beleidsregel, kan de Minister voor N&S de status nationaal park intrekken. Het gaat om de volgende voorwaarden.

3.2 Omvang en status gebied

Het nationaal park is een logisch en samenhangend gebied gebaseerd op een landschapsecologisch systeem met ten minste één natuurkern van minimaal 1.000 hectare, ingebed in het daarmee samenhangende landschapsecologische- en cultuurhistorische systeem.

Volgens internationaal algemeen aanvaarde opvattingen heeft een nationaal park als hoofdfunctie natuur en moet het – zoals ook in de IUCN-criteria tot uitdrukking komt – een relatief aanzienlijke omvang hebben. Tegen deze achtergrond wordt de in artikel 3.68 Bkl gestelde minimumeis van 1.000 hectare voor de oppervlakte van het nationale park in zijn geheel, in artikel 2 van deze beleidsregel gekoppeld aan de natuurkern die dat park moet bevatten, en wordt als eis gesteld dat ten minste de helft van de totale omvang van het begrensde nationaal park is beschermd als gebied met hoofdoel natuur. Het gaat daarbij om natuur die zich ook internationaal onderscheidt door een bijzondere kwaliteit en een bijzonder belang in het licht van het behoud van de biodiversiteit.

De natuurkern van minimaal 1.000 hectare moet daarom bestaan uit Natura 2000- en Natuurnetwerk Nederland (NNN)-gebieden. Voor het totale gebied geldt dat het voor meer dan 50% uit natuur bestaat. Dit moeten voornamelijk gebieden zijn die behoren tot Natura 2000-gebieden of gebieden die onderdeel zijn van het Natuurnetwerk Nederland, eventueel aangevuld met gebieden die in het

⁶ Art. 3.2 Ow.

⁷ Art. 3.4 jo. 3.5 Ow.

⁸ Art. 2.6 Ow.

⁹ Art. 2.4 Ow.

¹⁰ De IUCN maakt onderscheid in verschillende categorieën, variërend in de mate van natuurlijkheid en intensiteit van beheer. In de praktijk passen landen de naam Nationaal Park echter niet uitsluitend toe op categorie II gebieden (nationale parken), maar ook op Gebieden die onder andere IUCN-categorieën vallen. (2008a). Zie: Guidelines for Applying Protected Area Management Categories: <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/pag-021.pdf>

omgevingsplan met de functie natuur zijn toegedeeld. Dit is een minimumeis. Gebieden met een natuurkern kleiner dan 1.000 hectare, of die niet minimaal uit 50% natuur bestaan, komen niet in aanmerking voor de status nationaal park.

3.3 Kwaliteitseisen van het beoogde gebied.

3.3.1 Algemeen

Aan gebieden worden – ter verdere invulling van de minimumvoorwaarden van artikel 3.68 Bkl voor het aanwijzen van nationale parken in de artikelen 2 e.v. van de beleidsregel – nadere eisen gesteld ten aanzien van:

1. de kwaliteit van ecosystemen;
2. de aanwezigheid van een natuurwetenschappelijk, educatief en recreatief belang;
3. het aanwezig zijn van grote schoonheid; en
4. het verzekerd zijn van de wezenlijke kenmerken van het gebied binnen en buiten de natuurkern.

Deze eisen worden gesteld in artikel 2 en verder uitgewerkt in de artikelen 3 tot en met 6.

De eisen gelden ook wat betreft de ecologische en de landschappelijke waarde cumulatief, hoewel artikel 3.68 Bkl de ruimte laat om een gebied enkel vanwege één van deze waarden als nationaal park aan te wijzen. Deze keuze is gemaakt, omdat juist de combinatie van deze waarden de bijzondere kwaliteit van de nationale parken bepaalt. De hoofdfunctie natuur is een wezenlijk element voor een nationaal park, maar de combinatie met de landschappelijke schoonheid maakt over het algemeen dat een park door bezoekers als zeer waardevol wordt beleefd. Ook is het belangrijk dat, nu grotere gebieden kunnen worden aangewezen met relatief minder natuur, dat er meer eisen aan het gebied worden gesteld. Daarom moet het gehele gebied dat wordt aangewezen als nationaal park, aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 2, eerste lid onder c, voldoen.

Ten aanzien van de voorwaarden, bedoeld in artikel 2, eerste lid, onder c en d, heeft de Minister voor N&S beoordelingsruimte. Door middel van deze beleidsregel is invulling gegeven aan verschillende open normen in artikel 3.68, eerste lid Bkl. De Minister voor N&S beslist of een gebied aan deze eisen voldoet.

3.3.2 De kwaliteit van ecosystemen

Bij het verzoek van de provincie om aanwijzing van een nationaal park moet worden gemotiveerd dat de ecosystemen binnen het gebied van grote kwaliteit zijn, welke eis verder is uitgewerkt in artikel 3. Een ecosysteem is een verzameling van levensgemeenschappen van planten, dieren en micro-organismen die een complexe onderlinge wisselwerking kent en bovendien voortdurend in beweging is. In deze wisselwerking speelt zowel de levende als de niet-levende omgeving, de abiotiek, een belangrijke rol. Ecosystemen kunnen op verschillende schaalniveaus worden beschouwd. Voorbeelden hiervan zijn het ecosysteem van een hoogveen, een beekdal of een rivier, maar ook van het ecosysteem van een specifiek bos op de Veluwe of een specifieke wadplaat, duinvallei of hooiland. Een landschapsecologisch systeem kan meerdere ecosystemen omvatten.

3.3.3 De aanwezigheid van een natuurwetenschappelijk, educatief en recreatief belang

Conform artikel 3.68 Bkl moet een Nationaal Park – onder voorwaarden – zijn opengesteld voor bezoekers voor educatieve, culturele en recreatieve doeleinden. Een van de gronden van een gebied als nationaal park is volgens artikel 3.68 Bkl – conform de IUCN-criteria – ook de aanwezigheid van dier- en plantensoorten, geomorfologische locaties en habitats die een bijzonder natuurwetenschappelijk, educatief en recreatief belang vertegenwoordigen. Die laatste eis wordt in de beleidsregels als algemene basiseis voor de aanwijzing van nationale parken opgenomen, in termen van de aanwezigheid van natuurwetenschappelijke, educatieve en recreatieve waarden (artikelen 2 en 4). Die waarden moeten het lokale of regionale belang overstijgen: zij moeten van nationaal of internationaal belang zijn.

Uiteraard moeten de waarden ook op passende wijze – rekening houdend met de bescherming die deze waarden behoeven – beleefbaar zijn. Bij het verzoek van de provincie om aanwijzing van een nationaal park zal de voldoening aan deze eis moeten worden gemotiveerd.

3.3.4 Het aanwezig zijn van grote schoonheid

Bij het verzoek om aanwijzing moet worden gemotiveerd op welke gronden het gebied kan worden aangemerkt als ‘van grote schoonheid’, welke eis verder is uitgewerkt in artikel 5. Het begrip raakt vele thema’s en vraagt een kwalitatieve beoordeling. Schoonheid wordt bepaald door verschillende

aspecten, waaronder de belevingswaarde, de herkomstwaarde, uniciteit, leesbaarheid en de aanwezigheid van nationaal en internationaal waardevolle natuur- en cultuurlandschappen.

Een natuurlijk landschap van grote schoonheid is een landschap met unieke identiteit, zoals beschreven in de wezenlijke kenmerken. Bij de beoordeling is het belangrijk dat in de beleving van het landschap deze kwaliteiten 'leesbaar' zijn als genese van abiotische, biotische en cultuuraspecten. Er is aandacht voor materieel cultureel erfgoed en immaterieel cultureel erfgoed in de vorm van plaatselijke tradities, verhalen, geschiedenis en lokale producten. In de statusaanvraag dient de eigenheid en uniciteit van het nationaal park ten opzichte van andere gebieden aan de hand van deze waarden weergegeven te worden. Dit vormt de grote schoonheid van een gebied.

3.3.5 Het verzekerd zijn van de wezenlijke kenmerken van het gebied binnen en buiten de natuurkern

Een verzoek om aanwijzing moet gepaard gaan met een zorgvuldige onderbouwing met betrekking tot het verzekerd zijn van een duurzaam behoud van de wezenlijke kenmerken van het park, niet alleen voor de natuurkern maar ook daarbuiten. Deze eis is verder uitgewerkt in artikel 6.

De wezenlijke kenmerken zijn de abiotische, biotische en cultuurhistorische kernkwaliteiten en hun samenhang die bepalend zijn voor het unieke, onderscheidende karakter van het nationaal park.

De onderbouwing moet antwoord geven op in ieder geval de volgende vragen:

- welke kenmerken betreft het;
- waarom zijn deze van grote waarde;
- worden de wezenlijke kenmerken en waarden bedreigd, en zo ja, wat wordt of is er gedaan om dit tegen te gaan?

Een LESA en landschapsbiografie zijn hiervoor de meest geëigende instrumenten. De Adviescommissie Nationale Parken kwam in eerdere adviezen over statusaanvragen met de aanbeveling om een LESA te benutten. Voor een zorgvuldige, integrale aanpak heeft een gecombineerde LESA en landschapsbiografie of geïntegreerde gebiedsanalyse de voorkeur boven het apart van elkaar (laten) opstellen. Instrumenten, anders dan een LESA en landschaps- of gebiedsbiografie, kunnen ook worden gebruikt om de wezenlijke kenmerken aan te tonen. Onderwerpen die hierin in ieder geval aan bod moeten komen zijn:

- a. Landschapsgeschiedenis en historische ecologie
 - het ontstaan van het natuurlijke landschap (genese, bodemvorming, hydrologie, potentieel natuurlijke vegetatie);
 - de samenhangende ecosystemen en grootschalige natuurlijke processen;
 - de macrogradiënten (relaties tussen fysisch-geografische regio's, tussen lage en hoge gebieden, tussen natuurgebied en omgeving);
 - de ontginningsgeschiedenis van het gebied en de ontwikkelingen die het landschap in de loop der eeuwen heeft doorgemaakt;
 - hoe de mens een rol heeft gespeeld in het ontstaan van (semi)cultuurlandschappen en in de vegetatietypen die daaruit voortgekomen zijn;
 - hoe de mens heeft ingegrepen in de natuurlijke ecosystemen en wat de effecten daarvan zijn geweest;
 - de manier waarop mensen in het verleden natuur en landschap hebben beleefd, en de veldnamen en verhalen die plekken en terreinen in het landschap een eigen specifieke identiteit geven;
 - de historische gelaagdheid of tijddiepte van het landschap, de herkenbaarheid van historische elementen patronen en processen in het huidige landschap en hun samenhang in ruimte en tijd;
 - het beschrijven van wezenlijke landschappelijke kenmerken en kernkwaliteiten; en
 - de ruimtelijke opbouw en landschappelijke verscheidenheid van het gebied (de gebiedsidentiteiten).
- b. De huidige situatie
 - de huidige abiotische en biotische relaties van het gebied en de mogelijkheden tot herstel;
 - een beschrijving van de aanwezige natuur- en landschapswaarden en beschermings- en beleidsdoelen (Natura 2000, Kaderrichtlijn Water, NNN, Rode Lijst-soorten);
 - een inventarisatie van op te lossen knelpunten voor het behoud en ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden;
 - een onderbouwd voorstel voor een gebiedsbepaling op basis van abiotische, natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische factoren en een grove zonering van natuurkernen, een landschaps- en ontwikkelzone.
- c. Opgaven voor de toekomst

Een analyse van toekomstige (transitie)opgaven en de impact die deze kunnen hebben op de

wezenlijke kenmerken. Een landschap is per definitie dynamisch. Vanuit kennis over het ecologische systeem en de historische ontwikkelingen wordt vooruitgekeken naar wat dit betekent voor onder andere beheermaatregelen, de omgang met erfgoed en benoemt bovendien (toekomstige) knelpunten en ontwikkelkansen.

Het is niet voldoende om enkel de wezenlijke kenmerken te benoemen. Het verzoek om aanwijzing van een nationaal park moet ook inzicht geven in de wijze waarop deze kenmerken, en daarmee het duurzaam functioneren van het landschapsecologisch systeem zijn verzekerd. De wezenlijke kenmerken zijn niet zonder meer verzekerd voor het gehele park, nu de aanwijzing tot nationaal park niet van rechtswege leidt tot de toepasselijkheid van een specifiek wettelijk beschermingsregime voor de gebieden, zoals dat wel geldt voor Natura 2000-gebieden en NNN-gebieden. Welke instrumenten worden ingezet voor een duurzaam behoud van de wezenlijke kenmerken van het nationale park is primair aan de provincie. Hierbij kan worden gedacht aan een provinciale of gemeentelijke omgevingsvisie¹¹, een programma van gedeputeerde staten of college van burgemeester en wethouders¹², een omgevingsverordening¹³ of een omgevingsplan.¹⁴

Economische ontwikkelingen, inclusief landbouw, zijn mogelijk binnen een nationaal park, wanneer de wezenlijke kenmerken van het nationaal park niet worden aangetast. Het menselijk gebruik en beheer mogen geen negatieve invloed hebben op het duurzaam functioneren van het gebied.

3.4 Intrekken status

Parken die op onderdelen niet meer aan de voorwaarden in deze beleidsregel voldoen, krijgen vijf jaar ontwikkeltijd om aan de voorwaarden te voldoen. Het Rijk gaat in gesprek met de provincie en het park over toekomstige ontwikkelingen. Wanneer zij in 2030 nog niet aan die basiseisen voldoen, kan de Minister voor N&S in het uiterste geval de aanwijzing als Nationaal Park intrekken (artikel 7, tweede lid).

Uiteraard zullen – voor zover aan de intrekking niet al een verzoek van de provincie is voorafgegaan – gedeputeerde staten van de betrokken provincie, of provincies, worden gehoord, voordat de Minister voor N&S tot intrekking overgaat. Dit is overeenkomstig artikel 2.2 van de Omgevingswet.¹⁵ In dat geval wordt bekeken of het gebied een andere status kan krijgen die beter aansluit bij de bijzondere natuur- en landschapswaarden.

4. Hoofdlijnen consultatie

De concept-beleidsregel is recent voor consultatie neergelegd bij de nationale parken en de meest betrokken partners, namelijk: de nationale parken, de Stichting Nationale Parken, de Adviescommissie Nationale Parken, IUCN, het Expertteam ruimtelijke kwaliteit en natuur, ANWB, VNG, UvW, BoerenNatuur, LTO, IVN, RCE, Staatsbosbeheer, LandschappenNL, FPG, HISWA/Recron, NBTC en de ministeries van IenW, EZK, OCW en BZK.

Naar aanleiding van de schriftelijke consultatie zijn er 17 reacties binnengekomen. Deze paragraaf bevat een overzicht van de reacties op de belangrijkste punten, aangevuld met een reactie en toelichting op deze punten. In een aantal gevallen heeft de reactie geleid tot aanpassing van de tekst in de beleidsregel en de toelichting.

Begripsbepalingen

Er zijn verschillende reacties ontvangen ten aanzien van de begripsbepalingen. Bij de begripsbepalingen van 'landschaps- en gebiedsbiografie' en 'wezenlijke kenmerken' heeft dit tot kleine wijzigingen geleid, waardoor de begripsbepalingen beter aansluit bij met het begrippenkader uit de Omgevingswet.

Voorwaarden voor aanwijzing nationaal park

Uit de consultatie is gebleken dat er onduidelijkheid bestaat over de mogelijkheden voor economische ontwikkelingen in het gebied buiten de natuurkern. Economische ontwikkelingen, inclusief landbouw, zijn mogelijk indien de wezenlijke kenmerken van het nationaal park niet worden aangetast. Het

¹¹ Art. 3.2 Ow.

¹² Art. 3.4 jo. 3.5 Ow.

¹³ Art. 2.6 Ow.

¹⁴ Art. 2.4 Ow.

¹⁵ Zie nota van toelichting bij art. 3.68 Bkl bij het Aanvullingsbesluit Natuur Omgevingswet Staatsblad 2021, 22).

menselijk gebruik en beheer mogen geen negatieve invloed hebben op het duurzaam functioneren van het gehele gebied. Dit is verduidelijkt in paragraaf 3.3.3. In reactie op de vragen kan bevestigd worden dat het volledige park aan de kwaliteitseisen van artikel 2, eerste lid, onder c, moet voldoen.

Beoordelingsruimte Minister voor Natuur en Stikstof

Er zijn verschillende reacties ontvangen met vragen over de beoordelingsruimte van de Minister voor Natuur en Stikstof ten aanzien van de voorwaarden in de beleidsregel.

Ten aanzien van de voorwaarden, bedoeld in artikel 2, eerste lid, onder a en b, heeft de Minister voor N&S geen beoordelingsruimte. Een gebied voldoet aan deze eis, of niet.

Ten aanzien van de voorwaarden, bedoeld in artikel 2, eerste lid, onder c en d, heeft de Minister voor N&S wel beoordelingsruimte. Door middel van deze beleidsregel is invulling gegeven aan verschillende open normen in artikel 3.68, eerste lid Bkl. De Minister voor N&S beslist of een gebied aan deze eisen voldoet.

Kwaliteitseis ecosysteem

Uit de consultatie is gebleken dat er onduidelijkheid is over de kwaliteitseis ecosysteem, met name voor wat betreft de invloed van de mens op de natuur en landschap. Uitgangspunt is dat de mens Nederland grotendeels heeft gemaakt, en daarmee ook de natuur en het landschap heeft beïnvloed. Dat samenspel heeft geleid tot de bestaande parels van de Nederlandse natuur. Mens en natuur gaan hand in hand. Wat hier van belang is dat het menselijk gebruik en beheer geen negatieve invloed heeft op het duurzaam functioneren van het ecosysteem. Deze voorwaarde is toegevoegd aan artikel 3, tweede lid.

LESA en landschaps- of gebiedsbiografie

Uit de consultatie is gebleken dat er onduidelijkheid bestaat over het gebruik van een LESA en landschaps- of gebiedsbiografie om de wezenlijke kenmerken aan te tonen. Een LESA en landschaps- of gebiedsbiografie zijn hiervoor de meest geëigende instrumenten. Instrumenten, anders dan een LESA en landschaps- of gebiedsbiografie, kunnen ook worden gebruikt om de wezenlijke kenmerken aan te tonen. Van belang is dat alle onderwerpen uit paragraaf 3.3.5. in het document zijn meegenomen.

Monitoring

Er is gewezen op de noodzaak van monitoring van de kwaliteitseisen. Monitoring op zichzelf is evenwel geen onderdeel van de aanwijzing of de herbegrenzing van nationale parken. Parallel aan dit traject worden afspraken gemaakt over monitoring.

Betekenis voor bestaande nationale parken

Uit de consultatie is gebleken dat er nog vragen bestaan over de betekenis van de beleidsregel ten aanzien van de bestaande nationale parken. Naar aanleiding daarvan kan worden verduidelijkt dat de Minister voor Natuur & Stikstof gaat over tot aanwijzing, dan wel herbegrenzing van een nationaal park als er een verzoek van gedeputeerde staten van de provincie of de provincies waarin het gebied ligt. Tegelijkertijd brengt de bevoegdheid om een nationaal park aan te wijzen, de bevoegdheid tot intrekking met zich mee.¹⁶ Alle nationale parken moeten in 2030 aan de eisen voldoen. De Minister voor N&S volgt daarom de ontwikkelingen van de bestaande nationale parken gedurende de looptijd van het Beleidsprogramma. In 2030 kan de Minister voor N&S besluiten de status in te trekken, of het nationale park te herbegrenzen, wanneer een nationaal park niet voldoet aan de eisen uit de beleidsregel.

Planologische schaduwwerking

Uit de consultatie is gebleken dat er nog vragen staan over eventuele planologische schaduwwerking van de aanwijzing van nationale parken. Naar aanleiding van deze vragen kan worden aangegeven dat door middel van het beschermingsregime uit de Habitatrichtlijn ten aanzien van Natura 2000-gebieden, en de omgevingsverordening ten aanzien van het Natuurnetwerk Nederland, het duurzaam voortbestaan van de wezenlijke kenmerken in het nationale park is verzekerd. De aanwijzing van een nationaal park brengt als zodanig geen beperkingen met zich mee voor het grondgebruik. De concretisering van de eisen uit de 3.68 van de Bkl heeft geen directe gevolgen voor schaduwwerking. De aanwijzing tot nationaal park brengt geen planologische beperkingen met zich mee. Mogelijk zijn er

¹⁶ Zie de toelichting bij artikel 3.68 Bkl.

op grond van de Omgevingswet wel beperkingen opgelegd voor gebruiksmogelijkheden van grond in het omgevingsplan. Daar kan met de begrenzing van het park rekening mee worden gehouden.

Openstelling

In de consultatie is gewezen op de algemene openstellingsregels.

Voor openstellingsbeperkingen in Natura 2000-gebieden zijn de provincies bevoegd gezag, ongeacht of dit gebied een nationaal park is.¹⁷ In reactie daarop kan worden aangegeven dat openstelling en afsluiting zal in alle gevallen in overleg met de eigenaar van de onroerende zaak plaatsvinden.

II Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1 (begripsbepalingen)

Artikel 1 bevat de begripsbepalingen die worden gebruikt in deze beleidsregel. Hieronder een nadere duiding van de begrippen.

landschaps- of gebiedsbiografie: langetermijn ontwikkeling van het landschap in een bepaald gebied. De landschaps- of gebiedsbiografie laat zien hoe die geschiedenis nog te herkennen is in het landschap. Landschap wordt daarbij beschouwd in zijn onderlinge wisselwerking van aarde, mens en natuur, waarbij zowel natuurlijke als cultuurhistorische landschappen aan de orde komen. In een landschapsbiografie worden landschapselementen, -patronen en -structuren beschreven, in kaart gebracht en geïnterpreteerd. Ook de immateriële aspecten van een landschap kunnen aan de orde komen, zoals de verhalen, de sociale betekenis van plekken en de streekidentiteit. Een landschaps- of gebiedsbiografie is nauw verwant aan een LESA en kent daardoor een zekere overlap. Bij een LESA ligt de nadruk op de hydrologie en de ecologie, bij een landschapsbiografie ligt de nadruk op de landschapshistorie. Een landschapsbiografie geeft, aanvullend op en in combinatie met de LESA, inzicht in de wezenlijke kenmerken van een gebied. De landschapsbiografie leent zich er ook goed voor om participatief, dus met de streek, te worden opgesteld;

landschapsecologisch systeem: een landschap of deel van een landschap waarbinnen onderling samenhangende functionele en ruimtelijke relaties bestaan tussen aarde, mens en natuur. Deze samenhang komt tot stand doordat factoren als klimaat, geologie en geomorfologie, hydrologie en bodem als ook menselijke activiteiten van invloed zijn op het voorkomen van en de verspreiding en het functioneren van ecosystemen en de daarin voorkomende plant- en diersoorten. De relaties in een landschapsecologisch systeem zijn hiërarchisch georganiseerd waarbij de op een hoger niveau gedefinieerde factoren domineren over de lagere. Klimaat, geologie en geomorfologie zijn hierbij dominante factoren die een sterke invloed uitoefenen op hydrologie, bodem en ecosystemen, terwijl de invloed andersom minder sterk is. Landschapsecologische systemen kunnen op verschillende schaalniveaus worden beschouwd; lokaal, regionaal, nationaal en internationaal. Voor de nationale parken ligt de nadruk op het regionale schaalniveau. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om de relatie tussen lage en hoge gebieden, zoals plateaus en beekdalen of duinen en aangrenzende polders. Het begrijpen van het landschapsecologisch systeem is mogelijk als deze onderlinge relaties goed onderzocht worden middels een LESA.

LESA: de landschapsecologische systeemanalyse (LESA) betreft een analyse van het landschapsecologische systeem van de lange termijn ontwikkeling van het landschap in een bepaald gebied. Een LESA wordt gebruikt om de samenhang in een landschapsecologische of landschappelijke eenheid aan te tonen.

Hierin wordt, behalve de fysisch geografische en ecologische factoren en hun wederzijdse beïnvloedingen, ook expliciet de invloed van de mens in het verleden en heden bestudeerd. In de Nederlandse landschappen speelt de mens immers al lange tijd een grote rol. Daarom worden ook het historische gebruik van land, water en cultureel erfgoed expliciet meegenomen in een LESA. Een LESA draagt bij aan het systematisch begrijpen van hoe het huidige landschap in het verleden is ontstaan en hoe het nu functioneert. Daarnaast maakt het mogelijk knelpunten aan te wijzen voor duurzaam behoud en voorstellen te doen voor herstel en ontwikkeling. Een LESA geeft inzicht in de wezenlijke kenmerken van een gebied.

Minister: Omdat de Minister voor Natuur en Stikstof de bevoegde minister is voor de aanwijzing van nationale parken, wordt deze minister in de begripsomschrijving van 'Minister' genoemd.

¹⁷ Art. 3.60 Bkl.

Wezenlijke kenmerken: abiotische, biotische en cultuurhistorische kernkwaliteiten en hun samenhang die bepalend zijn voor het unieke, onderscheidende karakter van het nationaal park.

Artikel 2 (voorwaarden aanwijzing nationaal park)

Artikel 2 bevat de voorwaarden waar een gebied aan moet voldoen, voordat de Minister voor N&S kan besluiten om op grond van artikel 2.44, derde lid, van de Omgevingswet, in samenhang met artikel 3.68, van het Besluit kwaliteit leefomgeving, een gebied aan te wijzen tot nationaal park.

Ten eerste moet het gebied één aaneengesloten natuurkern bevatten van minimaal 1.000 hectare. De natuurkern moet behoren tot Natura 2000-gebied of onderdeel zijn van het Natuurnetwerk Nederland, en zijn ingebed met het daarmee samenhangende landschapsecologische- en cultuurhistorische systeem (eerste lid, onder a).

Ten tweede moet het gehele gebied, dus zowel binnen als buiten de natuurkern, bestaan uit meer dan 50% beschermde natuur. Ten minste de helft van de totale omvang van het gebied is op deze manier beschermd. Onder bescherming wordt zowel de internationale bescherming op basis van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn door de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, als de nationale bescherming uit het NNN verstaan. Ook wanneer gebieden als natuur zijn vastgelegd in een omgevingsplan, wordt dit beoordeeld als beschermde natuur (eerste lid, onder b).

Gelet op de formulering van artikel 3.68, eerste lid, is het mogelijk om nationale parken ruimer te begrenzen dan op de natuurkern alleen. Door de transities in het landelijk gebied ontstaan allerlei nieuwe vormen van natuur en natuurbeheer in de gebieden die grenzen aan de natuurkern.

Ten derde moet het gebied aan een aantal kwaliteitseisen voldoen, namelijk:

- 1°. de kwaliteitseis ecosystemen;
- 2°. de kwaliteitseis bijzonder natuurwetenschappelijk, educatief en recreatief belang; en
- 3°. de kwaliteitseis grote schoonheid.

Deze kwaliteitseisen gelden voor het gehele gebied, dus zowel binnen als buiten de natuurkern (eerste lid, onder c). In de toelichting bij artikel 3 tot en met 5 wordt ingegaan op de inhoud van deze eisen.

Ten vierde moeten de wezenlijke kenmerken van het gebied binnen en buiten de natuurkern zijn verzekerd (eerste lid, onder d). In de toelichting bij artikel 6 wordt ingegaan op de inhoud van deze eis.

Tenslotte worden er nog voorwaarden gesteld aan de gegevens en bescheiden die moeten worden overlegd door gedeputeerde staten van de provincie of de provincies waarin het gebied ligt bij een verzoek tot aanwijzing. Dit betekent dat er in ieder geval een kaart van het gebied moet worden overlegd, en een onderbouwing van alle eisen als bedoeld in artikel 2 (tweede lid).

Artikel 3 (kwaliteitseis ecosystemen)

In paragraaf 3.3.2 van het algemene deel van de toelichting is ingegaan op de kwaliteitseis voor de ecosystemen in het gebied, waarnaar zij verwezen. In het verzoek om aanwijzing van een nationaal park moet worden gemotiveerd op welke gronden het gebied voldoet aan de kwaliteitseis ecosystemen.

Artikel 4 (kwaliteitseis bijzonder natuurwetenschappelijk, educatief en recreatief belang)

In paragraaf 3.3.3 van het algemene deel van de toelichting is ingegaan op de eis dat het gebied van bijzonder natuurwetenschappelijk, educatief en recreatief belang moet zijn, waarnaar zij verwezen.

In het verzoek om aanwijzing van een nationaal park moet worden gemotiveerd op welke gronden het gebied een bijzonder natuurwetenschappelijk, educatief en recreatief belang vertegenwoordigt.

Artikel 5 (kwaliteitseis grote schoonheid)

Artikel 5 bevat de eis dat het gebied van grote schoonheid moet zijn. In paragraaf 3.3.4 van het algemene deel van de toelichting is daarop ingegaan.

In het verzoek om aanwijzing van een nationaal park moet worden gemotiveerd op welke gronden het gebied van grote schoonheid is.

Artikel 6 (verzekeren wezenlijke kenmerken)

Voor de toelichting op de eis dat de wezenlijke kenmerken van het gebied moeten zijn verzekerd wordt verwezen naar paragraaf 3.3.5 van het algemene deel van de toelichting.

Artikel 7 (bestaande parken)

Zodra zich wezenlijke wijzigingen voordoen ten aanzien van een bestaand park in de vorm van een herbegrenzing, ligt het in de rede om ook direct de aangescherpte eisen voor aanwijzing van nationale parken in deze beleidsregel op dat park toe te passen (artikel 7, eerste lid).

Voor alle bestaande parken geldt sowieso de eis dat zij zich geleidelijk aanpassen aan de aanvullende eisen. Het streven is dat zij daar uiterlijk in 2030 aan voldoen. Zoniet, dan kan de Minister voor N&S de aanwijzing als nationaal park intrekken (artikel 7, tweede lid). Verwezen zij naar paragraaf 3.4 van het algemene deel van deze toelichting.

Voor parken die na inwerkingtreding van deze beleidsregel zijn aangewezen, zal net als de eerder aangewezen parken uiteraard zonder meer worden getoetst of deze ook na verloop van tijd nog steeds aan de eisen voldoen. Zoniet, dan kan nadat het park een redelijke termijn is geboden om alsnog te voldoen aan de voorwaarden, intrekking van de aanwijzing volgen.

*De Minister voor Natuur en Stikstof,
C. van der Wal-Zeggelink*

Nationaal Park Schiermonnikoog
t.a.v. de secretaris De heer D. Holwerda
Postbus 20120
8900 HM Leeuwarden

Datum: 15 april 2024

Onderwerp: Voorstel behoud bunkerstellingen

Geachte heer Holwerda

Het proces van het maken van het Beheer en Inrichtingsplan van het Nationaalpark Schiermonnikoog laat wat langer op zich wachten, hebben wij begrepen. Stichting Bunkermuseum Schiermonnikoog wil voor verdere invulling van het proces u het volgende meegeven. Zoals u weet heeft het Bunkermuseum als doel het verzamelen, bewaren en tentoonstellen van goederen en kennis van het eilander erfgoed uit de periode van de Tweede Wereldoorlog. In dit schrijven staat met name het conserveren centraal. Het betreft een plan dat beoogt de cultuurhistorische waarden van de tweede wereldoorlog te behouden voor toekomstige generaties en zo haar unieke geschiedenis vast te leggen. Tegelijkertijd vertellen de overgebleven restanten een krachtig verhaal dat uniek is voor de Nederlandse kustverdediging en vertellen ze de status aparte die Schiermonnikoog in de oorlog had. De prachtige natuur waarin dit alles gelegen is, zorgt voor een aantrekkelijke setting, waarin educatie, recreatie en respect voor de natuurlijke en historische waarden bij elkaar komen. Dit sluit goed aan bij de ambities en doelen van het Nationaal Park. Maar de versterking van de historie behoeft aandacht omdat het deels gaat om verborgen en nauwelijks zichtbare sporen die kunnen verdwijnen.

Het voorstel bevat drie onderdelen:

1. Conserveren door het begrenzen van de zelfstandige stellingen en daarmee behoud van het ensemble van bunkers, bunkerrestanten, loopgraven en verdedigingswerken.
2. Het opengraven en tentoonstellen van 3 of 4 extra bunkers die representatief zijn voor de bunkerbouw en -gebruik en dragend zijn voor een meer completer historisch verhaal.
3. Het zichtbaar en beleefbaar maken van paden en verbindingsstructuren tussen de stellingen (waaronder het Koerierspad).

Wij gaan graag in gesprek over het voorstel. Indien nodig kunnen wij het voorstel ter vergadering toelichten met achtergrondmateriaal waarin de unieke geschiedenis zichtbaar wordt.

Hoogachtend,

Cees Soepboer
Vz. Stichting Bunkermuseum

Het verhaal van Schiermonnikoog

In de eeuwenlange ontstaansgeschiedenis van het eiland lijken de vijf oorlogsjaren van de tweede wereldoorlog bijna irrelevant. Ogenschijnlijk resteren alleen nog de iconische Wassermann-bunker, enkele zichtbare en voor publiek opengestelde bunkers en wat beton hier en daar in het duin. Schijn bedriegt.

Voor de kenner zijn sporen zichtbaar in de Noordzeeduinen die zich uitstrekken van overgang West (paal 2) tot en met het Badstrand (paal 8). Dit betreft bunkers (deels nog onontdekt), bunkerresten, betonnen elementen, loopgraven, oude begrenzingen en een padenstructuur tussen de stellingen. Daarnaast zijn er (op)stellingen bij de Kobbeduinen, in het terrein tegenover de Wassermann, kleine bunkers langs de Badweg en restanten bij de Reddingsweg. Tellen we daarbij nog oude, geruimde mijnevelden en delen van het eiland rond de Badweg die bezaaid raakten met (on)ontplofte munitie, dan wordt de ruimtelijke impact steeds groter. Tenslotte zijn er (wellicht ook niet ontdekte) restanten van het verblijf van de bewoners van het Groninger Scholtenshuis bij de boerderij en Eendenkooi van Talsma overgebleven. Resteert te noemen dat veel houten barakken geplaatst waren (bij Paal 3, paal 5 en aan weerszijde van de Badweg) en veel zomerhuizen geconfisqueerd en bewoond werden door de bezetter.

Vijf jaar duurde de oorlog maar zoals elders, heeft de oorlog bij de eilanders en bezette gebieden trauma's en herinneringen opgeleverd. In het collectieve geheugen is de Tweede Wereldoorlog daarom groot en niet af te sluiten. Met de jaren lijkt de belangstelling zelfs nog toe te nemen. De restanten vertellen een uniek verhaal waarin Schiermonnikoog een meer dan eigen plek heeft ingenomen: een combinatie van haar strategische ligging, wellicht de Duitse eigendomssituatie, de verhouding met de bezetter en door bizarre omstandigheden het laatst bevrijde stuk Nederland. Ons voorstel wil dit verhaal goed borgen, vastleggen, landschappelijk verankeren en beschermen.

Ontstaan van het project

Al jaren is het bestuur van de Stichting Bunkermuseum actief met het herstel en publiekelijk tot stand brengen van oorlogserfgoed met mooie mijlpalen (opengestelde bunkers en het bunkermuseum). In 2021 meldden zich verschillende personen die kaartmateriaal opvroegen bij zowel Natuurmonumenten als bij de Stichting. Het was een nieuwsgierige vraag om talrijke veldvondsten te kunnen relateren aan oude kaarten. En daar zat precies de kneep. Er zijn geen oorspronkelijke en complete Duitse stellingkaarten beschikbaar. Wel zijn er naoorlogse inventarisaties van het Bureau Registratie Verdedigingswerken. Deze inventarisaties langs de gehele kust vonden plaats in 1948. Toen was al een deel van de bunkers en restanten onder het zand verdwenen.

Navraag bij Natuurmonumenten in 2021 leerde dat er in het CMSi-systeem mogelijk bunkerrestanten waren geregistreerd. Na een check in het veld bleek dat de kaart verre van volledig was en veel restanten onjuist zijn aangegeven. In een gezamenlijk overleg met Natuurmonumenten in november 2022 is aan de betrokken partijen voorgesteld eerst een eigen inventarisatie en kaart te maken. Vanuit dit onderzoek is een kleine expertgroep vanuit het Bunkermuseum ontstaan.

Onderzoek

Vanaf het voorjaar 2023 zijn systematisch beschikbare bronnen geraadpleegd en is een begin gemaakt met het digitaal projecteren op een ondergrond. In het voor- en najaar (aangevuld met eerdere eigen bevindingen van 2020 tot en met 2023) van 2023 en 2024 zijn veldinventarisaties uitgevoerd waarbij een systematische check is uitgevoerd op de aanwezigheid van (mogelijke) bunkers en restanten.

In maart 2024 is door de expertgroep geconstateerd dat de manier van onderzoeken nieuwe invalshoeken vraagt. De groep is inmiddels uitgebreid met deel-experts die zijn gaan meekijken met het maximaal benutten van bestaand materiaal en bronnen (stellingkaarten, schetskaartjes van na de oorlog, luchtfoto's uit 1944-1945, foto's van stellingen, paden en bunkers, beschrijvingen van stellingen elders).

Uitkomst onderzoek

De belangrijkste uitkomst tot nu toe betreft een digitaal bestand dat in een viewer kan worden bekeken (zoals Google Earth) middels kml's. Achter deze projectie hangt een bronbestand waarin basisinformatie (wat is het en uit welke bron) is gecomprimeerd. De bovengenoemde bronnen zijn inmiddels verzameld in een voor de leden van de expertgroep toegankelijk bronmateriaal dat inmiddels duizenden (soms unieke) stukken betreft. Met name de digitaal bewerkte luchtfoto's geven hernieuwd inzicht in het systeem van stellingen en verbindingen.

De kaart is vrijwel volledig als het gaat om nog bestaande bunker- en andere betonnen en stenen restanten. Daarbij moet worden aangetekend dat door onbekenden actief gegraven wordt in de duinen en dat in maart 2024 opnieuw bouwwerken zijn gevonden die op geen enkele kaart staan. Daarnaast is een begin gemaakt met het in kaart brengen van het nog steeds zichtbare loopgravensysteem van Schlei. Tenslotte is een verkenning uitgevoerd naar het padensysteem tussen de stellingen Schlei en de Batterie (inclusief Marie).

De digitale bestanden delen wij nog niet. Op dit moment wordt fors in de duinen gezocht en gegraven door onbekenden met detectoren. Omdat de kaart onontdekte restanten bevat of inzicht geeft in mogelijk nieuwe vindplaatsen, is deze alleen toegankelijk voor de expertgroep.

Mochten we uitgenodigd worden om het onderzoek toe te lichten, dan doen wij dat graag. Het zal onmiddellijk opvallen wat de impact van de oorlog op de Noordzeeduinen is geweest. En daarbij is een deel van de historische padenstructuur en loopgraven nog niet op kaart gezet.

Momenteel vindt er overleg plaats op welke wijze kaart en bronmateriaal breder gebruikt kan worden voor educatieve en toeristisch-recreatieve initiatieven (bijvoorbeeld in de vorm van een website, of route samen met Natuurmonumenten). Het Bunkermuseum is hierin de initiatiefnemer. Tevens wordt er gewerkt aan een boek over de Tweede Wereldoorlog op Schiermonnikoog.

Voorstellen

Ons voorstel bevat drie onderdelen:

1. *Conserveren door het begrenzen van de zelfstandige stellingen en daarmee behoud van het ensemble van bunkers, bunkerrestanten, loopgraven en verdedigingswerken.*

Toelichting:

De twee grotere stellingen op het eiland (Schlei en Batterie/Marie) bevatten op dit moment een groot aantal bunkerresten (deels onder het zand) die in samenhang veel vertellen over het toenmalige systeem van radartechniek en de lucht- en kustverdediging. In de duinen (binnen de toenmalige prikkeldraadversperringen) is voor de kenner een stelsel van loopgraven, verdedigingspunten en looppaden zichtbaar. Het is bijna voorspelbaar waar nog onontdekte bunkers onder het zand moeten liggen.

Dit samenspel (ensemble) van herkenbare elementen is aan erosie onderhevig. Het is fantastisch dat op Schiermonnikoog de duinen en daarmee de restanten vrij toegankelijk zijn, maar dat heeft een keerzijde: het ontstaan van nieuwe looppaden vaagt andere sporen uit. Datzelfde moet gezegd worden van grootschalig plaggen en verstuiwen van duinen. Vanuit natuurstandpunt volstrekt legitiem, vanuit historisch oogpunt kan hier en daar een conflicterend belang spelen. Bijvoorbeeld bij Schlei leidt begrazing tot erosie van de nu nog goed zichtbare loopgravenstructuur.

Ons voorstel is de oude begrenzing van de twee stellingen middels beschermende zones op kaart beleidsmatig te verankeren. Deze status voorkomt dat onomkeerbare schade wordt veroorzaakt aan zichtbare en niet zichtbare restanten. Wordt om wat voor reden vanuit beheer of anderszins een ingreep voorzien binnen de zone, dan is raadpleging van het historisch onderzoeksdossier sterk aan te bevelen, het liefst noodzakelijk. In overleg kan op dat moment worden bepaald wat wel en niet dient te moeten gebeuren en of beheer en onderhoud gelijktijdig kan leiden tot subtiel herstel. De expertgroep stelt haar kennis dan graag beschikbaar.

2. *Het opengraven en tentoonstellen van 3 of 4 extra bunkers die representatief zijn voor de bunkerbouw en -gebruik en dragend zijn voor een meer completer historisch verhaal*

Toelichting:

Behalve de stellingen Schlei en de Batterie die een specifieke functie hadden (buitenste lucht- en kustverdediging van Duitsland als onderdeel van een schakel van radarposten en de verdediging van het zeegat bij Borkum) zijn op Schiermonnikoog als onderdeel van Atlantikwall-programma, extra bunkers en versterkte stellingen toegevoegd. Dat verbindt het verhaal van Schiermonnikoog ook met de gehele kustlijn van Nederland en ver daarbuiten.

De aanleg heeft diepe sporen achterlaten in de kustzone van Zuid-Frankrijk tot het meest noordelijke deel van Noorwegen. Inwoners en hun huizen moesten het veld ruimen, duizenden bunkers werden in hoog tempo bijgebouwd en bestaande stellingen werden verder versterkt. Dit bijzondere erfgoed vraagt om herontdekt en hergewaardeerd te worden.

Stichting Bunkermuseum heeft een missie: het verzamelen, bewaren en tentoonstellen van goederen en kennis over de Tweede Wereldoorlog. De Stichting wil laten zien hoe de radarstelling functioneerde en ook hoe de Duitsers tijdens de Tweede Wereldoorlog leefden op

het eiland. Voor het versterken van deze missie en dit verhaal over de Stelling Schlei wil de Stichting nog enkele bunkers publiek toegankelijk maken, zodat tijdens rondleidingen een beter beeld geschetst kan worden hoe het leven in de stelling was. Ook kunnen routes hierop aangepast worden.

Te denken valt aan:

- Een personeelsbunker (hoe leefden de soldaten in de stelling).
- De EHBO-bunker (voorzieningen voor de soldaten).
- Een tobroek (hoe was de verdediging van de stelling).

Het Bunkermuseum kan zelf fondsen en subsidies aanvragen voor toekomstige realisatie, maar zet vooral nu in op samenwerking. Daarnaast worden er samen met Natuurmonumenten initiatieven opgezet om de historie bij een breder publiek bekend te maken, onder andere door routeboekjes.

3. Het zichtbaar en beleefbaar maken van paden en verbindingsstructuren tussen de stellingen (waaronder het Koerierspad)).

Toelichting:

In de Noordzeeduinen liggen tal van oost-west verbindingen die er voor de oorlog niet waren. Op dit moment is nog in studie in hoeverre één of meerdere paden zijn te oormerken als verbindende schakel tussen de stellingen. Getuigen uit de Tweede Wereldoorlog duiden dit als het Koerierspad. Het padensysteem als geheel (met bouwwegen, leidingstroken, verbindingspaden, schuilplekken en loopgraven) is deels nog onontdekt en vraagt nader onderzoek.

Toetsing aan beleid en visie

Eind 2022 heeft het Nationaal Park belanghebbenden en stakeholders opgeroepen om in gesprek over het nieuw te maken Beheer en Ambitieplan (BAP). Daarbij is ook de Bunkerstichting uitgenodigd. Het gesprek vond op 23 februari 2023 plaats. Cees Soepboer en Peter Bügel hebben in het gesprek met de heren Cris Braat en Jaap Jepma verkend in hoeverre de eerst omliggende ideeën over behoud van het oorlogserfgoed, gemeenschappelijke belangen raakte. Het was een prettig gesprek en de ideeën over en weer leken goed aan te sluiten bij de algemene ambities en kernthema's die in grote lijnen aan het ontstaan waren.

Nadien is het contact niet meer opgepakt. Uiteraard willen wij graag opnieuw in gesprek gaan met het Nationaal Park en Natuurmonumenten en beoordelen in hoeverre niet alleen onze "eigen" belangen gediend worden, maar ook of onze ideeën ook samenhang hebben met en meerwaarde hebben voor andere, flankerende initiatieven.

Wij hebben op dit moment nog geen toetsing aan andere beleids- en visiedocumenten gedaan (Omgevingsvisie gemeente Schiermonnikoog, visies van RWS, Provincie Fryslân Wetterskip Fryslân e.d.). Wij zijn er eerst van uitgegaan dat ons voorstel daar in redelijke wijze aan voldoet.

Uiteraard dient ons voorstel te voldoen aan regels en vereisten vanuit de diverse bevoegde gezagen. Wij gaan ervan uit dat dat in het toestemmings- en vergunningentraject aan de orde komt.

Expertgroep Bunkermuseum Schiermonnikoog

- Cees Soepboer (Vz. Stichting Bunkermuseum).
- Ernst en Marjan Bügel (digitale expertise en dossieronderzoek).
- Peter Bügel (kaart- en veldonderzoek).
- Jan Willem Zwart (voormalig beheerder NM Schiermonnikoog).
- Peter de Lange (radarexpertise en auteur “Het Treintje op Schiermonnikoog”).

H.D.J. Carrette
Voorstreek 4
9166 LW Schiermonnikoog
Tel. 06 40743369
hdj.carrette@knid.nl

Aan: Het overlegorgaan van het Nationaal Park Schiermonnikoog

Betreft: Personeelsverloop

Schiermonnikoog, 5 juni 2024,

Geachte leden van het overlegorgaan,

Het jaar 2023 was voor het Nationaal Park Schiermonnikoog een turbulent jaar en kreeg begin 2024 een identieke start.

Na een aantal nuttige en opbouwende bijeenkomsten met de eilander bevolking is het goed te constateren dat er weer een positievere sfeer is ontstaan. Dat is belangrijk in het kader van het opstellen van het Beheer- en Ambitie Plan en dat daarbij de eilander bevolking betrokken wordt. Ook voor de verder uitwerking van toekomstig beleid is die eilander inbreng onmisbaar. Het bevordert het draagvlak. Iets wat één van de onderbouwingen was voor het destijds oprichten van het Nationaal Park.

We willen hierbij aantekenen dat Nationaal Park Schiermonnikoog een uniek project is en daarom ook speciaal op het park gericht beleid en beheer vereist. Dat betekent ook dat beleid en maatregelen die de beheerder Natuurmonumenten in de eigen terreinen voert niet automatisch ook voor het Nationaal Park Schiermonnikoog gelden. Hier horen bij de specifieke en historische situatie van Schiermonnikoog maatregelen op maat.

In dit kader vinden we ook dat de aansturing en het personeelsbeleid belangrijk is en direct gericht moet zijn op de specifieke situatie van Schiermonnikoog.

Het valt ons op dat er de afgelopen periode veel verloop is binnen de personeelsbezetting. We vragen ons hierbij af wat de oorzaak hiervan zou kunnen zijn:

Is het de sfeer binnen het team?

Of is het de aansturing vanuit het management?

Wellicht is het zinvol om hier op een vertrouwelijke manier onderzoek naar te doen en om bij het team te informeren tegen welke problemen men aanloopt.

We vinden dan ook dat dit onderwerp in de komende vergadering van het overlegorgaan besproken moet worden. Een dergelijk verloop zou wel eens een negatieve invloed kunnen hebben op de bereidbaarheid om voor ons Nationaal Park te willen werken.

Een stabiel personeelsbestand en een op het eiland gerichte aansturing moeten bijdragen aan een goede sfeer. En dus ook aan het algemene beleid rond het Nationaal Park Schiermonnikoog.

De nieuwe gebiedsbeheerder/opzichter moet o.i. dan ook op het eiland woonachtig zijn. Een dergelijke keuze is niet uitsluitend de verantwoordelijkheid van NM, maar gaat ons allen aan. Het is bevorderlijk voor het draagvlak voor ons Nationaal Park en de leefbaarheid van de eilander gemeenschap.

In afwachting van uw reactie,
Met vriendelijke groeten,

H.D. J. Carrette, namens

A.Noorman
GJ. Klontje
C. Visser
D. Bierma

Agendapunt 4: behandelvoorstel ambitieplan

Proces

In de afgelopen maanden is keihard gewerkt aan het ambitieplan dat nu voor ligt. Al in 2022 en 2023 zijn gesprekken gevoerd over bouwstenen en abstractieniveau van het ambitieplan. Het proces werd in 2023 doorkruist door het vertrek van zowel de voorzitter als secretaris van het Nationaal Park. In februari 2024 is de draad weer opgepakt met een nieuw team ondersteund door de Werkgroep Beheer en Communicatie. Op 8 april is het eerste concept besproken. In de vergadering van 22 mei van de Werkgroep is de inbreng uit de Publieksavond van 2 mei verwerkt. Tijdens de publieksavond van 10 juni is het tweede concept besproken. Het eindconcept, waarin verwerkt de inbreng van 10 juni, ligt nu voor aan het Overleg Orgaan in de vergadering van 24 juni.

Het ambitieplan maakt deel uit van een traject met Rijksondersteuning (Tijdelijke Ondersteuning Nationale Parken) met als einddatum 1 juli 2024. Bij goedkeuring kan dit traject inhoudelijk en financieel afgerekend worden; hiervoor is tijd tot 1 oktober 2024.

Inhoud

Het ambitieplan vervangt het BIP+ uit 2012. Het ambitieplan heeft een redelijk hoog abstractieniveau. Dit vraagt om nadere detaillering. In hoofdstuk 5 is een eerste aanzet gemaakt, maar zonder vermelding van “eigenaar en urgentie”. Dat kan alleen in samenspraak met de partners en tijd ontbrak om dit voor deze vergadering ordentelijk voor te bereiden. Er komen heel veel opgaven op Schiermonnikoog inclusief Nationaal Park af. De ambities rond het Nationaal Park is er één van, maar er is ook een proces rond dijk- en duinversterking (1eilaun), het opstellen van een integraal waterplan, de uitvoering van het streefbeeld in de polder, de concretisering van het Frysk Programma Landelijk Gebied etc. Voorgesteld wordt om hier als Nationaal Park op in te spelen en daar waar mogelijk een “plus” op te zetten. Dit kan via een systematiek van “Jaarplannen”. De werkgroep(en) zullen hiervoor voorstellen aan het Overleg Orgaan voorleggen. In de vergadering van het Overlegorgaan van 21 november 2024 ontvangt u de concretisering van de uitvoeringsagenda en op basis daarvan een eerste jaarplan over het jaar 2025.

Organisatie

Tijdens het proces van het ambitieplan kwam naar voren dat er verschillende beelden en verwachtingen zijn van en over het Nationaal Park. En wat is de juridische status van het Overleg Orgaan? Waar gaat het Overleg Orgaan en het Nationaal Park over en welke plus levert het Nationaal Park op. Terechte vragen, die ook spelen in andere Nationale Parken en waarbij er ook heel veel verschillen zijn tussen Nationale Parken. Het voorstel is om de (juridische) status scherp te krijgen, hoe rollen en verantwoordelijkheden verdeeld zijn etc.

Een ander aandachtspunt was de veelheid aan onderwerpen waar de werkgroep mee bezig is. En de frequentie van de vergaderingen die vooral gericht zijn op de voorbereiding van de vergadering van het Overleg Orgaan. Binnen de huidige werkgroep is de wens uitgesproken om die te splitsen in een werkgroep Beheer en in een werkgroep Communicatie en Educatie. En om daarnaast het aantal vergaderingen te verhogen van twee- naar viermaal per jaar (wellicht wisselend fysiek en digitaal).

Het Overlegorgaan besluit

1. In te stemmen met het Ambitieplan
2. Het Ambitieplan te concretiseren middels een uitvoeringsagenda, middels jaarplannen.
3. Het instellen van een werkgroep Beheer en een werkgroep Communicatie en Educatie met een vergaderfrequentie van vier keer per kalenderjaar.
4. De werkgroepen de opdracht te geven besluitpunt 2 uit te werken voor de vergadering van november 2024
5. Prioriteit te geven aan het uitwerken van de governance van het Nationaal Park middels een nadere analyse over status en rollen van het Nationaal Park, het Overleg Orgaan en de diverse partners.

CONCEPT: V. o.7
DATUM: 10-6-2024

AMBITIEPLAN NATIONAAL PARK SCHIERMONNIKOOG 2024

**Nationaal Park
Schiermonnikoog**

INHOUD

Voorwoord	5
H1: Introductie	6
H2: Nationaal Park Schiermonnikoog	10
H3: Wensbeeld: Schiermonnikoog in 2050	17
H4: Ambities	19
<i>Thema Natuurherstel en bescherming</i>	20
We zetten ons in voor het beschermen en versterken van de natuur	21
<i>Thema Meer zelfvoorzienend zijn</i>	23
We streven naar een zelfvoorzienend eiland op gebied van water en energie	26
<i>Thema Landbouw</i>	30
We werken samen aan natuur inclusieve landbouw en toekomstbestendigheid	31
<i>Thema Recreatie en toerisme</i>	34
Mensen geleiden in het beleven van het eiland met balans tussen recreatie en natuur	35
<i>Thema Cultuurhistorie</i>	38
We versterken de identiteit van Schiermonnikoog door behoud van cultuurhistorie	39
<i>Thema Samen zorg dragen voor het eiland</i>	40
We zijn meer verbonden met onze omgeving	41
We doen het samen	42
<i>Thema Communicatie en Educatie</i>	44
<i>Thema Onderzoek</i>	50
Initiëren en structureren van activiteiten op het gebied van onderzoek	51
H5: Richting de uitvoeringsagenda	54
Referentielijst	56

VOORWOORD

Schiermonnikoog is gezegend met een rijke natuur en een divers landschap. Ons Nationaal Park vormt de kroonjuweel van deze natuurpracht. Het park is een levendig ecosysteem waarin mens en natuur samenkomen en is essentieel voor het behoud van biodiversiteit, gezondheid, economie en levenskwaliteit. Kortom, het heeft een grote maatschappelijke waarde.

In dit ambitieplan schetsen we de toekomst van het Nationaal Park Schiermonnikoog: een plek waar natuurbehoud hand in hand gaat met duurzaam toerisme, educatie en lokale betrokkenheid.

Wat willen we uitstralen, waar willen we voor staan en waar willen we bezoekers mee aantrekken? Onze ambitie is helder: we willen een Nationaal Park creëren dat een belangrijke functie vervult op het gebied van natuurbeheer, klimaatadaptatie en recreatie. We streven naar een harmonieuze balans tussen ecologische waarden en menselijke activiteiten. Daarbij betrekken we niet alleen natuurliefhebbers, maar ook overheden, ondernemers, onderwijs en bewoners.

Nationaal Park Schiermonnikoog is meer dan een bijzonder natuurgebied; ze vertelt het verhaal van onze natuur en cultuur(historie). Een verhaal waar we grutsk op zijn en graag delen met anderen!

Klaas Fokkinga
interim-voorzitter

HOOFDSTUK 1

INTRODUCTIE

Nationaal Park Schiermonnikoog: een bijzondere plek op aarde. Krachtige zeestromen, sterke winden en stuivend zand. Nationaal Park Schiermonnikoog is één van de meest natuurlijke plekken van Nederland. De natuur op Schiermonnikoog is altijd in beweging. Bijna nergens vind je op zo'n kleine oppervlakte zoveel verschillende landschappen: bossen, duinen vol bijzondere planten, oneindige brede stranden, een uitgestrekte kwelder, wadplaten, de Westerplas en Banckspolder met een geweldige rijkdom aan vogels.

In 1989 werd het grootste deel van Schiermonnikoog aangewezen als Nationaal Park. Een aanwijzing waarmee Schiermonnikoog tot op de dag van vandaag samen met de 20 andere Nationale Parken een onmiskenbare schakel vormt in het vertellen van het verhaal over cultuur en natuur in Nederland. Om daaraan bij te dragen, werken we actief aan het vergroten van de bekendheid van en de betrokkenheid bij dit unieke gebied.

Beleving is daarbij van onmiskenbaar belang. Juist de beleving doet de liefde voor deze bijzondere plek groeien en zorgt ervoor dat mensen dit unieke natuurgebied willen beschermen en behouden. Voor de eilanders is Nationaal Park Schiermonnikoog niet alleen hun achtertuin, maar hun hele belevingswereld. En zodra bezoekers voet zetten op dit prachtige Waddeneiland, worden ze onderdeel van iets groters. De vrije horizon, de weidheid, de stilte en de duisternis, maar ook de verwevenheid tussen cultuur en natuur, laat hen het Nationaal Park ten volle ervaren. Schiermonnikoog biedt een gevoel van verbondenheid met 'echte natuur' en de eilander gemeenschap. Ervaringen en kwaliteiten die op andere plekken in ons land steeds minder te vinden zijn. Een belangrijke taak van het Nationaal Park Schiermonnikoog is daarom het verhaal van het Nationaal Park te vertellen en actief te delen via educatie en communicatie.

Het Nationaal Park Schiermonnikoog bestaat bijna 35 jaar. Een tijd waarin veel is gebeurd. We kunnen als inwoners van Schiermonnikoog trots zijn op de unieke samenwerking tussen de boeren die ervoor hebben gezorgd dat de stikstofuitstoot is gedaald op het eiland. Daarnaast verwelkomen we

jaarlijks meer dan 300.000 bezoekers die kunnen genieten van de natuur. Zij worden ontvangen in onze prachtige ontvangstplek het Baken, waar bezoekers geïnformeerd worden over de unieke natuur. We bewaken met elkaar, elke organisatie en iedere inwoner, de balans tussen gastvrijheid en het behouden van een topnatuur. De evaluatie van het vorige beheerplan laat zien dat er met succes samengewerkt is aan het behouden van deze topnatuur.

Dit ambitieplan verwoordt de gezamenlijke wens om de komende jaren verder te werken aan een prachtig Nationaal Park. Een parel om trots op te zijn!

KORTE TERUGBLIK AFGELOPEN JAREN

In 2011 is het huidige Beheer- en Inrichtingsplan vastgesteld (BIP+). Het BIP+ heeft een hoog ambitieniveau: *Schiermonnikoog als eiland waar de natuur z'n gang gaat, waar tal van soorten hun plek vinden en waar mensen in vrijheid van het eiland genieten*. Dit plan is nog steeds de basis voor uitvoering van het natuurbeheer. In het BIP+ is destijds de keuze gemaakt om de natuurlijke ontwikkeling van natuur en landschap centraal te stellen. Het liefste grijpen we alleen in als dat nodig is voor de veiligheid, maatschappelijke functies en natuurdoelen.

De belangrijkste speerpunten uit het BIP+:

- > Het zo veel als mogelijk herstellen van de natuurlijke waterhuishouding en het vasthouden van water.
- > Het tegengaan van verruiging en verbossing van duinen door plaatselijk maaien, plaggen en kappen en de introductie van natuurlijke begrazing.
- > Het vergroten van de natuurlijke dynamiek door het stimuleren van verstuing en mogelijk herstel van een 'wash-over complex'.

In de afgelopen tien jaar zijn de partners in het Nationaal Park met deze uitgangspunten aan de slag gegaan. Daarvan is het nodige uitgevoerd, maar er zijn ook zaken blijven liggen. Dat blijkt onder meer uit de evaluatie van SWECO uit 2019¹. De evaluaties van de Natura2000-beheerplannen moeten uitwijzen of we op alle fronten aan de (natuur)doelen (Natura2000) voldaan hebben. Uit de natuurdoelanalyse die de provincie Fryslân heeft uitgevoerd blijkt dat de in 2011 genoemde knelpunten nog steeds bestaan. De speerpunten van toen zijn daardoor nog steeds relevant. Het herstellen, behouden en versterken van de unieke en kwetsbare natuur en landschappen op Schiermonnikoog is een doorlopend proces. In die zin blijven de ambities van toen ook in deze tijd actueel.

¹ SWECO (2019), Evaluatie BIP+ Nationaal Park Schiermonnikoog

² Wiersma, J. et.al. (2022), Schiermonnikoog als Nationaal Park: een landschapsbiografisch essay.

Communicatie en educatie

Sinds 2021 zijn Natuurmonumenten en VVV Schiermonnikoog samen gevestigd in informatiecentrum Het Baken. Het Baken is de ontvangstplek voor het boeken van (natuur)excursies, activiteiten en accommodaties. Eilanders en eilandbezoekers kunnen er terecht voor algemene informatie over Schiermonnikoog, de prachtige flora en fauna van het Nationaal Park en over het dorp met haar rijke cultuurhistorie en authentieke bezienswaardigheden.

Verschillende partners verzorgen de communicatie en educatie, waaronder IVN, Natuurmonumenten, het Vrijwilligerscollectief en verschillende particuliere aanbieders op het eiland.

NATIONAAL PARK SCHIERMONNIKOOG - AMBITIEPLAN NIEUWE STIJL

Het ambitieplan is geschreven door de partners van het Nationaal Park Schiermonnikoog (zie ook paragraaf 2.7). De ambities zijn samen met de inwoners van het eiland tot stand gekomen, zij hebben actief meegedacht en input geleverd.

De belangrijkste aanbeveling uit het landschapsbiografisch essay² vormt de leidraad voor dit ambitieplan: 'Het Nationaal Park moet van iedereen op het eiland zijn. Betrokkenheid, samenwerking en vertrouwen zijn nodig om de uitdagingen van de toekomst en de kwetsbare positie van een eiland het hoofd te kunnen bieden.'

Het Nationaal Park Schiermonnikoog zet zich de komende jaren in om deze verbindingen te versterken. Het gaat om de verbinding tussen natuur en ecologie enerzijds en de lokale economie, de cultuurhistorie, recreatie en toerisme en gemeenschap op Schiermonnikoog anderzijds. Ook de verdere verbinding van natuur tussen het dorp en de polder speelt hier een rol.

Het maken van dit ambitieplan draagt bij aan de landelijke standaard voor Nationaal Parken Nieuwe Stijl (zie kadertekst hiernaast). Dit zijn robuuste parken met hoogwaardige natuur, natuurschoon, cultuurhistorie, kansen voor een kwalitatieve gastvrijheidseconomie, vitaal ondernemerschap en biodiversiteit van internationale betekenis.

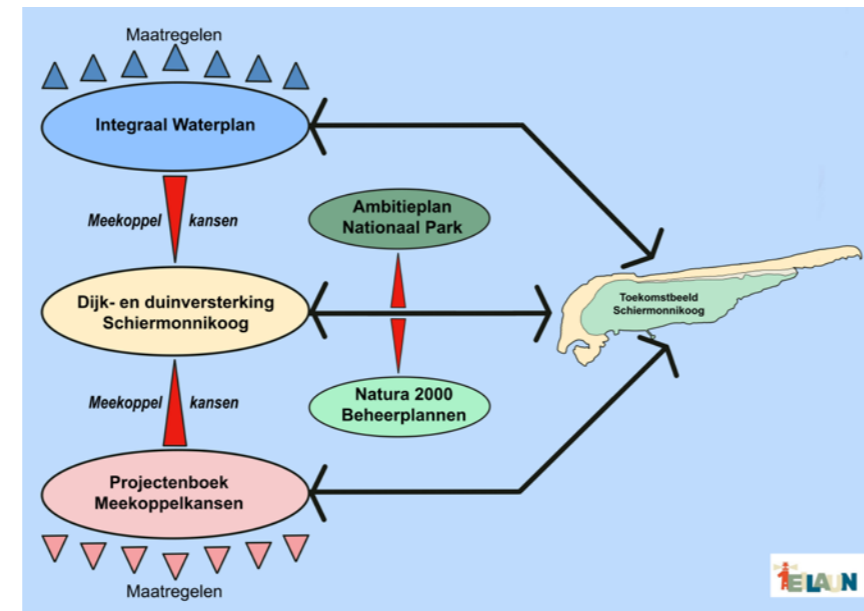
Eerdere Beheer- en Inrichtingsplannen voor Nationaal Park Schiermonnikoog (uit 1989, 1999 en 2011) hadden een looptijd van tien jaar. In de uitwerking lag de nadruk op het natuurbeheer binnen de grenzen van het Nationaal Park. In dit ambitieplan kijken we, zoals gezegd, meer over de grenzen van het park heen. Het verwoordt het 'verhaal van Schiermonnikoog': de manier waarop we met elkaar naar de rijke en kwetsbare (natuurlijke) omgeving, economie én leefbaarheid kijken. Hoe we die willen beschermen, versterken, ontwikkelen en benutten. Hoe we uitdagingen als klimaatverandering, zeespiegelstijging, behoud en versterking van biodiversiteit en een duurzaam toekomstperspectief tegemoet treden.

Eilanders voelen zich sterk verbonden met Schiermonnikoog en het Nationaal Park. De komende jaren gaan we samen onderzoeken hoe we de samenwerking kunnen versterken met inwoners en ondernemers. Gedeeld eigenaarschap is hierbij een belangrijk uitgangspunt. Samen werken we in de richting van Nationaal Park Schiermonnikoog Nieuwe Stijl, als icoon voor de regio én Nederland. Daarbij ligt de focus niet alleen op natuur, maar is er ook aandacht voor cultuurhistorie, landschap en duurzaam toerisme.

Richtinggevende kaders

Dit ambitieplan geeft aan waar we de komende 10 jaar gezamenlijk naar toe willen werken. Het toekomstbeeld geeft daarmee de kaders en richtinggevende principes voor de gewenste ontwikkelingen in het gebied. Afgeleid van dit toekomstbeeld worden in de ambitie heldere doelen opgesteld voor de korte en langere termijn.

De partners binnen het overlegorgaan blijven in gesprek met elkaar én hun achterban. Jaarlijks stellen we aan de hand van de uitvoeringsagenda (hoofdstuk 5) gezamenlijk het jaarplan op. Aan het eind van ieder jaar kijken we terug op de activiteiten die zijn uitgevoerd. Op die manier geven we gezamenlijk concrete invulling aan de ambities en de uitvoeringsagenda. We evalueren het ambitieplan na 5 jaar.

VERVOLG: UITVOERINGSAGENDA

Na het opstellen van het ambitiedocument worden in de systematiek van de leidraad in een uitvoeringsagenda de geformuleerde doelen voor de korte termijn uitgewerkt in concretere doelstellingen, in strategieën om die doelen te bereiken, de daarvoor te ondernemen activiteiten, en de op te leveren resultaten. Veel van de ambities in dit plan vinden al doorgang in lopende programma's en projecten. De uitvoeringsagenda biedt ook inzicht in de uitvoering die al gegeven wordt aan de ambities. Hoofdstuk 5 geeft een globaal overzicht. Ook de bijbehorende financiering, regiehouder en samenwerkende partijen zijn onderdeel van het overzicht.

LEESWIJZER

Hoofdstuk 2 geeft een introductie op het Nationaal Park Schiermonnikoog en beschrijft de toekomstige opgaven. In hoofdstuk 3 geven we een vergezicht richting Schiermonnikoog in 2050. Hoofdstuk 4 beschrijft onze gezamenlijke ambities om de opgaven en het toekomstbeeld richting 2050 vorm te kunnen geven. Hoofdstuk 5 bevat een eerste opzet van de uitvoeringsagenda om ambities te concretiseren richting uitvoering.

Nationaal Park Nieuwe Stijl³

In 2015 is het Programma Nationale Parken van start gegaan. Dit programma heeft als doel een beweging op gang te brengen die leidt tot een kwaliteitsverbetering. Hierbij wordt een ruimere definitie van het gebied gebruikt dan alleen de bestaande natuurkernen, waardoor duurzaam behoud van natuur, landschap en cultureel erfgoed mogelijk wordt.

In 2018 resulteerde dit programma in de Nationale Parken Deal en een nieuwe 'Standaard voor de gebiedsaanduiding Nationaal Park', met in 2021 een bijbehorende leidraad. Deze standaard wordt gebruikt als richtlijn voor de (door)ontwikkeling naar nationale parken nieuwe stijl. De huidige standaard en leidraad vormen daarmee de kaders voor dit ambitiedocument.

Het streven in de huidige Leidraad is dat Nationale Parken zich gaan onderscheiden met natuurwaarden van (inter)nationale allure, met een eigen identiteit en een eigen verhaal.

- > De kern van een Nationaal Park bestaat uit (vanuit (inter)nationaal perspectief) waardevolle natuur, gelegen in een ruimer landschappelijke, landschapsecologische, cultuurhistorische en regionaal-economische context.
- > Is onderscheidend qua kwaliteit, uitstraling en toegankelijkheid voor de binnen- en buitenlandse bezoekers.
- > Heeft een eigen identiteit, waarmee inwoners, maatschappelijke instellingen en ondernemers zich verbonden voelen.
- > Is aansprekend voor een (inter)nationaal publiek: het zijn iconen voor de regio en voor Nederland.

HOOFDSTUK 2 NATIONAAL PARK SCHIERMONNIKOOG

Nederland telt 21 nationale parken die volgens het Nationale Parken Bureau samen het 'verhaal vertellen van de Nederlandse natuur'. Het zijn door de Rijksoverheid, op basis van de Wet Natuurbescherming, aangewezen natuurgebieden die minimaal 1.000 hectare groot zijn en open zijn voor bezoekers.

2.1 NATIONAAL PARK SINDS 1989

Schiermonnikoog is in 1989 aangewezen als Nationaal Park. Nationaal Park Schiermonnikoog is één van de meest natuurlijke gebieden van Nederland. Wind, water en getij hebben het eiland gevormd en hebben nog steeds vrij spel op het strand en de kwelder. Het 5400 hectare grote Nationale Park omvat het hele eiland op 1000 hectare na. De bebouwde kom van Schiermonnikoog, de Banckspolder, het duingebied met recreatieve voorzieningen tussen Badweg en Prins Bernardweg, de Waddenhaven Schiermonnikoog en de veerdam zijn geen onderdeel van het Nationaal Park. De formele begrenzing in het noorden is de laagwaterlijn en in het zuiden het geulenstelsel op het Wad. In het Nationaal Park vind je op een klein oppervlak veel verschillende landschappen: van het wad tot de duinen en van het bos tot de Westerplas. Schiermonnikoog en de omringende zee zijn aangewezen als Natura 2000-gebied. De Waddenzee is erkend als UNESCO Werelderfgoed.

De Nederlandse Nationale Parken hebben vier hoofddoelstellingen: bescherming en ontwikkeling van natuur en landschap, communicatie en educatie, natuurgerichte recreatie en het stimuleren van onderzoek. In Nationaal Park Schiermonnikoog heeft het met rust laten van de natuur altijd centraal gestaan. Het grootste deel van Schiermonnikoog ontwikkelt zich vanzelf. Dat is ook hetgeen dat Nationaal Park Schiermonnikoog uniek maakt. Je kunt als mens ervaren onderdeel te zijn van een groter geheel. Het ritme van de getijden, van water en sediment, van seizoenen en van dag en nacht is leidend. Nationaal Park Schiermonnikoog wil ook een langdurige, duurzame en veilige instandhouding van het eiland waarborgen en werkt daarom actief samen met alle partners in het gebied.

Nationaal Park Schiermonnikoog

5.400
hectare groot

18 kilometer lang en
3,5 kilometer breed

Verskil tussen eb en
vloed: 2 tot 3 meter

Ca. 300.000
bezoekers per jaar

Ruim 300
vogelsoorten

Ruim 500
plantensoorten

982
inwoners⁴

4 Centraal Bureau voor Statistiek (2023).

2.2 EIGEN GESCHIEDENIS

Het dynamische karakter van de zee en de wind zorgt ervoor dat Schiermonnikoog altijd in beweging is. Het eiland is daardoor relatief jong. Het zijn de lekenbroeders van het cisterciënzerklooster Klaarkamp uit Rinsumageest met hun grijze of ‘schiere’ pijpen geweest die zich aan het begin van de veertiende eeuw als eerste vestigden op het eiland. De bewoning van de monniken gaat gepaard met het aanleggen van dijkes, landbouw, visserij, stormvloed en overstromingen en afkalvende duinen. Tijdens de reformatie verloren alle kloosters hun bezittingen, ook die van Klaarkamp. Het eiland kwam in handen van de Staten van Friesland, die het in 1638 uit geldnood verkochten aan de familie Stachouwer.

Het eiland verkeerde in slechte staat en tijdens het tweehonderd jaar durende bewind van de Stachouwers kalfde het westelijke en zuidelijke deel van het eiland verder af door overstromingen. Verwoestende stormvloed in 1717 en 1720 deed het fundament van Westerburen in zee verdwijnen. De steenrijke Amsterdamse John Erik Banck kocht in 1858, op 24 jarige leeftijd, het eiland voor 96.000 gulden. De nieuwe eigenaar ging voortvarend te werk en bracht de kustverdediging op orde. Aan de Noordzeezijde werd helmgras aangeplant om het verstuiwen van de duinen tegen te gaan. Aan de Waddenkust werd een zeedijk ten zuiden van het dorp aangelegd.

In 1893 nam de Duitse Hartwig Arthur Berthold Graf von Bernstorff het eiland van John Erik Banck over. De Duitse graaf wilde van Schiermonnikoog een heus kuuroord maken. Zijn zoon Georg Ernst wilde het toerisme verder ontwikkelen en liet een veerboot varen tussen Groningen en Schiermonnikoog. In de oorlog had Schiermonnikoog een bijzondere positie, vanwege de strategische ligging en Himmelbett luchtverdediging.

2.3 KENMERKENDE NATUUR

De natuur van Schiermonnikoog kenmerkt zich door een uitgestrekt duingebied. Het duingebied kent een grote diversiteit en goed ontwikkelde kalkrijke duinvalleien. Het strekt zich uit over een groot deel van de westelijke helft van het eiland. Nationaal Park Schiermonnikoog is één van de kleinste en meest

ongerepte eilanden in de Waddenzee. Het ligt midden in het grootste aaneengesloten waddegebied ter wereld, dat de status van UNESCO Werelderfgoed heeft. Het eiland is aangemerkt als Natura 2000-gebied en herbergt een groot aantal planten- en diersoorten. In het gebied komen lokaal duinblauwgraslanden voor. Schiermonnikoog is een belangrijke (internationale) tussenstop voor trekvogels.

Natuurbescherming

Het Natura 2000-gebied omvat een groot deel van Schiermonnikoog, waaronder De Waddenzee, Noordzeekustzone inclusief de kwelders en de duinen. Het beheerplan voor het Natura 2000-gebied ‘de duinen Schiermonnikoog’ is het meest van belang voor het Nationaal Park. Dit gebied overlapt het gebied van het Nationaal Park. Daarnaast vormen de natuurgebieden (duinen en kwelders) ook een onderdeel van de Nederlands Natuur Netwerk (NNN) (voorheen de Ecologische Hoofdstructuur).

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie die strikt worden beschermd op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn, voor bescherming van kwetsbare dier- en plantsoorten en hun omgeving. Het Habitatrichtlijn-gebied en het Vogelrichtlijngebied vallen geheel samen met de begrenzing van het Natura 2000-gebied, dat een oppervlakte beslaat van 831 hectare. De wettelijke kaders voor natuurbescherming en beoordeling van activiteiten in het gebied zijn de Europese Natura 2000-wetgeving en de omgevingswet. Het NNN-gebied op Schiermonnikoog valt grotendeels samen met het Natura 2000-gebied.

Natuurbeheer

Voor het natuurbeheer op Schiermonnikoog was het huidige BIP+ uit 2011 leidend. De ‘plus’ verwijst naar de maatregelen in het kader van Natura 2000 en het Watergebiedsplan dat onderdeel zijn van dit plan. Uit het ambitieplan volgt een nieuw natuurbeheer plan en wordt opgenomen in de uitvoerinsagenda. Natura2000 en de Kaderrichtlijn Water zijn net als de beheerplannen Waddenzee en Noordzeekustzone kader stellende documenten voor dit ambitieplan. Natuurmonumenten voert de beheermaatregelen uit in de natuurgebieden

op Schiermonnikoog. Zij doet dit voornamelijk in opdracht van de provincie Fryslân. De meeste beheermaatregelen uit het BIP+ werden betaald uit de natuurpactgelden van de provincie. Vanuit het Natuurpact stelt de provincie gelden beschikbaar om het natuurbeheer uit te voeren. De beheergelden komen deels uit de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL) en zijn van toepassing op het NNN-gebied. Uit eigen middelen vult Natuurmonumenten beheergelden aan. Aanvullend daarop zijn er financiële middelen beschikbaar vanuit het Natura 2000-beheerplan om de Natura2000-doelstellingen te realiseren naast het reguliere SNL-beheer. Daarnaast zijn er ook andere financieringsbronnen voor projecten zoals Wij en Wadvogels en exotenbestrijding.

Wat er nodig is om de natuurwaarden van het gebied te behouden en te bereiken wordt beschreven in het N2000 beheerplan en de nog op te stellen natuurvisie van Natuurmonumenten. Deze zullen opgenomen worden in de uitvoeringsagenda.

Zo is ervoor gekozen om de werking van zee, wind en wilde dieren te vergroten. De natuurlijke dynamiek is een onderscheidende kernwaarde. Het zorgt ervoor dat grassen en struiken in hun groei beperkt worden, zodat er afwisseling komt in de duinen en ontstaan er geleidelijk overgangen tussen bos en open duin en tussen zout en zoet. Precies wat de soorten waar het slecht mee gaat nodig hebben. Naast natuur is er ook aandacht voor cultuurhistorie, landschap en duurzaam toerisme.

2.3 UITZONDERLIJKE WATERWINNING

Het is vrij uniek dat Schiermonnikoog zijn eigen drinkwater uit de bodem haalt. De zoetwaterbel onder het eiland werkt als een zelfvoorzienend systeem en draagt bij aan de duurzaamheid én zelfredzaamheid van Schiermonnikoog. Waterbeheer is een belangrijk onderdeel voor het behoud van de natuurlijke schoonheid en leefbaarheid van het eiland. In bijlage 2 is de kaart inclusief waterwingebied en grondwaterbeschermingsgebied opgenomen.

2.4 BIJZONDER LANDSCHAP

Het Waddegebied kent een lange historie. Een kleine zesduizend jaar geleden ontstond er door de kracht van twee vloedstromen een lange rij zandbanken, een zogenaamde strandwal. Deze strandwal brak uiteindelijk op verschillende plekken door. Het achterliggende veengebied stroomde vol met zout water en de Waddenzee was geboren. Er ontstond een uitgebreid netwerk van kwelders en moerassen en allerlei grote en kleine eilanden, waaronder Schiermonnikoog.

In de eeuwen die volgden werden eilanden groter of kleiner, of verdwenen zelfs helemaal in de golven. Ook Schiermonnikoog is in de loop der jaren flink veranderd. Aan de westkant is in het verleden veel grond weggeslagen. Hierdoor ging in de achttiende eeuw het dorp Westerburen verloren. De eilanders hebben ook zelf inspanning gedaan om grip te krijgen op het eiland. Zo is aan de noordkant een stuifdijk aangelegd om aangroei van het eiland te bevorderen. Op dit moment groeit Schiermonnikoog nog altijd aan de oostkant. Het is een wereld van het wad, duinen, kwelders, strand en bos. Natuur en cultuur zijn altijd hand in hand met elkaar opgegaan. Uniek en bijzonder is dat landschapsvormende processen hier nog ongestoord hun gang kunnen gaan.

2.5 UNIEKE BELEVING

Nationaal Park Schiermonnikoog is één van de meeste natuurlijke gebieden van Nederland. Mensen komen voor de rust, weidsheid en donkerte die op het eiland nog te vinden zijn. Het is belangrijk dat mensen een onvergetelijke natuurervaring kunnen beleven als ze Schiermonnikoog bezoeken, dat het eiland onder hun huid kruipt.

2.6 BELANG VOOR DE ECONOMIE VAN SCHIERMONNIKOOG

Het Nationaal Park Schiermonnikoog levert een belangrijke bijdrage aan de lokale economie. De vrijetijdseconomie is de belangrijkste pijler van de eilander economie: dag- en verblijfsrecreatie, de jachthaven, horeca, watersport en -recreatie.

2.7 BEDREIGINGEN

De komende jaren krijgen we ook te maken met externe bedreigingen.

Zeespiegelstijging

De mate van zeespiegelstijging is sterk afhankelijk van de temperatuurstijging en de uitwerking daarvan op de zeespiegelstand. De Nederlandse kust kan grote zeespiegelstijgingen aan dankzij natuurlijke sedimentatie, maar erodeert ook bij de huidige zeespiegel al. De aanleg van de Afsluitdijk (1932) en de Lauwerszeedijk (1969) heeft de dynamiek van de Wadden- en de Noordzeekust boven de eilanden ingrijpend veranderd. Daarbij is er een groot verschil tussen de Noordzeekustzone en de Waddenkust, omdat de dynamiek op de Waddenzee anders is. De Waddenzee slibt langzaam dicht. De vaargeulen worden daarmee steeds ondieper. Het bereikbaar houden van het eiland en het beschermen van de kust vraagt menselijke ingrepen, zoals baggeren en zandsuppletie. Verzilting van de polder en diepgrondwater zijn twee van de effecten van menselijk ingrijpen, terwijl dynamische natuur nodig is om mee te groeien met de zeespiegelstijging om onder meer de kustveiligheid te vergroten. Kustontwikkeling en veiligheid is een belangrijk thema waar we als Nationaal Park nauw bij betrokken zijn. Hoe kan de veiligheid en bereikbaarheid van het eiland op lange termijn samengaan met een stijgende zeespiegel en het dichtslibben van de Waddenzee?

Beschikbaarheid van zoet water

De stijgende zeespiegel zorgt voor druk van zout water op het zoete water. Het zoete grondwater drijft als een zoetwaterbel op het zoutere water dieper in de grond. Klimaatverandering zorgt daarnaast voor een veranderend neerslagpatroon, er zullen langere perioden van droogte zijn tijdens het groeiseizoen. Dit leidt tot verdroging. Het is daarom van belang om zoetwater langer vast te houden. Het vasthouden van zoetwater draagt ook bij aan de toekomstbestendigheid van de drinkwatervoorziening. Hoe zorgen we voor het langer vasthouden van zoetwater, zodat ook in droge tijden er genoeg zoetwater is?

Toerisme

De druk op toerisme neemt de komende jaren toe. Daarbij zijn er nog geen duidelijke kaders voor bijvoorbeeld de aanlanding van toerisme op de zeehondenplaat en zonerings.

Energietransitie

Ook in de toekomst kunnen ontwikkelingen zoals windmolens op zee en de onvermijdelijke infrastructuur die hierbij komt kijken impact hebben op de weidsheid van het landschap en de natuur in de Noordzeekustzone. De energietransitie heeft grote gevolgen voor de Waddenregio. Een belangrijke kwestie die momenteel speelt is de tracékeuze voor de aanlanding van de energiekabels en leidingen van het windmolenpark ten noorden van Schiermonnikoog naar de Eemshaven. De definitieve tracékeuze zal binnenkort worden genomen.

Schiermonnikoog wil overstappen op hernieuwbare energie én de authenticiteit van het dorp, de natuur en de vrije horizon behouden. Initiatieven hiertoe blijven buiten het Nationaal Park in lijn met de doelstellingen van het Natura 2000-gebied. Ook in de toekomst kunnen ontwikkelingen zoals windmolens op zee en de onvermijdelijke infrastructuur die hierbij komt kijken een bedreiging vormen voor het eiland. We zien al deze ontwikkelingen/de cumulatie van deze ontwikkelingen als een bedreiging voor (het behoud van) de natuur en de leefbaarheid van het eiland.

Mijnbouw en -winning

Ook de zoektocht naar meer gas op de Noordzee kan impact hebben op de beleefbaarheid vanuit het Nationaal Park. Een groot aantal partijen in het Nationaal Park maakt zich hier zorgen over. De druk op het gebied wordt sterk verhoogd door de mijnbouw rondom het eiland. Daaronder vallen ook de enorme windmolenparken die worden aangelegd in de Noordzee. De cumulatie van gaswinning, energiewinning, zoutwinning, schelpenwinning en zandwinning legt een grote druk op het Nationaal Park. We zien dit als een ernstige ontwikkeling als het gaat om behoud van natuur en leefbaarheid van het eiland.

⁵ Witteveen+Bos (2020), *Opkomende stoffen in Bodem en Ondergrond*, [handreiking_opkomende_stoffen.pdf](#).

Belasting van de bodem

We worden steeds meer geconfronteerd met verontreinigende stoffen die worden aangetroffen in het milieu. Of nieuw geproduceerde stoffen die we niet of nauwelijks kennen maar wel belastend kunnen zijn voor de natuur en de leefomgeving. Wanneer een stof aanwezig is in het milieu (zoals PFAS) kan dat risico's met zich meebrengen. Zo kunnen deze stoffen invloed hebben op het bodemwater, grondwater, biodiversiteit en vermessing.⁵

Gezamenlijk vertrekpunt

De opgaven waar we voor staan vragen om prioriteiten stellen en keuzes maken. Altijd met oog voor elkaars belangen. Het ambitieplan schetst waar we de komende tien jaar aan willen werken, als het gaat om inrichting, ontwikkeling en beheer van het Nationaal Park Schiermonnikoog. We herijken hiermee de kaders, zoals geformuleerd in het Beheer- en Inrichtingsplan 'plus' (BIP+) 2011-2022.

2.8 OPGAVER

Om in te spelen op bovenstaande bedreigingen liggen er voor de komende jaren een aantal opgaven.

Natuurherstel en bescherming

We zetten ons in voor het beschermen en versterken van de natuur. Specifiek: verbeterde staat van instandhouding, aanpak invasieve exoten en inheemse soorten, betere bescherming kustbroedvogels, Natura 2000, goed kwelderbeheer, zeegrasherstel en samen werken aan dynamisch kustbeheer.

Meer zelfvoorzienend zijn

We willen meer zelfvoorzienend zijn als het gaat om de energievoorziening, vermindering van fossiele brandstoffen en de beschikbaarheid van zoet water.

Landbouw

De komende jaren werken we samen aan natuur inclusieve landbouw en toekomstbestendigheid.

Recreatie en toerisme

Het behouden van de balans tussen recreatie en natuur is de komende jaren een opgave, net als de inzet op duurzaam toerisme.

Cultuurhistorie

het verder versterken van de identiteit van Schiermonnikoog kan door het behouden en het doorgeven van cultuurhistorie.

Samen zorg dragen voor het eiland

We hebben de komende jaren een opgave om de eilanders meer te betrekken bij het Nationaal Park Schiermonnikoog. Samen werken we aan behoud van de prachtige natuur, het landschap, cultuur en duurzaam toerisme. Dit is in lijn met het Nationaal Park Nieuwe Stijl dat we willen zijn.

Onderzoek

We initiëren en structureren activiteiten op het gebied van onderzoek en maken de onderzoeksresultaten toegankelijk voor belanghebbenden.

In de komende hoofdstukken werken we de opgaven verder uit. De opgaven worden vertaald in ambities, en later in een uitvoeringsplan.

2.9 ORGANISATIE VAN HET NATIONAAL PARK

Nationaal Park Schiermonnikoog is een samenwerkingsverband van terrein-beheerders, overheden en belangenorganisaties. Bestuurlijk vertegenwoordigers van deze organisaties vormen samen het overlegorgaan.

Samen sterk

De partners in het overlegorgaan maken zich sterk voor de bescherming en beleving van de bijzondere natuur en landschap op Schiermonnikoog. De uitdagingen waarvoor het park staat zijn groot. Het zijn allemaal vraagstukken

die om gezamenlijke actie vragen. Vanuit het overlegorgaan zetten we daarom de komende jaren in op een stevige gemeenschappelijke basis. Daarbij gaan we blijvend op zoek naar verbindingen, op het eiland én daarbuiten, om de aanpak te verstevigen. Want alleen samen kunnen we alle vraagstukken aanpakken. We werken vanuit eigen (eilander) kracht aan een Nationaal Park om trots op te zijn!

Organisatie

Wat het overlegorgaan besluit wordt uitgevoerd door de partijen binnen het Nationaal Park. De belangrijkste taken van het overlegorgaan zijn het opstellen van het ambitieplan, het vaststellen van het beheer- en inrichtingsplan, het doen van projectvoorstellen en het vaststellen van de begroting. In het overlegorgaan komen alle aspecten aan de orde die met inrichting en beheer te maken hebben. De vergaderingen van het overlegorgaan vinden plaats onder leiding van een onafhankelijk voorzitter. Het secretariaat wordt ingevuld door provincie Fryslân. IVN Fryslân coördineert de samenwerking op het gebied van communicatie en educatie. Het overlegorgaan is geen zelfstandig rechtspersoon en heeft daarmee geen juridische status. De beheerstichting is een stichting die de financiële middelen van het Nationaal Park beheert en subsidie aanvragen kan doen. De stichting heeft verder geen uitvoerende status. Natuurmonumenten voert het natuurbeheer uit in opdracht van de provincie Fryslân.

Het overlegorgaan van het Nationaal Park Schiermonnikoog is een samenwerkingsverband bestaande uit de volgende partijen:

- > Gemeente Schiermonnikoog
- > Wetterskip Fryslân
- > Rijkswaterstaat
- > Provincie Fryslân
- > Natuurmonumenten
- > Vitens
- > Schiermonnikoogs Ondernemers Verbond
- > Natuur- en vogelwacht Schiermonnikoog
- > Vereniging Boerenbelang Schiermonnikoog

HOOFDSTUK 3

WENSBEELD: SCHIERMONNIKOOG IN 2050

Schiermonnikoog is wat ons betreft in 2050 onverminderd het eiland van ruimte, stilte, duisternis en vrije natuur. Het samenspel van de weidse zee en het strand, met altijd overal vogels, is Schiermonnikoog ten voeten uit.

Dynamiek van wind en zee

Het strand is steeds in verandering. Soms groeit het strand aan als een zandplaat versmelt met het eiland. Dan ontstaan tijdelijk jonge duinen en duinvalleien. Even verderop, of jaren later, komt een geul dichtbij en wordt het strand weer smaller. De kleine bouwwerken ten behoeve van de recreatie, die er alleen in de zomer staan, kunnen verplaatst worden als de kustontwikkeling dat nodig maakt.

Recreatie beweegt mee met de natuur

Ook de recreatie beweegt mee met de natuur. Mensen kunnen zich vrij over het eiland bewegen, maar soms zijn delen van het strand en de kwelder tijdelijk afgesloten om vogels hun nodige rust te geven.

Rijke duinen, gevarieerd beheer

De duinen zijn open en stuivend aan de zee kant, meer bebost en besloten richting het dorp. Door de verminderde stikstofneerslag in combinatie met een uitgekiend beheer is de verruiging verminderd. Op veel plekken zie je

open zandvlaktes met lage begroeiing waar konijnen zich thuis voelen. Tapuiten en bergeenden broeden in verlaten konijnenholen die volop te vinden zijn. In de winter staan de duinvalleien onder water. In de lente en de zomer floreren daar bijzondere planten en vlinders. Kiekendieven schommelen in de lucht. In de duinen ligt rondom het dorp de waterkering, stevig genoeg om het dorp en de omgeving droog te houden.

De natuur vindt haar eigen weg

Naar het oosten toe opent zich het landschap steeds meer. Het onderscheid tussen zee, strand, duin en kwelder vervaagt. Voorbij paal 7 stuift door brede openingen in de stuifdijk zand naar binnen. De kwelder die er achter ligt ziet er afwisselender uit dan in de jaren twintig. Er ontstaan nieuwe duintjes en de begroeiing kent meer variatie. 's Zomers lopen hier de eilander koeien op de kwelder. Helemaal aan de oostkant is door verandering in de ligging van de getijdengeul misschien wel een nieuw eiland ontstaan, De Balg.

Zachte overgangen tussen polder en natuurgebied

De overgang tussen de Banckspolder en de duinen en kwelders is geleidelijk en aantrekkelijk voor planten, dieren en natuurliefhebbers. Aan de noordkant van de polder is de overgang zo ingericht dat kuikens in de natuurgebieden kunnen opgroeien. Het beheer van de kwelders nabij de polder is zodanig dat er grazige delen in de kwelder zijn waar onder andere ganzen voedsel kunnen vinden. De Banckspolder is een thuis voor weidevogels, broedend in het kruiden- en bloemrijke grasland. Slootkanten en andere landschapselementen herbergen een uitbundige biodiversiteit in een rijk voedselweb. Dankzij toepassing van organische reststromen van het eiland zelf is er een gevarieerd bodemleven in de polder. De strokenteelt en het kruidenrijk grasland zorgen voor een grote biodiversiteit, zowel in de bodem als ook bovengronds. Deze gezonde bodem levert jaar na jaar een goed product op. De melkveehouders laten hiermee zien dat natuur en landbouw goed samen gaan op Schiermonnikoog.

Een rijk getijdenlandschap

Ten zuiden van Schiermonnikoog is het wad ongelofelijk rijk aan leven. Gaande van de getijdegeulen naar de eilandkust is er een overgang van ondergedoken schelpdierbanken en zeegras naar droogvallende mossel- en oesterbanken, zeegrasvelden, en een kwelder aan de voet van de dijk. Stortstenen zijn niet meer nodig en de dijk is rijk aan bloemen en insecten.

Kwaliteit is sleutelbegrip in keuzes voor ontwikkeling

Schiermonnikoog staat bekend als een innovatief eiland waar al vroeg keuzes zijn gemaakt om energie, drinkwatergebruik en voedselvoorziening zo veel mogelijk dichtbij en verantwoord te doen, zonder dat het landschap van het eiland ingrijpend veranderde. De vele mensen die het eiland bezoeken weten dat ze te gast zijn op een bijzondere plek.

Veiligheid

We wonen op een veilig eiland. Door de kustontwikkelingen kunnen we omgaan met een stijgende zeespiegel. We zijn bereikbaar en volledig zelfvoorzienend als het gaat om drinkwater, ook in tijden van droogte. We zijn een aantrekkelijk eiland om te wonen, werken en recreëren.

Waterketen

We zijn als eiland nog steeds zelfvoorzienend op het gebied van water. We lopen voorop in de samenwerking, andere Nationale Parken hebben meegekeken met de opzet en uitvoering van het integraal waterplan. We zijn integraal aan de slag op het gebied van zoet water en streven naar een stabiele zoetwaterbel. Er is voldoende drinkwater van hoge kwaliteit.

Cultuurhistorie

Door zorgvuldig herstel, beheer en bescherming is de rijke ontstaansgeschiedenis met vele menselijke ingrepen nog herkenbaar en afleesbaar en een bron van ontspanning en lering.

HOOFDSTUK 4 AMBITIES

AMBITIE

WE ZETTEN ONS IN VOOR HET BESCHERMEN EN VERSTERKEN VAN DE NATUUR

De bijzondere waarde van natuur op Schiermonnikoog is de reden dat het eiland tot Nationaal Park werd benoemd. Het eiland en de omringende zee zijn aangewezen als Natura 2000-gebied. De Waddenzee is erkend UNESCO Werelderfgoed. De rijkdom aan levensgemeenschappen en soorten is groot. Dat is te danken aan de vele overgangen op het eiland tussen droog en nat, zoet en zout, voedselrijk en voedselarm.

Ook op Schiermonnikoog hebben mensen invloed op het ecosysteem. De duinen veruigen en raken steeds meer met bos begroeid. Die veranderingen zijn niet alleen het gevolg van natuurlijke ontwikkeling. Oorzaak voor het dichtgroeien van de duinen is de combinatie van een te hoge stikstofneerslag, het instorten van de konijnpopulatie door ziektes en de verminderde invloed van zoute zeewind. De veruiging en verbossing is een zichzelf versterkend proces. In dicht gegroeide duinen kunnen konijnen niet leven en wordt de wind vanzelf geluwd.

Juist de kenmerkende soorten die leven in het open duin hebben het moeilijk en verdwijnen van het eiland. Het gaat om soorten die het in heel Europa zwaar te verduren hebben. Planten als rozenkransje en honingorchis en broedvogels als tapuit, de velduil en blauwe kiekendief zijn daar voorbeelden van. Om de tendens van het verdwijnen van karakteristieke duinsoorten te keren, zijn en worden allerlei maatregelen uitgevoerd. Er is bos verwijderd, er is geplagd, er is begrazing met geiten, runderen en paarden en veel duinvalleien worden jaarlijks gemaaid. Zouden we dat niet doen, dan zouden nog meer soorten van open duin verdwijnen.

Ons doel is een kustnatuurgebied dat wat betreft flora, fauna en habitat tot de wereldtop behoort. Met name de soorten die kenmerkend zijn voor het kustlandschap: wad, strand, duin (open duin, duinvallei en duinbos) en kwelder. Om het doel te bereiken heeft systeemherstel de voorkeur, waarbij Kaderrichtlijn Water (KRW) en Natura 2000 kaderstellend zijn.

CONCRETISERING: SUBSTANTIEEL BETERE STAAT VAN INSTANDHOUDING

We dragen overal de noodzaak voor natuurherstel en -versterking uit en dragen waar mogelijk bij aan het slagen van de beheerplannen voor de natuurgebieden. Dat doen we via signalering en agendering, zoals het aandringen op ontwikkeling en uitvoering van beleid en meer inzet van handhaving. Maar bijvoorbeeld ook door inzet voor het verkrijgen van benodigde middelen.

Schiermonnikoog kent vier deelgebieden die allen een eigen beheer inspanning vergen:

- > Nagenoeg natuurlijk kustlandschap: natuur die haar eigen gang gaat.
- > Half-natuurlijk duinlandschap: dynamiek en aanvullend beheer.
- > Natuurrijk cultuurlandschap: door mensen in stand gehouden (ook Bancks Polder).
- > Economisch cultuurlandschap: wonen, verblijfsrecreatie en landbouw.

Door diverse factoren zal het niet op het hele eiland mogelijk zijn om systemen zodanig te herstellen dat alle belangrijke natuurwaarden in stand blijven. Daarom is actief beheer op verschillende plekken noodzakelijk. Mogelijke middelen zijn: plaggen, verwijderen struweel, maaien en beweiden.

Bij het beheer maken we onderscheid tussen:

- > Systeemherstel: we scheppen de randvoorwaarden waarna het landschap zichzelf in stand kan houden. We blijven ons actief inzetten op het verminderen van de stikstofdruk en zorgen dat de waterhuishouding op orde is.
- > Natuurherstel: ten behoeve van de Natura 2000-doelen zetten we de successie terug (bijvoorbeeld door bos weghalen en plaggen). Hierna is doorgaans vervolgbeheer nodig.
- > Jaarlijks beheer: door maaien en begrazing houden we de natuurwaarden in stand.

Op diverse plekken in de duinen is de afgelopen jaren bos gekapt en is de bovengrond afgeplagd. Dat is onder andere gedaan in de Westerduinen bij de Hertenbosvallei, het Kapenglop en de zeereep tussen paal 5 en 7. De duinen zijn door deze maatregelen opener geworden, toch hebben deze maatregelen tot nu toe weinig effect gehad. Het vervolgbeheer (maaien, begrazen, pluktrek van duindoorn) vraagt aandacht, anders groeien plekken snel weer dicht met struiken. Dit is nadelig voor de kwaliteit van de duinen. Verstuiving treedt nog steeds maar mondjesmaat op. Bij de beoogde verstuiving in de zeereep lijken nog aanvullende maatregelen nodig. Deze aanvullende maatregelen botsen met de huidige regels rond de waterkering. De ooit aangeplante bossen ontwikkelen zich spontaan in de richting van duinbossen die rijk zijn aan soorten en structuur.

Begrazing ten behoeve van natuurdoelen

Er is voor gekozen, ook in het licht van de Natura 2000 doelstellingen, om maatregelen te nemen om de duinen opener te maken en te houden. Bos rooien en de bovengrond plaggen zijn eenmalige ingrepen, maar het zijn geen operaties die het ecosysteem herstellen. Naast het terugdringen van de effecten van de stikstofneerslag kan begrazing bijdragen aan herstel van een gezond (half)open duinlandschap. De afgelopen jaren is er op verschillende manieren invulling aan begrazing gegeven.

De ambitie is om het duin in goede staat te krijgen, daar zijn meerdere methoden voor. Eén daarvan is begrazing en die biedt diverse voordelen. Begrazing dient een gunstige rol te spelen in het natuurbeheer, af te meten aan het bereiken van de doelen die vanuit Natura 2000 gesteld zijn. Het is geen doel op zichzelf en moet zorgvuldig worden afgewogen in de combinatie met de toegankelijkheid voor publiek. Natuurmonumenten is verantwoordelijk voor het beheer en zal de uitbreiding van begrazing, samen met eilanders, verder uitwerken.

CONCRETISERING: INVASIEVE EXOTEN EN EILANDER SOORTEN

Het behalen van de natuurdoelen komt onder druk te staan door bepaalde invasieve soorten en soorten die overlast veroorzaken. Op Schiermonnikoog komen veel zeldzame en kwetsbare planten en dieren voor, die hier gevoelig voor zijn. Specifiek gaat het om verwilderde katten, broedende grauwe ganzen en diverse plantensoorten. Om te voorkomen dat invasieve exoten of soorten die overlast geven zich verder verspreiden is er een soortgerichte aanpak nodig. We stellen hier gezamenlijk met de partners een beheerplan voor op. Deze stemmen we af met de inwoners.

Faunabeheer - verwilderde katten

Predatie door verwilderde katten is een probleem voor vogels en konijnen. Na een uitgebreide afweging is begonnen met het wegvangen van verwilderde katten. Deze inzet zal blijvend inspanning vragen om te voorkomen dat er nieuwe aanwas van katten komt. Er is geen fundamentele discussie over het wegvangen van verwilderde katten, maar we moeten wel financiering en taakverdeling vastleggen.

Faunabeheer - broedende ganzen

Schiermonnikoog met zijn natte duinvalleien en kwelders is een aantrekkelijk broedgebied voor ganzen zoals de grauwe gans en de brandgans. Dit zijn soorten die voorheen alleen als wintergast voorkwamen, maar die de afgelopen twintig jaar in het hele land sterk zijn toegenomen als broedvogel. In de afgelopen jaren zijn op Schiermonnikoog eieren behandeld om de populatiegroei van deze ganzensoorten te beperken om gewasschade in de polder te voorkomen.

Florabeheer

Exoten als de Amerikaanse vogelkers, rimpelroos, watercrassula, reuzenberenklauw en de Japanse duizendknoop proberen we terug te dringen. Om te voorkomen dat exoten terugkomen zetten we ook vervolgbeheer in.

CONCRETISERING: BETERE BESCHERMING KUSTBROEDVOGELS

De hoogwatervluchtplaatsen en broedlocaties voor vogels (niet alleen de strandbroeders) moeten beter beschermd worden tegen verstoring. Richting 2034 verkennen we integraal hoe we hier uitvoering aan geven, rekening houdend met natuurlijke en menselijke verstoring.

CONCRETISERING: NATURA2000

Vanuit Natura 2000 gelden er uitbreidingsdoelstellingen voor Grijze duinen, Duinbossen, Vochtige duinvalleien en Blauwgraslanden. Ook in de natte natuur, onder meer op de kwelders, liggen verbeterdoelen op het gebied van Natura2000.

In 2028 moet er een nieuw beheerplan Natura 2000 zijn. De komende tijd vindt een evaluatie van het beheerplan plaats, waaruit zal blijken welke maatregelen nodig zijn om de doelstellingen te behalen. Het beheerplan wordt opgesteld in opdracht van de provincie Fryslân. Een nieuw beheerplan Natura 2000 zal daarna opgesteld worden (2025/2026). Het Nationaal Park Schiermonnikoog heeft de ruimte om aan te geven waar de nadruk op moet liggen en hoe het Nationaal Park aangehaakt wil worden bij de totstandkoming van het beheerplan. Uitgangspunt is dat het beheerplan Natura 2000 kan meezeilen op het ambitieplan.

CONCRETISERING: SAMEN WERKEN AAN DYNAMISCH KUSTBEHEER

Dijk- en duinversterking⁶

Het Waddeneiland Schiermonnikoog wordt tegen hoogwater beschermd door een primaire waterkering bestaande uit een 9 kilometer lang duintraject aan de west-, noord- en oostzijde en een 4 kilometer lang dijktraject aan de zuidzijde van het eiland; de Waddenzeedijk. De Waddenzeedijk als ook delen van de duinwaterkering voldoen niet aan de landelijk geldende veiligheidsnormen, blijkt uit de veiligheidsbeoordeling van de waterkeringen van Schiermonnikoog. De dijk van Schiermonnikoog is met het oog op de toekomst over een lengte van circa 4 kilometer hoofdzakelijk afgekeurd op de gras- en kleibekleding aan de zeezijde. Daarnaast is in een aantal delen van de duinen van het eiland onvoldoende zandvolume aanwezig.

Om te zorgen voor een veilige en toekomstbestendige waterkering werkt Wetterskip Fryslân in een gebiedsgerichte aanpak samen met Rijkswaterstaat, provincie en gemeente aan plannen voor de toekomst, in samenspraak met inwoners van Schiermonnikoog. De wens is om de waterveiligheidsopgave te koppelen aan dynamisch duinbeheer en natuurherstel van de duinen. Hoe kunnen we de kustlijn en de duinwaterkering zodanig beheren dat we de natuurlijke processen een deel van het werk laten doen? Door meer ruimte te geven aan natuurlijke processen sluiten we aan op de bestaande Natura 2000 doelstellingen en kan het eiland op termijn weer meegroeiën met de zeespiegelstijging waarbij we de waterveiligheid van de duinwaterkering te alle tijden op orde houden.

In 2023 is voor de verkenningsfase de samenwerkingsovereenkomst 1Eilaun ondertekend. 1 Eilaun staat voor het versterken van het dijk- en duin tracé op Schiermonnikoog en verbinden van belangen, ideeën en expertises. Betrokken partijen werken samen als één team aan een waterveilig en klimaatadaptief eiland.⁷

Het is de komende jaren van belang om kaders te ontwikkelen voor het dynamisch kustbeheer. Vanuit het Nationaal Park Schiermonnikoog denken we mee en werken we waar nodig samen.

De komende jaren wordt gewerkt aan het ontwerpen en uitvoeren van de benodigde versterkingsmaatregelen om ervoor te zorgen dat de primaire duinwaterkering weer voldoet aan de wettelijke normen. Hierbij wordt geprobeerd zoveel mogelijk de koppeling te maken met dynamisch duinbeheer en natuurherstel van de duinen. Op korte termijn wordt er onderzoek gedaan naar de bereikbaarheid van Schiermonnikoog op lange termijn en de ophoging van de veerdam.

Het proces naar de uiteindelijke uitvoering van de versterkingsopgave bevindt zich in de verkenningsfase. De thema's dynamisch kustbeheer en waterveiligheid worden opgepakt door Wetterskip Fryslân en de provincie Fryslân, in samenspraak met Rijkswaterstaat, Natuurmonumenten, gemeente en inwoners van Schiermonnikoog.

⁶ Sweco (2023), Dijk- en duinversterking Schiermonnikoog: conditionerend onderzoek ruimtelijke kwaliteit.

⁷ (2023), Samenwerkingsovereenkomst verkenningsfase Gebiedsgerichte Aanpak Schiermonnikoog

WE STREVEN NAAR EEN ZELFVOORZIENEND EILAND

Het streven om zo veel mogelijk zelfvoorzienend te zijn op het gebied van zoetwater en energie past heel goed bij het eiland. Schiermonnikoog is al zelfvoorzienend als het gaat om zoetwater, zo is er geen aanvoer van drinkwater via een vaste leiding van de wal. Dat is een succes en willen we behouden. Voor de toekomst is het belangrijk om verder te kijken hoe we omgaan met het schaarse zoetwater op het eiland. De groeiende vraag naar drinkwater en de stijgende zeespiegel (verziltig) vragen aandacht. Het gaat om waterbesparing en zoetwater vasthouden.

Schiermonnikoog heeft de ambitie om zelfvoorzienend te worden op het gebied van energie. De gemeente zet in op zoveel mogelijk besparing van energie. Grootschalige opwekking van energie via zon en wind is controversieel door de unieke ligging van Schiermonnikoog. Er zijn veelbelovende pilots voor de opwekking van energie uit zeewater, die hebben een veel minder grote impact op de omgeving.

Een zelfvoorzienend eiland voorziet ook zoveel mogelijk in eigen voedsel en een meer circulaire economie. Daar zijn al stappen in gezet door bijvoorbeeld het verwerken van eilander melk tot kaas en de producten van de Tuin naast de Branding (Pluktuin). Er wordt ook een plan uitgevoerd om groenmateriaal van gemeente en Natuurmonumenten te composteren en in te zetten voor gebruik door de veehouders in de polder. Het streven naar een meer circulaire economie past heel goed bij de kernwaarden van het Nationaal Park en de Schiermonnikoogse cultuur.

CONCRETISERING: WATER VAST HOUDEN

Er valt over een heel jaar gezien een netto overschot aan zoetwater op het eiland. Het zoete grondwater drijft als een zogeheten 'zoetwaterbel' op het zoutere water dieper in de ondergrond. Het zoete water stroomt boven de grond af naar de zee.

Voor een deel gaat dit vanzelf, door natuurlijke afstroming naar de Noordzee. Voor een ander deel stroomt zoetwater van de binnenduinrand door de poldersloten naar de uitwateringssluis bij de veerdam. Door klimaatverandering komt er meer neerslag en is de neerslag anders verdeeld over het jaar. Er is al veel gedaan afgelopen jaren om het zoetwater vast te houden op het eiland, het Integraal Waterplan zal hier ook een belangrijke bijdrage aan leveren.

De komende jaren willen we extra aandacht voor:

Continueren van activiteiten die bijdragen aan een duurzaam zelfstandig eiland op het gebied van (drink)water. Gezamenlijk opstellen en uitvoeren waterbesparing en benutten regenwater.

In de duin en polder zijn afgelopen jaren maatregelen uitgevoerd om water vast te houden en te voorkómen dat wateroverlast ontstaat op de camping, het vogelringstation en de sportvelden. Het beheer en gebruik van de aanwezige

kunstwerken (duikers, stuwen) kan nog verbeterd worden in samenwerking met Wetterskip, Gemeente, Natuurmonumenten en de boeren.

Het Rijk, de provincie en het Wetterskip willen in Fryslân komen tot een klimaatrobuust watersysteem. Een klimaatrobuust watersysteem streven we ook na voor Schiermonnikoog. De ambitie moet volgens ons zijn om de zoetwaterbel op zijn minst in stand te houden, maar nog liever groter te maken. Dit kan door water beter vast te houden en zuiniger om te gaan met water. Voor het behalen van de Natura 2000-doelen is verhoging van de grondwaterstand in de duinen essentieel.

Door toename van het waterverbruik en klimaatverandering (lange droge zomers) dreigen de natte duinvalleien te verdrogen. Natuurmonumenten, Wetterskip Fryslân en Vitens werken samen aan tegenmaatregelen om verdroging te voorkomen.

Zo is de waterwinning de afgelopen jaren gedeeltelijk verplaatst naar de Westerplas om de verdroging in de duinen te voorkomen. Een groot deel van de neerslag vloeit via sloten of het strand direct af naar zee of verdampst. Daarom is een van de doelen voor de komende jaren om regenwater langer op het eiland vast te houden en zo verdroging van de duinen te voorkomen.

CONCRETISERING: WATER BESPAREN

Voor de drinkwatervoorziening maakt Schiermonnikoog gebruik van de natuurlijke zoetwaterbel onder het eiland. Het is nodig om maatregelen te nemen (om de pieken in) het drinkwatergebruik te verlagen.

Door de toenemende watervraag van het eiland loopt Vitens tegen de grenzen van de winvergunning aan op Schiermonnikoog. Om te blijven voldoen aan de toenemende watervraag verkent Vitens een verruiming van de huidige winvergunning. Een uitbreiding van de winvergunning is essentieel voor het kunnen garanderen van voldoende schoon drinkwater op het eiland. Het grondwater wordt gewonnen op twee winlocaties, in de hertenbosvallei en bij de Westerplas.

CONCRETISERING: ONDERZOEK VOORZIENING ZOET WATER

Voor de toekomstige zoetwatervoorziening op Schiermonnikoog zal onderzocht worden wat de invloed van de klimaatverandering is op de waterbeschikbaarheid en verzilting in de duinen en in de polder. Aspecten van de huidige drinkwatervoorziening en hoe daar in de toekomst mee kan worden omgegaan worden meegenomen. Zoet grondwater is niet alleen nodig voor de drinkwatervoorziening, maar is ook belangrijk voor natuurlijke ecosystemen en de landbouw.

Vragen die zich daarbij aandienen zijn:

- > Wat zijn de scenario's van het (drink)waterverbruik op het eiland en hoe verhoudt zich dat tot de huidige situatie?
- > Welke invloed heeft de klimaatverandering (en daarmee de zeespiegelstijging) op de grootte van de zoetwaterbel? In welke mate treden effecten zoals verdroging/vernating en de mate van verzilting van de huidige winputten?
- > Blijft er in de toekomst voldoende zoetwater in de zoetwaterbel voor de bediening van functies zoals natuur, landbouw en de drinkwatervoorziening van Schiermonnikoog?
- > Welke mogelijkheden zijn er voor (drink)waterbesparing?
- > Welke mogelijkheden zijn er voor andere bronnen van drinkwater?
- > Hoe kan het waterbeheer en de drinkwatervoorziening zo duurzaam mogelijk worden ingepast?
- > Hoe gaan wij om met verdroging en verzilting?
- > Welke mogelijkheden zijn er voor waterbesparing?
- > Hoe kan bebouwing helpen om meer opslag van zoetwater mogelijk te maken?
- > Kan het effluent (gezuiverd riool- of afvalwater) uit de rioolwaterzuivering na extra zuivering gebruikt worden als zoetwater op het eiland?

Samen met de partners van het Nationaal Park Schiermonnikoog worden deze vragen uitgewerkt. Aan de hand hiervan zullen scenario's voor de toekomst worden gemaakt.

CONCRETISERING: WE MINDEREN ZO VEEL MOGELIJK MET FOSSIELE BRANDSTOFFEN

Met onze partners werken we intensief samen om richting 2034 fossiele brandstoffen zo veel mogelijk te verminderen. Hoe ver kunnen we op en rond het eiland komen met het zelf opwekken van hernieuwbare energie? Schiermonnikoog heeft zich tot nu toe met succes verzet tegen nieuwe plannen om gas te winnen rond het eiland, maar ook windenergie op zee raakt het eiland. Zoals de plannen voor een stroomkabel door de oostpunt van Schiermonnikoog om het windmolenpark te verbinden met de vaste wal. Tussen het opwekken van meer hernieuwbare energie en het behouden van het authentieke dorp, de natuur en de vrije horizon zit een spanningsveld. In het Natura 2000-gebied zijn er geen mogelijkheden, maar in het dorp en de polder en bij de veerdam (niet voor windmolens) mogelijk wel.

Meervoudig ruimtegebruik en vormen van hernieuwbare energie is op het eiland belangrijk. Zo is het potentieel van energie uit water enorm. Getijdenwerking en golfslag kunnen in het Waddengebied op grotere schaal energie opwekken dan nu gebeurt.⁸ Ons uitgangspunt is dat dit niet ten koste mag gaan van natuurwaarden. Bij opgaven als waterveiligheid en energietransitie moet het effect daarvan op de natuur een zwaar gewicht hebben in de besluitvorming en gezocht worden naar natuurvriendelijke oplossingen. Voorzieningen voor hernieuwbare energie mogen niet ten koste gaan van de kernwaarden van het Nationaal Park en moeten binnen Natura 2000 passen. De komende jaren kijken we naar de manier waarop het Nationaal Park kan bijdragen.

⁸ S. Lamboo, F.L. Taminiou, L.W.M. Beurskens (2024), TNO rapport: Het potentieel van energie uit water in en rondom het Waddengebied.

AMBITIE

WE WERKEN SAMEN AAN NATUURINCLUSIEVE LANDBOUW EN TOEKOMSTBESTENDIGHEID

De eilander boeren vertegenwoordigen als voedselproducenten een belangrijk deel van de economie op Schiermonnikoog. Richting 2034 willen we vanuit het Nationaal Park Schiermonnikoog de eilander boeren steunen in de transformatie van de landbouw. Daarvoor gaan we samen op zoek naar combinaties tussen landbouw en natuurinclusief beheer. Ook willen we een bijdrage leveren aan het versterken van de combinatie tussen landbouw, cultuurhistorie en recreatie, zoals streekproducten. In 2034 zijn de eilander boeren de koplopers in Nederland voor wat betreft duurzame landbouw én het leveren van een bijdrage aan herstel en verbetering van de biodiversiteit en landschapskwaliteit.

CONCRETISERING: SAMEN WERKEN AAN NATUUR EN LANDBOUW

De eilander boeren zagen een aantal jaren geleden al dat boer zijn op een eiland met veel natuur een eigen aanpak vraagt. Zij hebben samen een streefbeeld gemaakt voor de polder en zetten belangrijke stappen in het veranderen van hun bedrijfsvoering. Het aantal koeien is met 35% verminderd, zodat verwacht mag worden dat hun bijdrage aan de stikstofneerslag in de duinen afneemt. Er ontstaat ruimte voor meerdere soorten planten en dieren om te groeien. De boeren van Schiermonnikoog zijn met dit initiatief voorlopers in een verandering van de landbouw.

- > Het project Biodivers boeren op Schiermonnikoog heeft geleid tot een daling van de stikstofuitstoot van 21%.⁹ Een kleinere veestapel zorgt voor minder stikstof op Schiermonnikoog.¹⁰

Leeuwarder Courant, 2024

⁹ Daamen, G. (20 maart 2024), Veldpost artikel: Boeren op Schiermonnikoog halen door inkrimping veestapel stikstofdoelen.

¹⁰ Veldstra, G. (2024), Leeuwarder Courant artikel: Inkrimpen veestapel had wél effect.

In de huidige situatie vallen het dorp en de landbouwpolders buiten de begrenzing van het Nationaal Park Schiermonnikoog. We willen verkennen hoe we een meer geleidelijke overgang kunnen creëren tussen de polder en natuur. Het huidige Nationaal Park vormt dan de natuurlijke kern binnen de landschappelijke eenheid van het eiland. Onze visie omvat een biodiverse polder, waarbij bodem en water een centrale rol spelen.

Een eerste stap is om de grenzen tussen landbouw en natuur te vervagen. Deze verandering begint in de polder en het aangrenzende natuurgebied. Naast dat er in de polder meer biodiversiteit zal komen, zal ook het aangrenzende gebied veranderen zodat weidevogels, ganzen en vee daar een goede plek vind.

We voeren actief weidevogelbeheer in de polder. Schiermonnikoog is één van de gebieden met de meeste nesten per hectare. In de 280 hectare grote polder zijn afgelopen jaar 689 nesten van de Scholekster gevonden en 388 van de Kievit, 31 van de Grutto en 56 van de Tureluur. We doen dus al veel goed, maar het kan beter door de omliggende gebieden aantrekkelijker te maken.

Minder ganzendruk zou daarnaast voor meer dekking en voedsel kunnen zorgen voor de weidevogelkuikens. De polder is vanaf oktober tot eind mei een foerageergebied voor met name de Brand- en Rotgans. In de maanden april en mei zijn het er zoveel dat de hele polder kaal gevreten wordt. Hierdoor verdroogt de bodem sneller, gaat de grasmat (en dus de biodiversiteit) achteruit en moet er ter compensatie voer aangevoerd worden van de vaste wal. Een oplossing voor het verminderen van de druk biedt aan alle kanten voordelen.

Bij de boeren leeft een wens om meer betrokken te zijn bij het natuurbeheer in het Nationaal Park. De komende jaren willen we deze samenwerking op het gebied van natuurbeheer verstevigen.

Op korte termijn gaan we concreet uitvoering verkennen van:

- > Inrichting en beheer overgangszones polder-Nationaal Park (Groenglop, Westerplas), inclusief vasthouden van water.
- > Beweiding van de kwelder, in combinatie met plaatselijk meer maaien.
- > Mogelijke rol van begrazing in de duinen.
- > Weidevogelbeheer en vermindering ganzendruk in de polder.
- > We benutten organisch materiaal voor bodemverbetering in de polder in de samenwerking tussen de gemeente, boeren en Natuurmonumenten.

CONCRETISERING: VOEDSEL EN BELEVING - TOEKOMSTBESTENDIGHEID

We willen de doorontwikkeling van het sterke merk Nationaal Park Schiermonnikoog inzetten om duurzame producten voor een eerlijke prijs te verkopen. Vanuit het Nationaal Park brengen we de polder en producten uit de polder positief onder de aandacht. Een voorbeeld is de kaas van Schier en de producten van de Tuin naast de Branding (Pluktuin). Door zelf kaas te maken én verkopen streven de boeren ernaar meer waarde uit hun melk te halen. Zo kunnen boeren met minder vee tóch boer blijven.

AMBITIE

MENSEN HET EILAND LATEN BELEVEN MET BALANS TUSSEN RECREATIE EN NATUUR

Onze ambitie richting 2034 is dat recreatie en toerisme bijdraagt aan behoud en ontwikkeling van de natuur, landschaps- en cultuurwaarden en de lokale gemeenschap ondersteunt.

Schiermonnikoog is een gastvrij eiland en we laten inwoners en eilandgasten graag van de eilander natuur genieten. Er komen jaarlijks ruim 300.000 bezoekers naar Schiermonnikoog, voornamelijk voor de natuur, de rust en de stilte. Deze bezoekers, meer dan 80%, komen hoofdzakelijk naar Schiermonnikoog om te wandelen en te fietsen.

Natuurmonumenten en VVV Schiermonnikoog zijn sinds 2021 samen gevestigd in informatiecentrum Het Bakken, hét startpunt voor een bezoek aan Schiermonnikoog. Het Bakken biedt algemene informatie over Schiermonnikoog, over de prachtige flora en fauna van het Nationaal Park en over het dorp met haar rijke cultuurhistorie, muzikale belevingen zoals het kamermuziekfestival en authentieke bezienswaardigheden. In de tentoonstelling maken bezoekers kennis met het Nationaal Park, de rijkdom van het UNESCO Werelderfgoed Waddenzee en de bijzondere plaats die Schiermonnikoog daarbij inneemt. Ook kunnen bezoekers terecht bij het Koningshuis, Schelpenmuseum en het Bunkermuseum voor informatie.

Bij vertrek of terugkomst in de haven van Lauwersoog worden bezoekers geïnformeerd over de unieke natuurwaarde van de Wadden in het Werelderfgoedcentrum Waddenzee. In het centrum zijn labs van onderzoekers, worden tijdelijk zeehonden opgevangen en is er een interactieve ervaring over het UNESCO Werelderfgoed de Waddenzee. Internationale studenten, onderzoekers en ondernemers werken hier aan een gezonde Waddenzee en duurzame toekomst voor mens en natuur.

De vrijetijdseconomie is de kern van de eilander economie. Zonder eilandgasten is er minder werkgelegenheid en voorzieningen op het eiland. Gemeente, VVV, de Schiermonnikoger Ondernemers en Natuurmonumenten hebben in 2019 'tien pijlers' benoemd voor de recreatieve ontwikkeling van Schiermonnikoog, om zo bij te dragen aan de economie en ecologie. Het aantal activiteiten groeit en spreidt zich meer uit over het hele jaar. Het behouden van het juiste evenwicht en balans is daarom belangrijk.

CONCRETISERING: EVENWICHT EN BALANS

Essentieel is het wederzijds borgen van een duurzame balans tussen recreatie en natuurbescherming. Dit gaan we o.a. doen door bezoekers beter informeren over de 'spelregels' om de natuur te behouden. Ook het toezicht en de handhaving daarop verdient meer aandacht. Niet alleen Natuurmonumenten maar ook andere partijen zoals ondernemers als logiesverstrekkers en Wagenborg kunnen hier een rol in spelen. Bij vergunning en het verlenen toestemming voor activiteiten is een goede samenwerking tussen Natuurmonumenten, VVV, Provincie, Rijkswaterstaat, gemeente, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedsel en politie nodig.

CONCRETISERING: DUURZAAM TOERISME

We werken toe naar een duurzaam toerisme, waarbij toeristen de plek een beetje beter achter laten door een positieve bijdrage te leveren aan de natuur of de gemeenschap. Het is een manier om toerisme op allerlei vlakken meerwaarde te laten bieden voor de samenleving.

Net als veel andere sectoren moet toerisme duurzamer. Van de respondenten in het bezoekersonderzoek 2022-2023 geeft 76% aan dat een duurzaam eiland een belangrijke reden is voor de keuze van het bezoek.

We willen dat toerisme positief bijdraagt aan de omgeving, de economie én de samenleving. De negatieve effecten van toerisme willen we minimaliseren en waar mogelijk voorkomen. Duurzaam toerisme is een vorm van recreatie die bijdraagt aan de lokale economie en positieve ervaringen en belevingen van de lokale inwoners en toeristen, zonder daarbij een te grote negatieve impact achter te laten op de natuur en maatschappij.

Duurzaam toerisme is de toekomstbestendigheid van ons eiland product

Duurzaam toerisme op Schiermonnikoog is toerisme dat bijdraagt aan behoud, bescherming en versterking van de natuur-, landschaps- en cultuurwaarden, de welvaart en het welzijn van de lokale bevolking stimuleert en bezoekers een betekenisvolle beleving biedt die past bij de identiteit van het eiland.¹¹

Duurzaam toerisme heeft als doel de bescherming van het natuurlijke en culturele erfgoed en de voortdurende verbetering van het toerisme in het Nationaal Park. Het belangrijkste middel is dat er, in samenwerking met alle relevante belanghebbenden, een gemeenschappelijke strategie voor toerisme en een actieplan voor de uitwerking van de strategie ontwikkeld wordt. De strategie bevat doelen op het gebied van:

- > Bescherming van het natuurlijke en culturele erfgoed.
- > Sociaal economische ontwikkeling van het gebied.
- > Verbetering van het toeristische aanbod.
- > Verbetering van de kwaliteit van leven van inwoners van het gebied.

Aan de balans tussen de negatieve en positieve effecten van toerisme en recreatie moet altijd gewerkt worden. Een duurzame bestemming is nooit af. Daarom blijft dit ook de komende jaren een belangrijk speerpunt.

¹¹ Werkgroep Duurzaam Toerisme (2024), Toeristenvisie

CONCRETISERING: FLEXIBEL ZONEREN

Het feit dat mensen een groot deel van het jaar vrij over het eiland mogen zwerven is een groot goed. Mensen zijn gewend aan het (tijdelijk) afsluiten van delen van de kwelder in de broedperiode, ook wel zonerings genoemd.

De recreatieve zonerings kan helpen bij het afwegen van het al dan niet toestaan van activiteiten. Deze zonerings moet snel aangepast kunnen worden als de natuur daarom vraagt, want ook buiten de broedtijd zijn vogels gevoelig voor verstoring. In het bijzonder als ze rusten op 'hoogwatervluchtplaatsen' (zandplaten die bij hoogwater niet onderlopen) zoals het Rif, of als ze voedsel zoeken op het Wad. Dit geldt ook voor de zeehonden die regelmatig op het strand rusten of er hun jongen zogen.

We gaan de komende jaren de kaders voor zonerings herijken/heroverwegen met oog voor: recreatie, natuurbescherming en natuurbeleving. Dit doen we in samenhang met het actualiseren van de Natura 2000 beheerplannen Waddenzee en Noordzeekustzone. De ambitie is om dit samen met de gemeente, Natuurmonumenten, het Wetterskip en de werkgroepen op te pakken. In deze samenwerking zijn korte lijnen en goede communicatie belangrijk.

WE VERSTERKEN DE IDENTITEIT VAN SCHIERMONNIKOOG DOOR BEHOUD VAN CULTUURHISTORIE

Het landschapsbiografisch essay beschrijft een groot gedeelte van de ontstaansgeschiedenis van Schiermonnikoog. In de duinen rond het dorp zijn allerlei sporen van menselijk gebruik te vinden, zoals oude grenspalen, strandpalen, voormalige akkers en restanten van stellingen met bunkers uit de Tweede Wereldoorlog die verhalen vertellen van de belangrijke positie in de kust- en luchtverdediging. Schiermonnikoog is rijk aan erfgoed en cultuur. Mensen hebben al eeuwenlang invloed op Schiermonnikoog. Sterker nog het hele eiland is door mensen gemaakt. Cultuurhistorische elementen herinneren aan dit verleden. Die identiteit van het eiland willen we doorgeven aan toekomstige generaties door te inventariseren wat we hebben en behouden door inzet van communicatie en educatie.

CONCRETISERING: INVENTARISEREN

De ligging van deze cultuurhistorische sporen is nog niet goed vastgelegd en zijn vaak alleen te herkennen door deskundigen. Bij maatregelen in de duinen, bijvoorbeeld voor beheer van natuur of waterkering, is er een risico dat cultuurhistorische elementen onbedoeld beschadigd raken of verdwijnen. We hoeven niet alles te conserveren, maar we moeten wel bewust een keuze kunnen maken in wat we wél en niet behouden. Bijvoorbeeld als het gaat om sporen uit het verleden in zones waar restanten van stellingen en bunkers als groep nog zichtbaar zijn.

CONCRETISERING: DOORGEVEN VAN CULTUURHISTORIE

Een belangrijk onderdeel van de identiteit van het eiland zit in de relatie tussen de mensen en hun natuurlijke omgeving. In de communicatie, educatie en de inrichting en het beheer gaan we hier rekening mee houden. Met toenemende kennis van wat er is aan cultuurhistorische waarde kunnen we de cultuurhistorie

meer integraal onderdeel maken van de educatieve activiteiten van het Nationaal Park. Hierin gaan we samenwerken met de Cultuurhistorische Vereniging 't Heer en Feer en met bunkermuseum Schlei. Ook zijn er mogelijk koppelkansen met het Vredenhof, de Willem Horsman en de nautische verenigingen als het gaat om het doorgeven van cultuurhistorie.

Cultuurhistorie over het landschap, gebruiken en tradities. Zoals bramen plukken en vissen. Behalve mooie natuur zie je op Schiermonnikoog sporen uit het verleden die de lange historie van mensen op het eiland voelbaar maken. Mensen mogen vrij rondstruinen.

Het verder ontwikkelen en vermarkten van het Baken en eilander producten past ook in deze lijn. De eilander kaas van Schiermonnikoog is een prachtig voorbeeld van het samengaan van natuur, landbouw en eigen identiteit van het eiland.

AMBITIE

WE ZIJN MEER VERBONDEN MET ONZE OMGEVING

Het Nationaal Park is niet alleen maar een bestuurlijk overlegorgaan. Het is ook vooral een platform waar eilanders bij betrokken zijn. Inwoners en ondernemers spelen met hun grote betrokkenheid en kennis een belangrijke rol in de manier waarop we met Schiermonnikoog om gaan. We zetten ons de komende jaren in om deze betrokkenheid een blijvende stem te geven.

CONCRETISERING: WE BETREKKEN EILANDERS OP EEN STRUCTURELE MANIER BIJ ONTWIKKELINGEN IN HET NATIONAAL PARK

De afgelopen tijd hebben we verschillende vormen ingezet om eilanders te betrekken bij het Nationaal Park. Schitterend Schiermonnikoog, inloopavonden, spreekuren en excursies zijn goed bezocht, we willen daar mee doorgaan. De hoge opkomst vertaalt zich echter niet automatisch in een structurele rol bij het Nationaal Park en eilanders voelen zich niet altijd uitgenodigd om zelf met ideeën te komen.

Samen met de inwoners gaan we op zoek naar nieuwe vormen van samenwerking waarbij 1) een groter gedeelte van eilandinwoners wordt betrokken en 2) eilanders de mogelijkheid krijgen om structureel betrokken te zijn bij ontwikkelingen. We gaan gezamenlijk afstemmen hoe we gebiedsprocessen op gang brengen, met een duidelijke taak en rolverdeling voor alle betrokkenen, die bijdragen aan de transitie naar Nationaal Park Nieuwe Stijl. Zo kan het interessant zijn om met inbreng van deskundigen dieper op actuele onderwerpen in te gaan of met elkaar in kleinere kring in discussie te gaan, misschien ook buiten op locatie. Ook vanuit de aangesloten organisaties is er een actievere rol mogelijk door eilanders te betrekken bij de voorbereiding van besluiten en bijvoorbeeld vrijwilligers te begeleiden.

CONCRETISERING: MEER MOGELIJKHEDEN VOOR ACTIEVE INZET

Eilanders zijn heel betrokken en willen ook graag een grotere rol spelen in het Nationaal Park. We zorgen daarom voor meer mogelijkheden om een bijdrage te kunnen leveren aan het Nationaal Park. We nodigen eilander vrijwilligers actief uit bij werkzaamheden van Natuurmonumenten. Waar mogelijk worden eilander vrijwilligers betrokken door bijvoorbeeld als gastheer werkzaam te zijn in het Nationaal Park of bij het toezichthouden.

Daarbij willen we meer inzetten op het opleiden van eilanders voor natuurbeheer. We verkennen hiervoor de mogelijkheden bij de Schieracademie om opleidingen aan te bieden voor werk in de buitenruimte.

Beschikbare vacatures worden in de toekomst actief gedeeld met eilanders.

WE DOEN HET SAMEN

CONCRETISERING: REGIE NEMEN EN HOUDEN

Als het gaat over beleidskeuzes en concrete maatregelen hebben de partners in het overlegorgaan ieder hun eigen rol en verantwoordelijkheid. Het Nationaal Park heeft zelf geen formele positie of budget voor uitvoering van (beheer) maatregelen. De partners willen de uitvoering in samenhang vorm geven.

Dit ambitieplan vormt de gemeenschappelijke basis voor de uitwerking van deelplannen en de uitvoering van maatregelen in de transitie naar Nationaal Park Nieuwe Stijl. We agenderen indien nodig zelf onderwerpen en zorgen ervoor dat onze ambities terugkomen in beleidsvisies van betrokken overheden. Bij adviezen is het belangrijk dat ze breed worden gedragen en worden afgestemd met betrokkenen.

CONCRETISERING: WE GAAN UIT VAN EIGEN KRACHT EN BLIJVEN ZELFSTANDIG

In de uitvoeringsagenda staan welke grotere projecten en ontwikkelingen we voorzien, wie voor welk onderwerp het voortouw neemt en wanneer implementatie of uitvoering voorzien is. Met deze uitvoeringsagenda houden we gaandeweg zicht op de gewenste richting en of we daar snel genoeg komen. De uitvoeringsagenda benutten we ook om aansluiting te vinden bij programma's van het Rijk, provincie en/of de Europese Unie (EU).

De maatregelen krijgen vervolgens vorm in plannen en projecten van de partners. Naast het ambitieplan Nationaal Park Nieuwe Stijl spelen er ook andere ontwikkelingen, zoals Dijk- en Duinversterking (1Eilaun), het proces om te komen tot een integraal Waterplan (provincie Fryslân, Vitens, Wetterskip Fryslân), de Biodiverse landbouw (Vereniging Boerenbelang Schiermonnikoog), het Natura 2000 beheerplan (provincie Fryslân) en de gebiedsvisie (Natuurmonumenten). Al deze processen kennen verschillende eigenaren. De organisatie van het Nationaal Park zet zich in om richting de inwoners als één overheid te werken en zoekt afstemming op inhoud en vooral communicatie en inspraak op de agenda van het Nationaal Park. Dat doen we bijvoorbeeld bij het organiseren van de publieksavonden en inspraakavonden (via de partners georganiseerd richting de achterban) die het overlegorgaan nu kent. Met deze nieuwe inzet is gestart in 2023 en zetten we voort in 2024 en daarna. Dit vraagt continu om afstemming tussen alle partners en inwoners. De formele besluitvorming voor veel van deze keuzes ligt bij één of meer van de deelnemende partners in het Nationaal Park. We streven naar besluitvorming door middel van consensus.

COMMUNICATIE EN EDUCATIE

Schiermonnikoog biedt een gevoel van verbondenheid met ‘echte natuur’ en de eilander gemeenschap. Met communicatie en educatie zetten we in op het verankeren van dit gevoel in de harten en hoofden van mensen. Centraal staat de beleving van natuur, landschap en cultureel erfgoed. De communicatiekracht van alle partners wordt gebundeld om samen te werken aan een sterk netwerk binnen ons Nationaal Park. Samenwerking, in nieuwe initiatieven en in lopende projecten, is de basis van groei en succes van het Nationaal Park.

CONCRETISERING: WE WERKEN INTEGRAAL SAMEN

Op Schiermonnikoog komen gebruikers, functies en processen samen en zijn de uitdagingen groot. Dit vraagt om verbinding en samenwerking tussen inwoners, ondernemers en gebiedspartners in het Nationaal Park. Om een heldere boodschap te geven is een overkoepelende samenwerking belangrijk. Als partners vormen we samen immers het Nationaal Park. Samen kunnen we bijdragen aan oplossingen voor de vraagstukken waar we mee te maken hebben en kunnen we onze visie herzien als de dynamiek in het gebied daarom vraagt.

Samen leveren we een bijdrage aan het realiseren van onze ambities doordat we ons met enthousiasme blijven inzetten voor het Nationaal Park. De partners doen dit met name door inzet van uren en middelen in natura en door gebruik te maken van de expertise die er is op het eiland. Daarnaast vormen de financiële bijdragen van de provincie Fryslân en van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedsel een goede en onmisbare basis. De samenwerking met IVN borgt de inzet van essentiële expertise op het gebied van communicatie en educatie.

De inzet van communicatie

Bij de uitvoering van de ambities en projecten in dit ambitieplan speelt communicatie een belangrijke rol. Door communicatie een duidelijke plaats te geven in de projecten en initiatieven maken we de toegevoegde waarde van Nationaal Park Schiermonnikoog zichtbaar en vergroten we de bekendheid, zowel van het Nationaal Park zelf als van de betrokken partners.

We stellen daarom voor om een nieuwsbrief van het Nationaal Park Schiermonnikoog uit te brengen. Via de nieuwsbrief brengen we iedereen op het eiland op de hoogte van lopende initiatieven, waar agenda's en verslagen van de werkgroep vergaderingen gedeeld wordt en kunnen vacatures onder eilanders worden verspreid.

Dit betekent ook dat initiatiefnemers van projecten een duidelijke communicatieaanpak in hun projecten opnemen, in afstemming met de partners binnen het Nationaal Park. Het netwerk van de partners kan hierbij ingezet worden, zolang de zichtbaarheid van Nationaal Park Schiermonnikoog centraal staat. De projectpartners stellen voor hun project de communicatiedoelen en -middelen vast en maken gebruik van de gezamenlijke communicatiekracht van het Nationaal Park en haar partners. Daarbij wordt bekeken wie de stakeholders en doelgroepen van het project zijn, wie belangrijk zijn voor het succes, hoe we zorgen voor zichtbaarheid, hoe we de focus leggen op de waarde die het project toevoegt aan het Nationaal Park, hoe we de doelgroepen informeren over de voortgang en de resultaten van het project en hoe we zorgen voor een breed gedragen projectresultaat en verankering daarvan in de communicatie van Nationaal Park Schiermonnikoog.

Projecten en initiatieven die niet in dit ambitieplan zijn opgenomen maar wel bijdragen aan de doelen van Nationaal Park Schiermonnikoog, daarbij zorgen we ervoor dat communicatie in de uitvoering als onderdeel wordt opgenomen (bv. door het uitbrengen van een gezamenlijke nieuwsbrief) en kijken we mee met de uitvoering. Op deze manier zorgen we voor een groeiend bereik van de boodschap van Nationaal Park Schiermonnikoog.

CONCRETISERING: VERGROTEN VAN DE ZICHTBAARHEID

“Los van de prachtige natuur en uitgestrektheid, is er weinig te doen op het eiland. En dat is precies de charme”, schreef het mediabedrijf CNN in januari 2024 over Schiermonnikoog in haar opsomming van de tien mooiste Europese eilanden om je op terug te trekken. Nationaal Park Schiermonnikoog geeft inspiratie, de natuur zit er vol leven en het verveelt nooit. Het is een gastvrij park, waarin we de bezoekers de parels laten ontdekken én laten zien hoe belangrijk het is om hier goed voor te zorgen.

Steeds meer mensen kennen Nationaal Park Schiermonnikoog. Tegelijkertijd is er nog veel meer groei mogelijk en nodig als het gaat om de bekendheid en zichtbaarheid van het Nationaal Park. We laten inwoners, ondernemers, bezoekers en andere doelgroepen zoals vrijwilligers en schoolkinderen de waarde van dit bijzondere Nationaal Park zien. We investeren in de basismiddelen van communicatie en zorgen samen met de partners en de doelgroepen voor een steeds grotere groep ambassadeurs van Nationaal Park Schiermonnikoog. Dit betekent dat we inzetten op het doorontwikkelen van de website en social media van het Nationaal Park. Zo wordt de website uitgebreid met een Engelstalig, Duits en Fries deel en zullen belangstellenden via social media op de hoogte gehouden worden van projecten en wetenswaardigheden van het Nationaal Park.

Verder worden gezamenlijke campagnes met partners opgezet rondom thema's als duurzaam toerisme en biodiversiteit en worden er producten ontwikkeld die de bekendheid van het Nationaal Park onder bezoekers en ondernemers vergroten en worden vrijwilligers actief benaderd. Ook motiveren en enthousiasmeren we partners om samen te werken aan bijzondere belevenissen,

excursies en programma's die de veelzijdigheid en schoonheid van Nationaal Park Schiermonnikoog laten zien.

Al deze instrumenten en samenwerking maken het makkelijker de communicatiekracht van het Nationaal Park en de partners te bundelen en de zichtbaarheid van het Nationaal Park te vergroten.

CONCRETISERING: EDUCATIE

Speuren naar wadpieren in de modder op het Wad, juten of schelpen zoeken op het strand, op duinsafari gaan, bosbaden, in het donker een sterrenwandeling maken, met een verrekijker de vele trekvogels bekijken die ieder jaar Schiermonnikoog bezoeken, het zijn onvergetelijke ervaringen.

Zo sluit je de natuur in je hart en ben je er een leven lang ambassadeur van. Dat is wat we met educatie willen bereiken. Vooral voor kinderen, maar zeker ook voor volwassenen, is het van belang dat ze op een speelse en inspirerende manier de natuur ontdekken. Veel bezoekers wonen in een verstedelijkte omgeving, het is voor hen niet vanzelfsprekend dat ze kennismaken met al het moois in de natuur. Door zowel bezoekers als de eilanders op een verrassende manier in aanraking te brengen met het landschap in Nationaal Park Schiermonnikoog en ze een unieke natuurbeleving te bezorgen, ontwikkelen ze een gevoel van verbondenheid met de natuur en de geschiedenis onder hun voeten. Bovendien draagt groene ruimte - het bos, de kwelder, de duinen, het strand en de zee - bij aan actief bewegen en dat draagt weer bij aan een goede gezondheid.

Er zijn veel handen en voeten nodig, om al die kinderen en volwassenen te bereiken. We betrekken daarom veel partijen bij het educatieve aanbod op het eiland: van lokale ondernemers tot gemeentelijke natuureducatieve diensten, van boswachters en vrijwillige natuurgidsen tot de plaatselijke VVV en het bunkermuseum. Iedereen heeft hierin een rol.

Educatie zorgt ervoor dat de waarden van het Nationaal Park in de harten en hoofden van mensen verankerd wordt. Het versterkt de beleving en de bekendheid van het Nationaal Park en zorgt daarmee voor bewustwording. Het speelt in op het bewust maken van wat mensen zelf kunnen doen om de natuur op het eiland te beschermen en hoe ze op een natuurbewuste en natuurvriendelijke manier kunnen handelen. Door informatie, beleving en bewustwording creëren we meer betrokkenheid, waarbij mensen zich actief gaan inzetten voor de natuur. Betrokkenheid zorgt voor het besef van gezamenlijke verantwoordelijkheid en gedeeld eigenaarschap. We brengen activiteiten van de verschillende partners bij elkaar tot een samenhangend geheel van activiteiten dat past bij de ambities van het Nationaal Park, waarin niet alleen aandacht is voor natuur, landschap en cultuurhistorie, maar ook voor de relatie met maatschappelijke thema's, zoals kustveiligheid, drinkwaterwinning, landbouw en gezondheid.

GOVERNANCE

Overlegorgaan

Het overlegorgaan heeft een onafhankelijke voorzitter en een secretaris. Het overlegorgaan kan gevraagd en ongevraagd advies geven aan Gedeputeerde Staten. De meeste onderwerpen bereiden we voor in werkgroepen, waarna de discussie en besluitvorming volgt in het gezamenlijk overleg. We streven naar consensus in besluitvorming. Hier is een belangrijke rol weggelegd voor de twee werkgroepen en de publieksavonden. Indien nodig agenderen we zelf onderwerpen en zorgen we ervoor dat onze ambities terugkomen in beleidsvisies van betrokken overheden.

Werkgroep Beheer

De werkgroep Beheer geeft zowel gevraagd als ongevraagd advies aan het overlegorgaan op inhoudelijke onderdelen, vooral over inrichting, beheer en ontwikkeling van het Nationaal Park Schiermonnikoog. De werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de provincie Fryslân, de gemeente Schiermonnikoog, Natuurmonumenten, het Wetterskip Fryslân, Rijkswaterstaat, Vitens, de Vereniging Boerenbelang, het Schiermonnikog Ondernemers Verbond (SOV), de Natuur- en Vogelwacht en IVN Friesland (coördinator Communicatie & Educatie). De secretaris van het Nationaal Park zit deze werkgroep voor. De werkgroep komt gemiddeld vier keer per jaar of op afroep voor bijzondere projecten bijeen. Op de agenda wordt standaard de stand van zaken van de inrichting en het beheer van het Nationaal Park en de afstemming rondom activiteiten, projecten en ontwikkelingen waarin partners met elkaar samenwerken of elkaar kunnen versterken opgenomen.

Werkgroep Communicatie en Educatie

Voor het uitvoeren van de plannen voor het Nationaal Park Schiermonnikoog zijn goede communicatie, voorlichting en educatie van belang. Hierbij gaat het om meer dan alleen kennisoverdracht. Mensen zouden niet alleen moeten weten wat er binnen het Nationaal Park Schiermonnikoog gebeurt, maar moeten zich er ook bij betrokken voelen. De werkgroep, die bestaat uit vertegenwoordigers van het VVV Schiermonnikoog, de inwoners, de ondernemers, de politie, het onderwijs, de gebiedsbeheerder, de gemeente Schiermonnikoog, de Natuur- en Vogelwacht, het Boerenbelang, de provincie Fryslân, het Waterschap, Rijkswaterstaat en Vitens, de vrijwilligerscoördinator en de medewerker C&E, geeft zowel gevraagd als ongevraagd advies aan het overlegorgaan van het Nationaal Park.

De coördinator Communicatie & Educatie zit deze werkgroep voor, die gemiddeld vier keer per jaar of op afroep voor bijzondere projecten bijeenkomt. Op de agenda wordt standaard de stand van zaken rondom communicatie en educatie, projecten en de afstemming van educatieve en recreatieve activiteiten en ontwikkelingen waarin de partners elkaar kunnen versterken opgenomen.

Tijdelijke werkgroepen

Niet ieder vraagstuk of onderwerp vraagt inzet van alle partners. Daarom kunnen tijdelijke werkgroepen worden ingesteld voor specifieke onderwerpen of vraagstukken. Zo'n tijdelijke werkgroep bestaat idealiter uit vertegenwoordigers van de partners met de grootste betrokkenheid en/of belangen, inclusief de overheden die een belangrijke rol spelen in het betreffende vraagstuk. De tijdelijke werkgroep kan een vraagstuk voorbereiden en uitwerken.

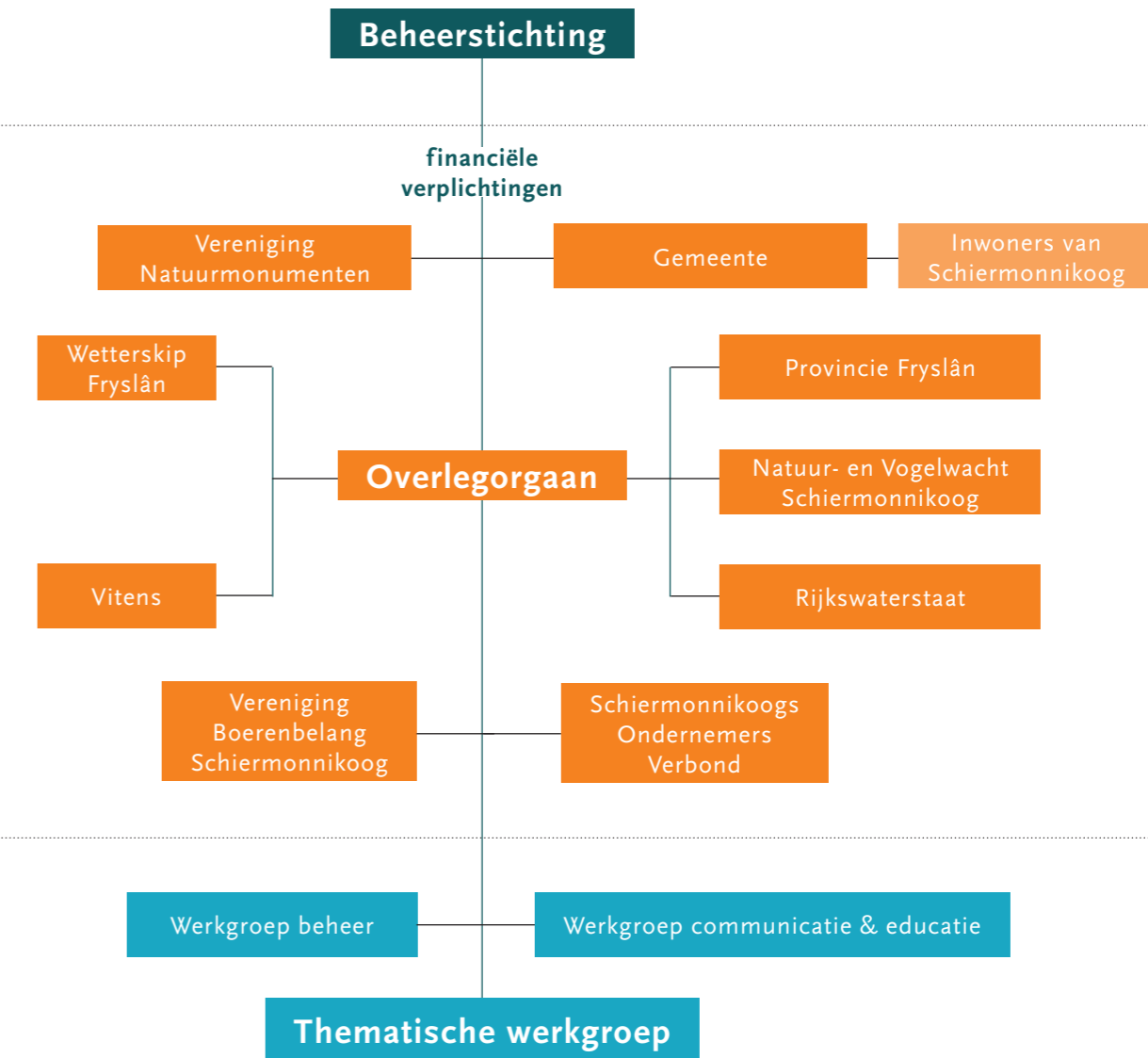
Ook kan een vraagstuk verder worden uitgediept, bijvoorbeeld door gesprekken te voeren met stakeholders die niet in het overlegorgaan of één van de vaste werkgroepen zitten of met onafhankelijke deskundigen. Het advies van de tijdelijke werkgroep wordt vervolgens besproken in één van de vaste werkgroepen, waarna een conceptadvies of -oplossing naar het overlegorgaan gaat. Ook kan deze werkwijze relevante onderzoeks- of monitoringsvraagstukken opleveren voor de onderzoeksagenda van het Nationaal Park.

Op Schiermonnikoog wordt gebruik gemaakt van het platform Schitterend Schiermonnikoog, waar eilanders zich bij kunnen aansluiten. Via dit platform kunnen eilanders mee denken over bepaalde onderwerpen die spelen binnen het Nationaal Park. Dit platform zetten we de komende jaren in om, naast andere middelen, inwoners te betrekken bij de onderwerpen die spelen in het Nationaal Park.

Spin in het web

Door deze manier van samenwerking, communicatie, educatie en governance blijft Nationaal Park Schiermonnikoog een spin in het web, een verbindend platform als het gaat om Schiermonnikoog.

Hier volgt een organogram van de organisatie en governance structuur (besluitvorming)

FINANCIËEL BEHEER**BESLUITVORMING EN VOORTGANG****UITVOER**

INITIËREN EN STRUCTUREREN VAN ACTIVITEITEN OP HET GEBIED VAN ONDERZOEK

In het Nationaal Park Schiermonnikoog vindt veel onderzoek plaats. Er zijn twee onderzoeksstations: de Herdershut en het Groene Glop. De Herdershut behoort tot de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en het Groene Glop tot de Vrije Universiteit Amsterdam (VU). Biologen, studenten en onderzoekers verrichten veldonderzoek vanuit de Herdershut. Dit zorgt jaarlijks voor proefschriften en (internationale) publicaties. In het Groene Glop is een actief Vogelringstation waar onderzoek wordt gedaan naar vogeltrekroutes, het aantal vogels en welke soorten zich bevinden op Schiermonnikoog. Ook inventariseert Sovon Vogelonderzoek Nederland een groot deel van de Oosterkwelder jaarlijks op broedvogels.

Naast het onderzoek van universiteiten en kennisinstellingen vindt er op Schiermonnikoog ook door andere partijen onderzoek plaats. Zo heeft Rijkswaterstaat onderzoek gedaan naar natuurbeheer in Natura 2000-gebieden. Het ecologisch bodemonderzoek in de zandige kust van Schiermonnikoog is hier een resultaat van. Het Nationaal Park Schiermonnikoog heeft zelf onderzoek gedaan hoe inwoners invloed kunnen uitoefenen binnen hun eigen leefomgeving.

De ambitie voor 2034 is om onderzoek zo goed mogelijk te koppelen aan de praktijk van Nationale Parken. Dit past ook in de transitie richting Nationaal Park Nieuwe Stijl. Ontwikkelkansen liggen daarom de komende jaren concreet op het verstevigen van samenwerkingen en het toegankelijk maken van onderzoek.

CONCRETISERING: WE VERSTEVIGEN EN VERBINDEN SAMENWERKINGEN

We willen actueel onderzoek zo goed mogelijk koppelen aan de praktijk van Nationale Parken en samen werken aan een duurzaam en veerkrachtig landschap. We gaan daarvoor op zoek naar structurele samenwerkingen met onderzoeksinstellingen. We stellen een plan op, inclusief een inventarisatie van lopende onderzoeken, om onderzoek samen met onderzoeksinstellingen de komende jaren structureel op te pakken.

Eén van de samenwerkingen is de strategische samenwerking met de RUG, Terreinbeherende Organisaties en de noordelijke Nationale Parken. De samenwerking is gericht op langdurige onderzoeksprojecten in de noordelijke regio. Samen zullen de organisaties zich richten op thema's zoals het opzetten van 'new commons,' (het opbouwen van gemeenschappen van inwoners en bezoekers), duurzame landschapsontwikkeling, financiële borging van natuur en landschap, en 'living labs' rond Nationale Parken Nieuwe Stijl.

Bestaande samenwerkingen willen we de komende jaren versterken, zoals de samenwerking met de Contactcommissie Wetenschappelijk Onderzoek (CCWO). Onderzoekers stemmen hun werk twee keer per jaar af in de CCWO., onder andere via de Dorpsbode worden inwoners geïnformeerd over de uitkomsten van onderzoek. Zo voldoen we aan een wederzijdse wens om de lijn inwoners beheerders-onderzoekers te versterken. Ook trilateraal vindt er vanuit het Waddengebied samenwerking plaats, onder meer op het gebied van onderzoek en monitoring.

CONCRETISERING: TOEGANKELIJK MAKEN VAN ONDERZOEKSRESULTATEN

Het verbreden en delen van de onderzoeksresultaten past bij het Nationaal Park Nieuwe Stijl dat we willen zijn. Dit doen we langs twee sporen: 1) richting inwoners, ondernemers en toeristen 2) richting andere Nationale Parken en kennisinstellingen.

Gebiedseigen informatie wordt bij informatiecentrum 'het Baken', via de website, het mailabonnement, de Dorpsomroeper en via lokale krant 'de Dorpsbode' gepresenteerd. Hierdoor wordt onderzoek met voor hen interessante en toepasbare informatie toegankelijk voor eilanders. De komende jaren zetten we in op het verstevigen van deze relatie als het gaat om delen van inzichten en mogelijke toepassingen. Zo willen we laten zien hoe onderzoek ingezet kan worden om het maatschappelijk draagvlak te vergroten.

Jaarlijks worden effecten gemonitord op het gebied van klimaatverandering, biodiversiteit en natuur- en landschapswaarden. We sluiten daarbij aan op bestaande monitoring zoals het meten van de effecten van het verminderen van de veestapel.

Kennis uit onderzoek en monitoring delen we actief met inwoners, organisaties, Nationale Parken, kennisinstellingen, onderzoeksnetwerken, wetenschappelijke artikelen en andere belanghebbenden.

In het Waddengebied liggen drie Nationale Parken, naast Schiermonnikoog zijn dat het Lauwersmeer en een deel van Texel. In de komende jaren gaan we (nog) intensiever samenwerken om samen het belang van het UNESCO Werelderfgoed uit de dragen, ervaringen te delen en mogelijk ook samen projecten of onderzoek uit te voeren.

HOOFDSTUK 5 RICHTING DE UITVOERINGSAGENDA

AMBITIES	CONCRETE UITVOERING	TERMIJN UITVOERING			
		1-3 JAAR	4-6 JAAR	7-10 JAAR	TREKKER / VERANTWOORDELIJKE
We zetten ons in voor het beschermen en versterken van de natuur	Substantieel betere staat van instandhouding				
	Invasieve exoten en eilander soorten				
	Betere bescherming kustbroedvogels				
	Naturazoo				
	Samen werken aan dynamisch kustbeheer				
We streven naar een zelfvoorzienend eiland op gebied van water en energie	Water vast houden				
	Water besparen				
	Onderzoek voorziening zoet water				
	We minderen zo veel mogelijk met fossiele brandstoffen				
We werken samen aan natuur inclusieve landbouw en toekomstbestendigheid	Samen werken aan natuur en landbouw				
	Voedsel en beleving - toekomstbestendigheid				
Mensen het eiland laten beleven met balans tussen recreatie en natuur	Evenwicht en balans				
	Duurzaam toerisme				
	Flexibel zoner				

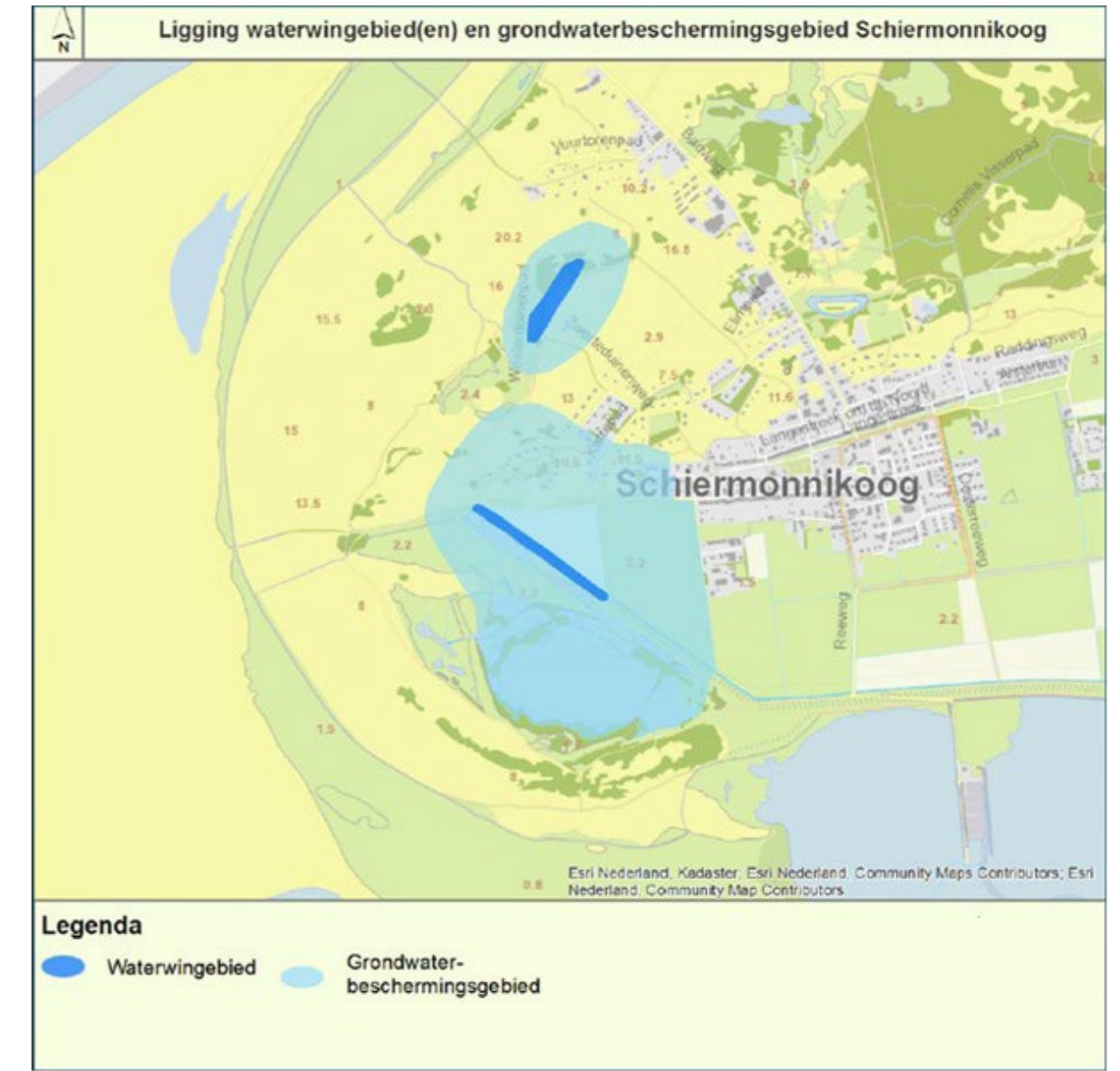
AMBITIES	CONCRETE UITVOERING	TERMIJN UITVOERING			
		1-3 JAAR	4-6 JAAR	7-10 JAAR	TREKKER / VERANTWOORDELIJKE
We versterken de identiteit van Schiermonnikoog door behoud van cultuurhistorie	Inventariseren				
	Doorgeven van cultuurhistorie				
We zijn meer verbonden met onze omgeving	We betrekken eilanders op een structurele manier bij ontwikkelingen in het Nationaal Park				
	Regie nemen en houden				
	We gaan uit van eigen kracht en blijven zelfstandig				
Communicatie en educatie	We werken integraal samen				
	Vergroten van de zichtbaarheid				
	Educatie				
	Governance				
Initiëren en structureren van activiteiten op het gebied van onderzoek	We verstevigen en verbinden samenwerkingen				
	Toegankelijk maken van onderzoeksresultaten				

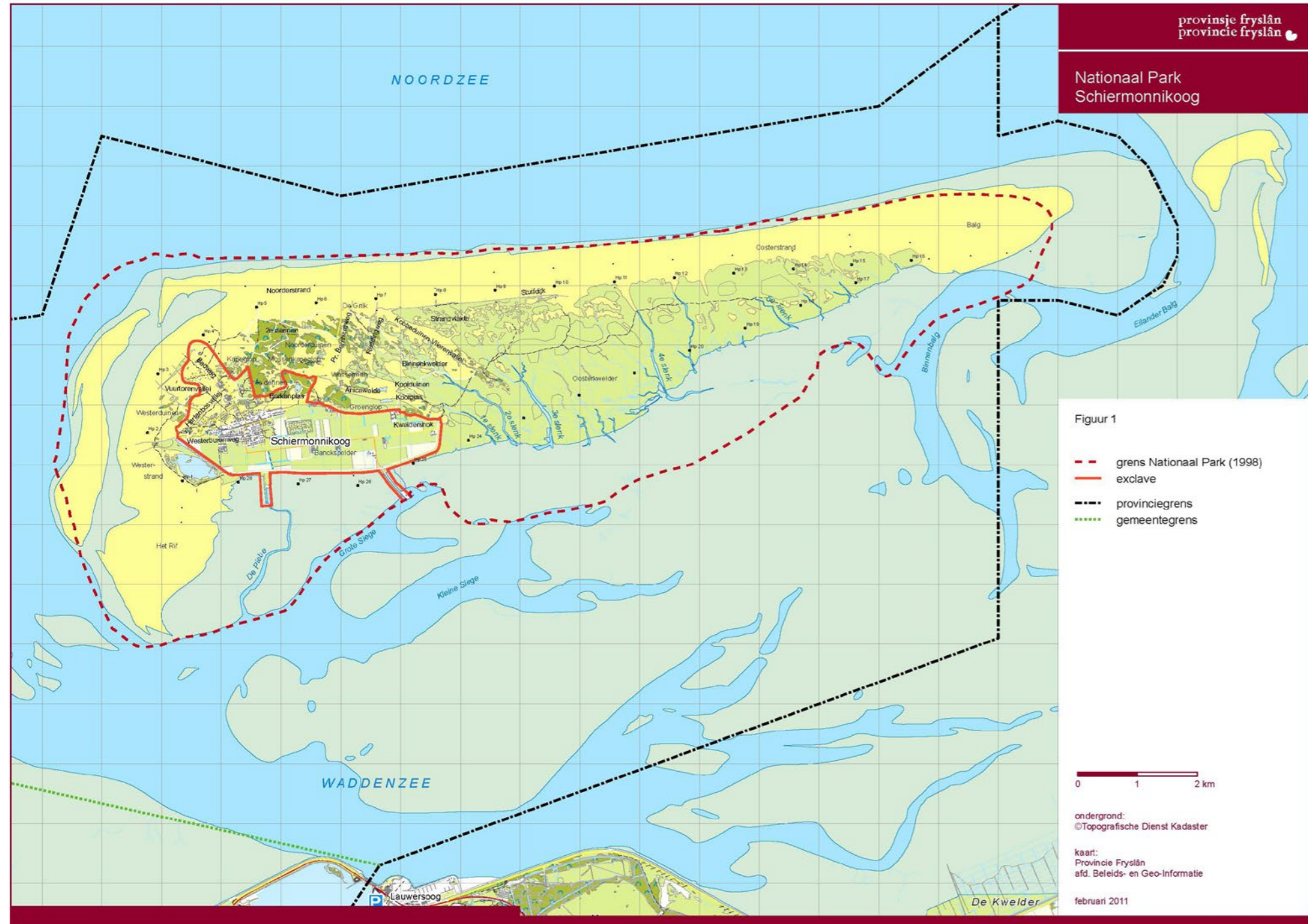
REFERENTIELIJST

- Centraal Bureau voor Statistiek (2023)
- Daamen, G. (20 maart 2024), Veldpost artikel: Boeren op Schiermonnikoog halen door inkrimping veestapel stikstofdoelen
- Nationale Parken Bureau (2022), Leidraad Nationale Parken
- S. Lamboo, F.L. Taminiau, L.W.M. Beurskens (2024), TNO rapport: Het potentieel van energie uit water in en rondom het Waddengebied
- Sweco (2023), Dijk- en duinversterking Schiermonnikoog: conditionerend onderzoek ruimtelijke kwaliteit
- Sweco (2019), Evaluatie BIP+ Nationaal Park Schiermonnikoog
- (2023), Samenwerkingsovereenkomst verkenningfase Gebiedsgerichte Aanpak Schiermonnikoog
- Werkgroep Duurzaam Toerisme (2024), Toeristenvisie
- Wiersma, J. et.al. (2022), Schiermonnikoog als Nationaal Park: een landschapsbiografisch essay
- Witteveen+Bos (2020), Opkomende stoffen in Bodem en Ondergrond, handreiking_opkomende_stoffen.pdf.
- Veldstra, G. (2024), Leeuwarder Courant artikel: Inkrimpen veestapel had wél effect

BIJLAGE 1

Kaarten waterwingebied en grondwaterbeschermingsgebied

Figuur 1

- - - grens Nationaal Park (1998)
- exclave
- - - provinciegrens
- gemeentegrens

0 1 2 km

ondergrond:
©Topografische Dienst Kadaster

kaart:
Provincie Fryslân
afd. Beleids- en Geo-Informatie

februari 2011

COLOFON***Beeldmateriaal***

Pagina 14 en pagina 46: Marcel van Kammen fotografie
Overig: Istockphoto, Adobe Stock en beeldbanken van de betrokken partijen

Samen werken aan uitvoering van de ambities Nationaal Park Schiermonnikoog

Projectplan subsidie aanvraag
Tijdelijke ondersteuning Nationale Parken

**Nationaal Park
Schiermonnikoog**

Inhoud

HOOFDSTUK 1 - Inleiding	3
HOOFDSTUK 2 – Projecten Nationaal Park Schiermonnikoog	8
HOOFDSTUK 3 - Organisatie	16
HOOFDSTUK 4 - Planning	18
HOOFDSTUK 5 - Begroting	19
Bijlagen	20

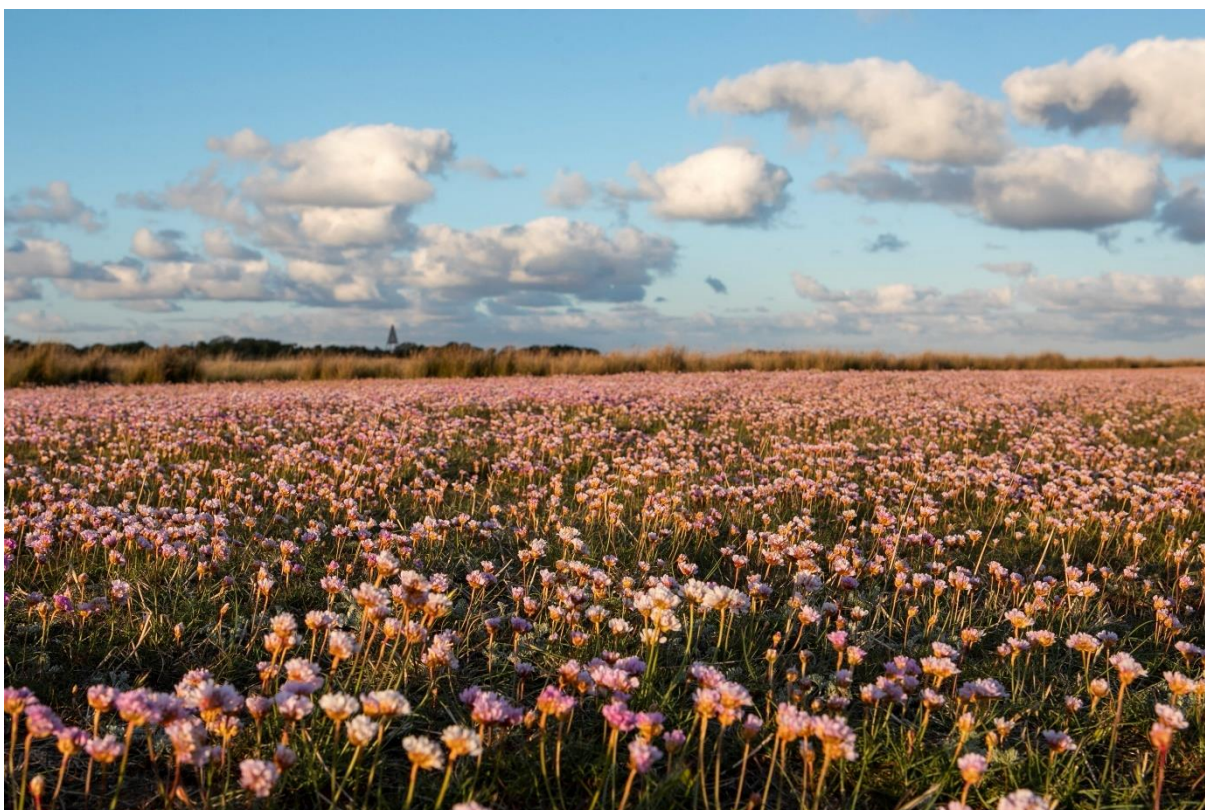

Foto: Engels gras door Ilja Zonneveld

HOOFDSTUK 1

Inleiding

Sinds 2015 werken overheden en maatschappelijke partijen samen aan de vernieuwing en versterking van de Nationale Parken. Doel daarvan is om de bestaande parken robuuster te maken en meer allure te geven. Naast de versterking van de ecologische en landschappelijke waarden, spelen ook vergroting van de leefbaarheid en betrokkenheid van ondernemers en bewoners een belangrijke rol, alsmede de versterking van de regionale economie. Samen moeten de Nationale Parken het visitekaartje worden van wat Nederland internationaal aan topnatuur te bieden heeft. Met als belangrijkste doel: de unieke natuurgebieden die de parken omvatten veerkrachtig, beleefbaar en – met respect voor de natuur – toegankelijk te maken.

Het streefbeeld voor de nationale parken is dat ze zich gaan onderscheiden met natuurwaarden van (inter)nationale allure, met een eigen identiteit en een eigen verhaal, die samen de wortels van de Nederlandse natuur vormen. Dit is in het nieuwe beleidsprogramma Nationale Parken 2024-2030 vertaald naar een vijftal doelstellingen. De projecten en activiteiten genoemd in deze subsidieaanvraag dragen bij aan deze doelstellingen op de volgende wijze:

Beleidsdoel 1. De natuur-, landschaps-, erfgoed- en ruimtelijke kwaliteiten van ieder Nationaal Park versterken – elk park vanuit de eigen gebiedsidentiteit

Het gezamenlijk Ambitieplan Nationaal Park Schiermonnikoog is een belangrijk en gezamenlijk uitgangspunt om juist de samenhang van natuur, ontstaansgeschiedenis, landschapswaarden en cultureel erfgoed te verstevigen. En zo de gebiedsidentiteit krachtiger neer te zetten. Communicatie en educatie zijn hierin van onschatbare waarde.

Beleidsdoel 2. Ieder nationaal park ontwikkelen naar robuustere natuur- en landschapsgebieden met stevige natuurkernen

Er liggen de komende jaren kansen voor systeemherstel en voor het versterken van de verbinding tussen mens en natuur. Met de uitvoering van het huidige Beheer- en Inrichtingsplan (BIP +, 2011) heeft het Nationaal Park Schiermonnikoog zich ontwikkeld tot een kwalitatief hoogstaand natuur- en landschapsgebied.

Stappenplan naar een robuust natuur en landschapsgebied - 2024-2034:

Het BIP+ is inmiddels afgerond maar we blijven invulling blijven geven aan de verdere ontwikkeling van natuur en het landschap. Dit doen we de komende jaren integraal middels het Ambitieplan Nationaal Park Schiermonnikoog. De afgelopen tijd is er door alle partijen, samen met inwoners, hard gewerkt aan de totstandkoming van de ambities die bijdragen aan een kwalitatief hoogstaand natuur- en landschapsgebied. Wanneer het Ambitieplan wordt vastgesteld werken we gezamenlijk verder aan een Uitvoeringsagenda en onze programmering voor de komende 10 jaar. Globaal onderscheiden we drie fases van ontwikkeling: een planfase (2021-2025) waarin we het uitvoeringsprogramma vorm geven, een ontwikkelfase (2025-2033) waarin we de plannen verder uitwerken en uitrollen en een evaluatiefase (2032-2034) waarin we komen tot nieuwe ontwikkelplannen voor het gebied.

Beleidsdoel 3. De unieke natuurbeleving van elk nationaal park versterken, in balans met de draagkracht van de natuur

Voor activiteiten in de nabijheid van het Nationaal Park Schiermonnikoog is de bijzondere eilandnatuur de basis. De ambitie van het Nationaal Park Schiermonnikoog is om draagvlak te creëren voor het behoud en de bescherming van de bijzondere natuurwaarden in het Nationaal Park. Daarbij staat het optimaal zichtbaar en beleefbaar maken van natuur, landschap en cultureel erfgoed voor bewoners en bezoekers centraal. We willen bereiken dat alle bezoekers, en ook bewoners, van het eiland een bijzondere natuurbeleving meemaken, een unieke ervaring die zorgt voor een gevoel van verbondenheid met het park. Naast een recreatief aanbod voor het beleven van de natuur, zetten we de komende tijd ook in op meer beleving van het landschap en de cultuur.

Beleidsdoel 4. De samenleving steviger met de Nationale Parken verbinden

Het Nationaal Park is niet alleen maar een bestuurlijk overlegorgaan. Het is ook vooral een platform waar eilanders bij betrokken zijn. Inwoners en ondernemers spelen met hun grote betrokkenheid en kennis een belangrijke rol in de manier waarop we met Schiermonnikoog om gaan. We zetten ons de komende jaren in om deze betrokkenheid een blijvende stem te geven.

Beleidsdoel 5. De herkenbaarheid en eenheid van de gezamenlijke nationale parken in Nederland vergroten

Zowel landelijk, als in de parken zijn we een collectief en werken we samen voor de ontwikkeling van Nationale Parken. We leveren met drie initiatieven een bijdrage aan de zichtbaarheid, herkenbaarheid en eenheid van de Nationale Parken in Nederland.

Foto: Helmgras door Peter Schut

Nationaal Park Schiermonnikoog

Schiermonnikoog is in 1989 aangewezen als Nationaal Park. Nationaal Park Schiermonnikoog is één van de meest natuurlijke gebieden van Nederland. Wind, water en getij hebben het eiland gevormd en hebben nog steeds vrij spel op het strand en de kwelder. Het 5400 hectare grote Nationale Park omvat het hele eiland op 1000 hectare na. De bebouwde kom van Schiermonnikoog, de Bankspolder, het duingebied met recreatieve voorzieningen tussen Badweg en Prins Bernardweg, de Waddenhaven Schiermonnikoog en de veerdam zijn geen onderdeel van het Nationaal Park. De formele begrenzing in het noorden is de laagwaterlijn en in het zuiden het geulenstelsel op het Wad. In het Nationaal Park vind je op een klein oppervlak veel verschillende landschappen: van het wad tot de duinen en van het bos tot de Westerplas. Schiermonnikoog en de omringende zee zijn aangewezen als Natura 2000-gebied. De Waddenzee is erkend als UNESCO Werelderfgoed.

In het Nationaal Park Schiermonnikoog heeft de natuur altijd centraal gestaan: grote delen werden met rust gelaten, andere delen hebben hun soortenrijkdom en diversiteit te danken aan generaties lang extensief medegebruik en bepaalde vormen van beheer. Het grootste deel van Schiermonnikoog ontwikkelt zich vanzelf. Dat is ook hetgeen dat Nationaal Park Schiermonnikoog uniek maakt. Je kunt als mens ervaren onderdeel te zijn van een groter geheel. Het ritme van de getijden, van water en sediment, van seizoenen en van dag en nacht is leidend. Nationaal Park Schiermonnikoog wil ook een langdurige, duurzame en veilige instandhouding van het eiland waarborgen en werkt daarom actief samen met alle partners in het gebied.

Nationaal Park Schiermonnikoog

- 5.400 hectare groot
- 18 kilometer lang en 3,5 kilometer breed
- Verschil tussen eb en vloed: 2 tot 3 meter
- Ca. 300.000 bezoekers per jaar
- Ruim 300 vogelsoorten
- Ruim 500 plantensoorten
- 982¹ inwoners

Ambitieplan Nationaal Park Schiermonnikoog

De afgelopen periode is er samen met inwoners, overheden en betrokken partijen invulling gegeven aan de ambities voor de komende 10 jaar. Ambities waar we de komende jaren uitvoering aan willen geven. Dit plan geeft de ruimte om processen op te starten om invulling te geven aan een aantal ambities, en daarmee versnelling aan te brengen aan processen die bijdragen aan de transitie richting Nationaal Park Nieuwe Stijl. We richten ons daarbij met name op het proces met de omgeving en het organiseren van gebiedsprocessen t.b.v. visievorming en planvorming.

¹ Bron: Centraal Bureau voor Statistiek (2023).

Gezamenlijke opgaven Ambitieplan Nationaal Park Schiermonnikoog

- **Natuurherstel en bescherming** - We zetten ons in voor het beschermen en versterken van de natuur. Specifiek: verbeterde staat van instandhouding, aanpak invasieve exoten en inheemse soorten, betere bescherming kustbroedvogels, aanpak Natura 2000, samen werken aan dynamisch kustbeheer.
- **Zelfvoorzienend zijn** - We willen meer zelfvoorzienend zijn als het gaat om de energievoorziening, vermindering van fossiele brandstoffen en de beschikbaarheid van zoet water.
- **Landbouw** - De komende jaren werken we samen aan natuur inclusieve landbouw en toekomstbestendigheid.
- **Recreatie en toerisme** – Het behouden van de balans tussen recreatie en natuur is de komende jaren een opgave.
- **Cultuurhistorie** – het verder versterken van de identiteit van Schiermonnikoog kan door het behouden en het doorgeven van cultuurhistorie.
- **Samen zorg dragen voor het eiland** - We hebben de komende jaren een opgave om de eilanders meer te betrekken bij het Nationaal Park Schiermonnikoog. Samen werken we aan behoud van de prachtige natuur. Dit is in lijn met het Nationaal Park Nieuwe Stijl dat we willen zijn.
- **Onderzoek** – We initiëren en structureren activiteiten op het gebied van onderzoek en maken de onderzoeksresultaten toegankelijk voor belanghebbenden.

Leeswijzer

In de paragraaf hierna vindt u meer informatie over de aanvrager. In hoofdstuk 2 lichten we de projecten en activiteiten waarvoor wij een aanvraag willen doen verder toe. Hoofdstuk 3 beschrijft de organisatie, hoofdstuk 4 plaatst deze projecten in een tijdlijn en in hoofdstuk 5 brengen we de kosten voor de uitvoering in beeld.

De organisatie Nationaal Park Schiermonnikoog is aanvrager en verantwoordelijk voor de uitvoering van de projecten. In deze subsidie aanvraag wordt met 'we' gerefereerd naar de organisatie van het Nationaal Park Schiermonnikoog.

Aanvrager en deelnemers

De aanvrager voor de subsidie Tijdelijke ondersteuning Nationale Parken is het bestuur van de Beheerstichting Nationaal Park Schiermonnikoog gevestigd aan Reeweg 9, 9166 PW, Schiermonnikoog.

Rekening nummer	NL13 RABO 0300 9262 19
KVK nummer	62065475
Contactpersoon	D. Holwerda, secretaris Nationaal Park Schiermonnikoog, d.holwerda@fryslan.frl , 06-52071123

Daarnaast nemen Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en Vitens deel aan de aanvraag.

Verplichtingen

De genoemde projecten in dit plan voldoen aan de verplichtingen zoals genoemd in artikel 2.12.8 lid 1 t/m 5. Het gaat om de volgende verplichtingen:

- Wij hebben een aparte boekhouding voor economische– en voor niet-economische activiteiten.
- Wij behandelen vergelijkbare ondernemers met dezelfde producten of diensten gelijk.
- Opdrachtverlening aan derden vindt plaats op basis van transparante criteria en tegen marktconforme tarieven.
- De resultaten van de activiteiten worden voor iedereen zonder onderscheid en kosteloos toegankelijk gemaakt.
- In onze voorlichtings- en educatiematerialen staat neutrale informatie. Hierin staan geen gegevens of reclames van individuele bedrijven. En deze zijn hier ook niet daartoe te herleiden.

Foto: Vuurtoren door Andries de-la-Lande-Cremer

HOOFDSTUK 2

Projecten Nationaal Park Schiermonnikoog

Dit hoofdstuk beschrijft de projecten waar we de komende periode uitvoering aan willen geven. Ze dragen bij aan de doelen van het beleidsprogramma Nationale Parken 2024-2030 en het Ambitieplan Nationaal Park Schiermonnikoog 2024-2034.²

- Intensiveren inzet communicatie en educatie
- Voel je welkom in het Nationaal Park Schiermonnikoog
- Projecten in samenwerking met andere Nationale Parken
- Projecten voor de ontwikkeling van het Nationaal Park Schiermonnikoog

Intensiveren inzet communicatie en educatie

Goede communicatie en educatie geeft houvast en structuur, vergroot de samenwerking en versterkt de gebiedsidentiteit van het Nationaal Park. Op die manier kunnen we Nationaal Park Schiermonnikoog goed op de kaart zetten en daarmee ook het stelsel van de Nationale Parken in Nederland. Concreet willen we de komende tijd inzetten op:

- Het vertalen van de identiteit en unieke eigenschappen van het Nationaal Park Schiermonnikoog naar belevenissen en verhalen in de praktijk;
- Meer partijen en organisaties (denk aan bewoners, ondernemers, onderwijsinstellingen) verbinden aan het Nationaal Park en hen bewegen een bijdrage te leveren aan het beschermen en verbeteren van de natuurlijke, landschappelijke en culturele waarden van het Nationaal Park;
- Alle betrokken organisaties op een constructieve manier met elkaar samen laten werken. De coördinator speelt hier een belangrijke verbindende rol. Willen we met een heldere boodschap naar buiten treden, dan is het noodzakelijk om een overkoepelende samenwerking met de partners te bewerkstelligen;
- Een werkgroep communicatie en educatie. Deze werkgroep, die vertegenwoordigd zal worden door gebiedsondernemers, de gebiedsbeheerder, de provincie Friesland, de gemeente Schiermonnikoog, het Waterschap en verscheidene andere gebiedspartners, geeft zowel gevraagd als ongevraagd advies aan het overlegorgaan van het Nationaal Park. De coördinator communicatie en educatie zal deze werkgroep voorzitten.

² Het risico bestaat dat niet alle projecten uitgevoerd kunnen worden binnen de daarvoor gestelde projectperiode. Dit bewaken we en zullen we te zijner tijd meenemen in de verantwoording. Waar mogelijk zetten we in dat geval de middelen in voor de uitvoering van andere projecten die bijdragen aan de doelen van het beleidskader Nationale Parken 2024-2030.

- Het versterken van de samenwerking in het kader van Werelderfgoed Waddenzee. In 2009 heeft de Waddenzee de status van UNESCO Werelderfgoed ontvangen vanwege het jonge en oorspronkelijke waddenlandschap, de dynamiek in het gebied en het zeldzame en gevarieerde waddenleven. De Waddenzee is één van de grootste waterrijke gebieden op aarde met een uniek landschap en rijke natuur. Deze boodschap kan nog beter verteld worden door organisaties, ondernemers en inwoners van het gebied.

Om bovenstaande doelen te realiseren is uitbreiding van de huidige inzet van de medewerker en de coördinator Communicatie & Educatie nodig.

Uitbreiden inzet coördinator Communicatie & Educatie naar 0,5 fte. Op dit moment is de coördinator C&E binnen het Nationaal Park beschikbaar voor 0,3 fte (ca. 10 uur per week). Dit is in de huidige situatie minimaal. Per juli 2024 zouden we vanuit de rol van coördinator extra in willen zetten op meer verbinding en samenwerking met bewoners, ondernemers en gebiedspartners van het Nationaal Park Schiermonnikoog.

Uitbreiden inzet medewerker Communicatie & Educatie naar 0.5 fte. Op dit moment is er een medewerker Communicatie en Educatie werkzaam voor het Nationaal Park voor 0,4 fte (ca. 14,5 uur per week). Om doelen en ambities te vertalen naar activiteiten en belevenissen in de praktijk en uitvoering te geven aan de educatieve taken die daaruit voortvloeien, is het noodzakelijk dat er ook voor de medewerker Communicatie & Educatie meer middelen beschikbaar komen.

Kosten: € 42.500,-

Foto: kleine beestjes excursie door Ilja Zonneveld

Voel je welkom in het Nationaal Park Schiermonnikoog

Informatiecentrum 'Het Baken' is de toegangspoort van Nationaal Park Schiermonnikoog. Het is voor veel mensen het eerste fysieke contactmoment met het Nationaal Park. Daarom biedt het Baken een unieke plek om het verhaal van het Nationaal Park te laten zien, te vertellen, bezoekers te verwonderen en te informeren over de schoonheid en de staat van de natuur.

De afgelopen jaren is er geïnvesteerd in de informatievoorziening en de expositie. Mensen kunnen op interactieve wijze kennis kunnen maken met het Nationaal Park en de rijkdom van Werelderfgoed Waddenzee. Maar we kunnen zo veel meer bieden!

Meer educatie in en om het informatiecentrum

Daarom willen we toe naar een informatiecentrum waarin bezoekers meteen verwonderend worden over de topnatuur en de unieke recreatiemogelijkheden. Hiervoor is het nodig om het centrum educatief te versterken. We willen meer educatief aanbod over het behouden van de natuur, in en rondom het informatiecentrum creëren. Natuurbehoudseducatie kan namelijk op meer plaatsen dan alleen door middel van een expositie of excursies doorgegeven worden. Ook bij prullenbakken of de toiletten kan al een boodschap van het Nationaal Park naar voren gebracht worden. Kortom, we kunnen 'ons' verhaal op veel meer plaatsen vertellen!

Om dit alles vorm te geven zijn er uren en middelen nodig voor de coördinatie en educatieve inrichting in en rondom het informatiecentrum.

Projectkosten³: € 22.500,-

Foto: het Baken Schiermonnikoog

³ Alle projectkosten zijn weergegeven zonder BTW en interne loonkosten. Deze worden toegelicht in hoofdstuk 5.

Campagne 'Welkom op Schiermonnikoog'

Passend bij het uitbreiden van natuurbehoudseducatie is ook de welkomstfolder Schiermonnikoog. Al langere tijd wordt hier door de gemeente, natuurmonumenten, de VVV en het Nationaal Park aan gewerkt. In de folder staan de gedragsregels beschreven waar bezoekers (en natuurlijk ook bewoners) van het eiland zich aan dienen te houden. Deze folder wordt jaarlijks herijkt en opnieuw gedrukt.

We hebben geconstateerd dat het uitbrengen van de folder niet meer voldoende is. We willen de regels graag op een meer speelse en ludieke manier onder de aandacht brengen. Zonder direct met een vinger te wijzen dat iets niet mag.

Om dit mogelijk te maken willen we gezamenlijk met bovenstaande partijen een campagne opzetten.

Projectkosten: € 25.000,-

In samenwerking met Nationale Parken

Zowel landelijk, als in de parken zijn we een collectief en werken we samen voor deze parels. Met deze drie projecten hopen we het stelsel zichtbaarder te maken, gebieden waar de Nederlander trots op is en omarmt. Specifiek gaat het om de volgende projecten:

- Beleef de vogeltrek
- Laarzendag 2024
- Dag van het Nationaal Park 2025

▪ **Beleef de vogeltrek**

Vanuit de impuls subsidie Nationale Parken (2020-2023) is een waardevol samenwerkingsproject ontstaan rondom het betrekken van algemeen publiek bij het fascinerende verhaal van de vogeltrek. Met elkaar hebben we een publieksposter ontwikkeld en diverse evenementen georganiseerd. Samen met het Nationale Parkenbureau, Werelderfgoed Waddenzee en de Nationale Parken Schiermonnikoog, Texel, Lauwersmeer, Nieuwland, Biesbosch en Oosterschelde hebben we bovendien een structurele uitwisseling op dit thema opgezet. Er is veel gezamenlijke energie en uitvoeringskracht op dit thema. Graag willen we deze samenwerking de komende jaren doorzetten en verder uitdiepen. Gezamenlijk hebben we voor 2024 de ambitie geformuleerd om publieksactiviteiten te organiseren in het kader van de wereld trekvogeldag (world migratory bird day) met gezamenlijke promotie en publiciteit. Verder willen we (inter)nationale stakeholders op de vogeltrekroutes betrekken bij onze samenwerking.

Projectkosten: € 5.000,-

▪ **Laarzendag 2024**

In 2024 vindt de eerste landelijke Laarzendag plaats, naar een ludiek en gewaardeerd initiatief van Nationaal Park De Biesbosch in 2023. In alle nationale parken vragen we om aandacht voor ons water en de relatie met het veranderende klimaat. Want er zijn uitdagingen genoeg. De zeespiegel stijgt, er zijn lange periodes van droogte en de waterkwaliteit verslechtert. Dit maakt de natuur in Nederland kwetsbaar.

Tijdens Laarzendag proberen we duizenden personen in laarzen op de been te krijgen in de nationale parken. Zo vragen we samen aandacht voor te droge of juist te natte voeten in het nationaal park. Deze ludieke campagne vindt plaats in de herfst, zodat er een mooie verdeling is kijkend naar de landelijke campagne Dag van het Nationaal Park in het voorjaar. We vragen landelijk aandacht voor het klimaat en bieden tegelijkertijd een handelingsperspectief voor de mensen die zich betrokken voelen bij het klimaat. Denk hierbij aan de vele projecten in de nationale parken gericht op de inrichting van hun tuinen, scholenprogramma's waarbij aandacht is voor het gebied en meer.

Projectkosten: € 5.000,-

▪ Dag van het Nationaal Park 2025

De Dag van het Nationaal Park vindt ieder jaar op 24 mei plaats. In Nederland grijpen we dit landelijke moment aan om de collectie van nationale parken op de kaart te zetten. Om de Dag van het Nationaal Park van kop tot staart te realiseren is slagkracht nodig in de parken.

De Dag van het Nationaal Park moet structureel plaatsvinden in de parken, te zien en te voelen zijn voor het publiek. Daarom starten we in het najaar van 2024 met het organiseren van de Dag van het Nationaal Park 2025, in het thema soorten tellen. Niet voor niets zijn tuintellingen een groot succes onder (beginnende) natuurliefhebbers. Denk aan tuinvogels spotten of bijen tellen.

We willen diversiteit in soorten, en het enthousiasme dat hangt aan het 'nieuwe soorten ontdekken' naar een groter publiek brengen. Daarom grijpen we de Dag van het Nationaal Park 2025 aan om biodiversiteit als beleidsterm tot leven te brengen. Wist je dat er zo veel verschillende soorten bestaan? Wat hebben zij nodig om hier te leven? Rondom de Dag van het Nationaal Park 2025 organiseren we in het nationaal park één of meerdere activiteiten om de flora en fauna, gekoppeld aan het verhaal, de specifieke natuur en landschapskarakteristieken, in het nationaal park voor te stellen.

We organiseren lezingen/excursies en nodigen het publiek uit om mee te tellen, en zo een kijkje achter de schermen te geven. Zodat deelnemers beleven wat diversiteit in soorten écht betekent en hoe het bijdraagt aan gezonde natuur. Door in te zetten op een eenduidige werkwijze (citizen science), verzamelen we niet alleen waardevolle data per park. We bundelen de inzichten van alle parken, en meten zo met elkaar de stand van de Nederlandse natuur in de nationale parken. Op deze manier is er een wedstrijdelement; welk park telt de meeste soorten?

Projectkosten: € 5.000,-

Foto: Beleef de Vogeltrek door Bart Sikkema

Projecten Nationaal Park Schiermonnikoog

In deze paragraaf noemen we een aantal projecten die nodig zijn om het Nationaal Park Schiermonnikoog verder te ontwikkelen. Deze projecten kunnen op korte termijn worden opgestart en uitgevoerd.

Goed om te vermelden dat we, naast onderstaande projecten, ook een start maken met het wegvangen van katten en het conserveren van historisch erfgoed uit de Tweede Wereldoorlog. Deze twee initiatieven zullen we bij een volgende aanvraag meenemen omdat zij voor deze termijn nog niet haalbaar zijn.

Specifiek gaat het om:

- Jeugd Boswachtersprogramma
- Onderzoek en pilot kweldermaaien
- Fysieke herkenbaarheid van het Nationaal Park Schiermonnikoog
- Fietspadenplan

▪ **Jeugd Boswachtersprogramma**

Door de eilanderjeugd te betrekken bij de natuur zetten we erop in bij hen een duurzame zorg voor de natuur te bewerkstelligen. Het programma is een investering in een langdurige relatie van jongeren met de natuur op Schiermonnikoog. In 2024/2025 willen we in gesprek met andere programma's, inzetten op programma ontwikkeling, coördinatie en uitvoering van een pilot in het kader van een Jeugd Boswachtersprogramma in het Nationaal Park.

Totale projectkosten: € 5.000,-

▪ **Onderzoek en pilot kweldermaaien en beweiding**

Het betreft een pilot op het gebied van kwelderbeheer. Naar aanleiding van de kwaliteitstoets natuurwaarde Schiermonnikoog, werken een plan uit voor het maaien en/of beweiden van de kwelder. Dit doen we in samenwerking met de Vereniging Boerenbelang Schiermonnikoog. We willen verkennen op welke manier de boeren van Schiermonnikoog zelf invulling kunnen geven aan dit plan. En ook hoe het afgevoerde materiaal weer hergebruikt kan worden.

Totale projectkosten: € 10.000,-

▪ **Fysieke herkenbaarheid van het Nationaal Park Schiermonnikoog**

Dit project draagt bij aan de fysieke herkenbaarheid en zichtbaarheid van de natuur binnen het Nationaal Park Schiermonnikoog. We willen een herkenbaar beeld neerzetten door eenduidige informatie borden bij alle strandopgangen te plaatsen. Hierbij willen we onderzoeken of we een ontwerp kunnen maken die specifiek gericht is op het Nationaal Park Schiermonnikoog, met de Bergeend in ons logo. Daarbij onderzoeken we of we dit logo ook op alle borden kunnen plaatsen om de herkenbaarheid te versterken.

Totale projectkosten: € 10.000,-

▪ Fietspadenplan

Het fietspadennetwerk op Schiermonnikoog vormt een belangrijke infrastructuur voor zowel de bewoners als de toerist die het eiland bezoekt. De paden worden intensief gebruikt en dragen aanzienlijk bij aan de beleving en economie van het eiland, het eiland kan niet zonder. Ondanks het belang van dit netwerk aan paden is hier geen directe aandacht voor zijnde hoe gaan we om met de paden en voldoet het aan de eisen van deze tijd en de nabije toekomst. Om voor de toekomst de beleving van het eiland op de fiets te garanderen is een visie fietspadenstructuur Schiermonnikoog wenselijk.

Totale projectkosten: € 10.450,-

Foto: Schoolexcursie op het wad door Bart Sikkema

Organisatie

Nationaal Park Schiermonnikoog

Nationaal Park Schiermonnikoog is een samenwerkingsverband van terreinbeheerders, overheden en belangenorganisaties. Bestuurlijk vertegenwoordigers van deze organisaties vormen samen het Overleg Orgaan. De partners in het Overleg Orgaan maken zich sterk voor de bescherming en beleving van de bijzondere natuur en landschap op Schiermonnikoog. De belangrijkste taken van het Overleg Orgaan zijn het opstellen van het ambitieplan, het vaststellen van het beheer- en inrichtingsplan, het doen van projectvoorstellen en het vaststellen van de begroting. In het Overleg Orgaan komen alle aspecten aan de orde die met inrichting en beheer te maken hebben. De vergaderingen van het Overleg Orgaan vinden plaats onder leiding van een onafhankelijk voorzitter.

Natuurmonumenten voert het natuurbeheer uit in opdracht van de provincie Fryslân. Het secretariaat wordt ingevuld door provincie Fryslân. IVN Fryslân coördineert de samenwerking op het gebied van communicatie en educatie. Het Overleg Orgaan is geen zelfstandig rechtspersoon en heeft daarmee geen juridische status.

Wat het Overleg Orgaan besluit wordt uitgevoerd door de partijen binnen het Nationaal Park. De Beheerstichting is een stichting die de gelden van het Nationaal Park beheert en heeft verder geen uitvoerende status.

Het Overleg Orgaan van het Nationaal Park Schiermonnikoog is een samenwerkingsverband bestaande uit onderstaande partijen:

- Gemeente Schiermonnikoog
- Wetterskip Fryslân
- Rijkswaterstaat
- Provincie Fryslân
- Natuurmonumenten
- Vitens
- Schiermonnikoogs Ondernemers Verbond
- Natuur- en vogelwacht Schiermonnikoog
- Vereniging Boerenbelang Schiermonnikoog

Uitvoering

We willen het proces met de omgeving versterken. De plannen in deze subsidieaanvraag gaan daarom grotendeels over het organiseren van gebiedsprocessen t.b.v. visievorming en planvorming. Ieder jaar wordt er aan de hand van het ambitieplan een jaarplanning opgesteld met daarin de uit te voeren projecten of onderzoeken. Met de jaarplanning worden ook de projectteams samengesteld,

bestaande uit betrokken partners van het Nationaal Park en andere stakeholders. Zij houden zicht op de voortgang van het project en rapporteren hierover aan het Overleg Orgaan.

Overkoepelend houden de deelprojectleider communicatie- en educatie en de project secretaris het overzicht en bewaken de algemene voortgang.

Terugkoppeling naar bewoners vindt ook steeds plaats via de werkgroep, tijdelijke werkgroepen en de Overleg Orgaan vergaderingen. Bewoners worden waar mogelijk zoveel mogelijk betrokken in projecten. Dit kan bijvoorbeeld via Schitterend Schiermonnikoog, inloopavonden, spreekuren en excursies, of als vrijwilliger en expert. We onderzoeken, vanuit de gezamenlijke ambitie, andere vormen die eraan bij kunnen dragen om zoveel mogelijk integraal en samen te werken aan de uitvoering van projecten.

De Beheerstichting Nationaal Park Schiermonnikoog dient het project in bij RVO en is verantwoordelijk voor de financiële en inhoudelijke voortgangs- en eindrapportages.

Foto: Sayaguesa door Arjen Boerman

HOOFDSTUK 4

Planning

De projecten genoemd in deze aanvraag kunnen allemaal binnen 2 maanden na het verkrijgen van de subsidie opgestart worden. Uitvoering van de projecten vindt plaats in Q3 en Q4 2024, en Q1 2025.

Opbouw begrote activiteiten

Project	Activiteit & resultaat	Datum	Uitvoerder(s)	Totale kosten*
Intensivering communicatie en educatie	Planvorming, opstellen van voorlichtings- en educatiematerialen	Q3/Q4 2024 Q1 2025	Coördinator en medewerker C&E	€ 51.425,-
Voel je welkom in het Nationaal Park Schiermonnikoog	Planvorming, opstellen van voorlichtings- en educatiematerialen, onderzoeksplannen		Gemeente, natuurmonumenten, VVV, Nationaal Park Schiermonnikoog	€ 60.475,-
Samenwerking met Nationale Parken <ul style="list-style-type: none">- Beleef de vogeltrek- Laarzendag 2024- Dag van het Nationaal Park 2025	Planvorming, opstellen van voorlichtings- en educatiematerialen		Nationaal Park Schiermonnikoog ism andere Nationale Parken	€ 18.150,-
Projecten Nationaal Park Schiermonnikoog <ul style="list-style-type: none">- Jeugd Boswachtersprogramma- Onderzoek en pilot kweldermaaien- Fysieke herkenbaarheid- Fietspadenplan	Planvorming, opstellen van voorlichtings- en educatiematerialen, regionale samenhang, onderzoeksplannen, het uitvoeren van een verkenning naar de ontwikkeling van het nationaal park naar een robuust natuur en landschapsgebied met een stevige natuurkern		Nationaal Park Schiermonnikoog, gemeente, de stichting bunkerbehoud Schiermonnikoog, Natuurmonumenten, IVN, Vereniging Boerenbelang Schiermonnikoog	€ 45.895,-

* incl. BTW

HOOFDSTUK 5

Begroting

Naast onderstaand overzicht vindt u in bijlage 1 het format in excel.⁴ Nationaal Park Schiermonnikoog vraagt subsidie aan namens de beheerstichting, niet namens een samenwerkingsverband. Daarom zijn er in dit overzicht geen deelnemerskosten opgenomen.

Project	Begroting excl. BTW	Begroting incl. 21% BTW
Intensivering communicatie en educatie	€ 42.500,-	€ 51.425,-
Voel je welkom in het Nationaal Park Schiermonnikoog	€ 47.500,- projectkosten € 3.000,- interne loonkosten	€ 60.475,- ⁵
Samenwerking met Nationale Parken <ul style="list-style-type: none">- Beleef de vogeltrek- Laarzendag 2024- Dag van het Nationaal Park 2025	€ 15.000,-	€ 18.150,-
Projecten Nationaal Park Schiermonnikoog <ul style="list-style-type: none">- Jeugd Boswachtersprogramma- Onderzoek en pilot kweldermaaien- Fysieke herkenbaarheid- Fietspadenplan	€ 35.450,- € 3.000,- interne loonkosten	€ 45.895,-
	Totaal:	€ 175.945,-

⁴ Het risico bestaat dat niet alle projecten uitgevoerd kunnen worden binnen de daarvoor gestelde projectperiode. Dit bewaken we en zullen we te zijner tijd meenemen in de verantwoording. Waar mogelijk zetten we in dat geval de middelen in voor de uitvoering van andere projecten die bijdragen aan de doelen van het beleidskader Nationale Parken 2024-2030.

⁵ Loonkosten zijn excl. BTW

Bijlage 1

Naam deelnemer 1:	Nationaal Park Schiermonnikoog
Projecttitel:	

Maak een keuze tussen de integrale kostensystematiek, de loonkosten plus vaste opslag-systematiek of de vaste uurtarief-systematiek: Vaste uurtarief-systematiek (vast

Indien u de BTW niet kunt verrekenen, dient u bij alle kostenposten BTW mee te nemen. Let op: bij loonkosten is geen sprake van BTW!

Directe en indirecte kosten op basis van vast tarief

Omschrijving activiteit	Medewerker/functie	Uurtarief	Uren	Uren x tarief
Intensivering communicatie en educatie				0
Voel je welkom in het Nationaal Park Schiermonnikoog		60,00	50	3.000
Samenwerking met Nationale Parken				0
Projecten Nationaal Park Schiermonnikoog		60,00	50	3.000
				0
				0
				0
				0
Subtotaal:				6.000
Geen opslag				0
Totaal:				6.000

Projectspecifieke aan derden verschuldigde kosten

Omschrijving activiteit	Omschrijving kosten	Kosten
Intensivering communicatie en educatie		51.425
Voel je welkom in het Nationaal Park S	Doorontwikkeling, extern campagnebureau	57.475
Samenwerking met Nationale Parken		18.150
Projecten Nationaal Park Schiermonnikoog		42.895
Totaal:		169.945

Totale projectkosten Totaal: **175.945**

**BEHEERSTICHTING NATIONAAL PARK SCHIERMONNIKOOG
TE LEEUWARDEN**

Rapport inzake jaarstukken 2023

INHOUDSOPGAVE

Pagina

RAPPORT

1	Opdracht	2
2	Samenstellingsverklaring van de accountant	2
3	Algemeen	3
4	Resultaat	4
5	Financiële positie	5

JAARREKENING

1	Balans per 31 december 2023	7
2	Staat van baten en lasten over 2023	8
3	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	9
4	Toelichting op de balans per 31 december 2023	10
5	Toelichting op de staat van baten en lasten over 2023	13

RAPPORT

Aan het bestuur van
Beheerstichting Nationaal Park Schiermonnikoog
Postbus 20120
8900HM Leeuwarden

Joure, 9 april 2024

Geachte bestuursleden,

Hierbij brengen wij verslag uit over boekjaar 2023 met betrekking tot de stichting.

1 OPDRACHT

Ingevolge uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2023 van de stichting samengesteld, waarin de balans met tellingen van € 195.786 en de winst-en-verliesrekening sluitende met een resultaat van € 27.912, zijn opgenomen.

2 SAMENSTELLINGSVERKLARING VAN DE ACCOUNTANT

De jaarrekening van Beheerstichting Nationaal Park Schiermonnikoog te Leeuwarden is door ons samengesteld op basis van de van u gekregen informatie. De jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2023 en de winst-en-verliesrekening over 2023 met de daarbij horende toelichting. In deze toelichting is onder andere een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving opgenomen.

Deze samenstellingsopdracht is door ons uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de voor accountants geldende Standaard 4410, "Samenstellingsopdrachten". Op grond van deze standaard wordt van ons verwacht dat wij u ondersteunen bij het opstellen en presenteren van de jaarrekening in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving. Wij hebben daarbij onze deskundigheid op het gebied van administratieve verwerking en financiële verslaggeving toegepast.

Bij een samenstellingsopdracht bent u er verantwoordelijk voor dat de informatie klopt en dat u ons alle relevante informatie aanlevert. Wij hebben onze werkzaamheden, in overeenstemming met de daarvoor geldende regelgeving, dan ook uitgevoerd vanuit de veronderstelling dat u aan deze verantwoordelijkheid heeft voldaan. Als slotstuk van onze werkzaamheden zijn wij door het lezen van de jaarrekening globaal nagegaan dat het beeld van de jaarrekening overeenkwam met onze kennis van Beheerstichting Nationaal Park Schiermonnikoog. Wij hebben geen controle- of beoordelingswerkzaamheden uitgevoerd die ons in staat stellen om een oordeel te geven of een conclusie te trekken met betrekking tot de getrouwheid van de jaarrekening.

Bij het uitvoeren van deze opdracht hebben wij ons gehouden aan de voor ons geldende relevante ethische voorschriften in de Verordening Gedrags- en Beroepsregels Accountants (VGBA). U en andere gebruikers van deze jaarrekening mogen dan ook ervan uitgaan dat wij de opdracht professioneel, vakbekwaam en zorgvuldig, integer en objectief hebben uitgevoerd en dat wij vertrouwelijk omgaan met de door u verstrekte gegevens.

Voor een nadere toelichting op aard en reikwijdte van een samenstellingsopdracht en de VGBA verwijzen wij u naar www.nba.nl/uitleg-samenstellingsverklaring.

Eijgen Financiële Dienstverlening

H.J. de Jager AA

3 ALGEMEEN

3.1 Bedrijfsgegevens

De activiteiten van Beheerstichting Nationaal Park Schiermonnikoog bestaan voornamelijk uit het beheren van middelen met betrekking tot het overlegorgaan Nationaal Park Schiermonnikoog, alsmede het aangaan van financiële verplichtingen ten behoeve van het Nationaal Park Schiermonnikoog.

3.2 Bestuur

Per balansdatum wordt het bestuur gevoerd door
Mevr. L. Jacobi, voorzitter
Dhr. E.E. Gerbrands, penningmeester
Dhr M. Hagen, secretaris

3.3 Vaststellingen

Jaarrekening 2022, is door het bestuur van Overlegorgaan Nationaal Park Schiermonnikoog definitief vastgesteld tijdens haar vergadering in april 2023.

4 RESULTAAT

4.1 Vergelijkend overzicht

Het resultaat over 2023 bedraagt € 27.912 tegenover negatief € 1.497 over 2022. De resultaten over beide jaren kunnen als volgt worden samengevat:

	2023		2022	
	€	%	€	%
Baten	153.350	100,0	141.794	100,0
Lasten				
Exploitatiekosten	108.723	70,9	128.780	90,8
Kantoorkosten	3.487	2,3	3.182	2,2
Verkoopkosten	43	-	1.440	1,0
Advies- en informatiekosten	3.314	2,2	2.606	1,8
Kosten overlegorgaan	9.871	6,4	7.283	5,3
	<u>125.438</u>	<u>81,8</u>	<u>143.291</u>	<u>101,1</u>
Resultaat	<u>27.912</u>	<u>18,2</u>	<u>-1.497</u>	<u>-1,1</u>

5 FINANCIËLE POSITIE

Uit de balans is de volgende financieringsstructuur af te leiden:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Beschikbaar op lange termijn:		
Vermogen	82.990	55.078
Voorzieningen	66.364	72.940
	<u>149.354</u>	<u>128.018</u>
	<u><u>149.354</u></u>	<u><u>128.018</u></u>
 Dit bedrag is als volgt aangewend:		
Vorderingen	3.500	3.500
Liquide middelen	192.286	150.106
	<u>195.786</u>	<u>153.606</u>
Af: kortlopende schulden	46.432	25.588
	<u>149.354</u>	<u>128.018</u>
Werkkapitaal	<u><u>149.354</u></u>	<u><u>128.018</u></u>

Balans per 31 december 2023
Staat van baten en lasten over 2023
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling
Toelichting op de balans per 31 december 2023
Toelichting op de staat van baten en lasten over 2023

1 BALANS PER 31 DECEMBER 2023

	31 december 2023		31 december 2022	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Vlottende activa				
Vorderingen	(1)			
Overlopende activa		3.500		3.500
Liquide middelen	(2)			
Rabobank		192.286		150.106
		<u>195.786</u>		<u>153.606</u>

		31 december 2023		31 december 2022	
		€	€	€	€
PASSIVA					
Vermogen	(3)		82.990		55.078
Vorzieningen	(4)				
Cofinanciering NPS Nieuwe Stijl		-		10.000	
Voorziening NPS - nieuwe stijl		66.364		62.940	
			66.364		72.940
Kortlopende schulden	(5)				
Schulden aan leveranciers en handelskredieten			46.432		25.588
			<u>195.786</u>		<u>153.606</u>

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2023

		2023	2022
		€	€
Baten	(6)	153.350	141.794
Lasten			
Exploitatiekosten	(7)	108.723	128.780
Kantoorkosten	(8)	3.487	3.182
Verkoopkosten	(9)	43	1.440
Advies- en informatiekosten	(10)	3.314	2.606
Kosten overlegorgaan	(11)	9.871	7.283
		<u>125.438</u>	<u>143.291</u>
Belastingen		-	-
Resultaat		<u>27.912</u>	<u>-1.497</u>

3 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

ALGEMENE GRONDSLAGEN VOOR DE OPSTELLING VAN DE JAARREKENING

De jaarrekening is opgesteld volgens de in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving.

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans en de winst-en-verliesrekening zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

GRONDSLAGEN VOOR DE BEPALING VAN HET RESULTAAT

Baten

Onder baten wordt verstaan de bijdragen van overheden, semi-overheden en overige betrokken partijen, alsmede de opbrengst van de in het verslagjaar geleverde goederen en verleende diensten onder aftrek van kortingen en de over omzet geheven belastingen.

Overheidssubsidies

Exploitatiesubsidies worden als bate verantwoord in de winst- en verliesrekening in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord in het verslagjaar als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen, en voorzover toerekenbaar aan het verslagjaar

4 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2023**ACTIVA****VLOTTENDE ACTIVA****1. Vorderingen**

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
	€	€
Overlopende activa		
Nog te ontvangen posten	3.500	3.500
	<u>3.500</u>	<u>3.500</u>
2. Liquide middelen		
Rabobank	187.286	145.106
Rabobank spaarrekening	5.000	5.000
	<u>192.286</u>	<u>150.106</u>

PASSIVA

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
3. Vermogen		
Beh. St. Nat. Park Schiermonnikoog	82.990	55.078

	2023	2022
	€	€
<i>Beh. St. Nat. Park Schiermonnikoog</i>		
Stand per 1 januari	55.078	56.574
Exploitatieresultaat	27.912	-1.496
Stand per 31 december	82.990	55.078

4. Voorzieningen

Cofinanciering NPS Nieuwe Stijl	-	10.000
Voorziening NPS - nieuwe stijl	66.364	62.940
	66.364	72.940

<i>Cofinanciering NPS Nieuwe Stijl</i>		
Stand per 1 januari	10.000	10.000
Dotatie voorziening Nieuwe Stijl	-10.000	-
Stand per 31 december	-	10.000

<i>Voorziening NPS - nieuwe stijl</i>		
Stand per 1 januari	62.940	56.803
Ontvangen Rijk	54.535	54.535
Bestede kosten	-51.111	-48.398
Stand per 31 december	66.364	62.940

De voorziening Transitiegelden Provincie worden aangewend aan bijzondere buitenreguliere projecten van het Nationaal Park Schiermonnikoog. Daaronder vallen tevens de projectkosten die gemoeid zijn met de uitvoering van het projectplan Nationaal Park Schiermonnikoog Nieuwe Stijl 2021-2023. Derhalve is door het bestuur besloten deze voorzieningen per balansdatum samen te voegen en te verantwoorden als Voorziening Nationale Parken Nieuwe Stijl.

5. Kortlopende schulden

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
	€	€
Schulden aan leveranciers en handelskredieten		
Crediteuren	46.432	25.588
Crediteuren betreft afrekeningen bijdragen IVN en Natuurmonumenten		

5 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2023

	2023	2022
	€	€
6. Baten		
Bijdrage Provincie	117.300	111.494
Andere bijdragen	36.050	30.300
	<u>153.350</u>	<u>141.794</u>
Bijdrage Provincie	117.300	111.494
Bijdrage Rijkswaterstaat	5.000	5.000
Bijdrage Gemeente Schiermonnikoog	10.000	10.000
Bijdrage BC Schiermonnikoog (gastheerschap)	1.050	300
Bijdrage van Wetterskip	5.000	5.000
Bijdrage van Natuurmonumenten	10.000	5.000
Bijdrage van Vitens	5.000	5.000
	<u>36.050</u>	<u>30.300</u>
	<u>153.350</u>	<u>141.794</u>
Lasten		
7. Exploitatiekosten		
Bijdrage aan Bezoekerscentrum het Baken	67.000	67.000
Bijdrage aan V&E - Natuurmonumenten	29.000	29.000
Bijdrage aan IVN - Comm. en Educatie	16.344	15.888
Bijdrage Natuurmonumenten	4.128	6.500
Bijdrage aan Schitterend Schiermonnikoog	2.251	2.744
Vrijval cq Dotatie voorziening Cofinanciering NP Nieuwe Stijl	-10.000	7.648
	<u>108.723</u>	<u>128.780</u>
8. Kantoorkosten		
Kantoorbehoefte	25	-
Contributies en abonnementen	3.462	3.182
	<u>3.487</u>	<u>3.182</u>
9. Verkoopkosten		
Kosten tbv vacature	-	1.440
Betalingskortingen	43	-
	<u>43</u>	<u>1.440</u>

	2023	2022
	€	€
10. Advies- en informatiekosten		
Administratiekosten	3.332	2.606
Overige algemene kosten	-18	-
	<u>3.314</u>	<u>2.606</u>
11. Kosten overlegorgaan		
Vergaderkosten	3.524	4.043
Bank- en girokosten	257	208
Reis-, verblijf- en representatiekst	6.090	3.032
	<u>9.871</u>	<u>7.283</u>

Jaarverslag

Communicatie en Educatie

2023

Nationaal Park
Schiermonnikoog

1. Inleiding

In 2023 zijn er door de medewerker en coördinator Communicatie en Educatie (C&E) weer veel activiteiten uitgevoerd om de bekendheid van het Nationaal Park te vergroten en meer mensen actief te betrekken bij het beheer en behoud van het Nationaal Park. De educatie richt zich voornamelijk op het beleven van topervaringen in de natuur van het Nationaal Park. Er is een breed pakket aan excursies en activiteiten uitgevoerd, zowel voor leerlingen uit het basis- en voortgezet onderwijs als voor familiegroepen, bedrijfsuitjes en individuele bezoekers. Het programma is samengesteld in samenwerking met de collega's van Natuurmonumenten en de VVV. In informatiecentrum Het Bakken hebben bezoekers én eilanders kennis kunnen nemen van de ontwikkelingen in het Nationaal Park door een bezoek aan de expositie of deelname aan het activiteitenprogramma.

Een groot deel van de werkzaamheden van de coördinator en medewerker C&E is structureel en wordt doorlopend uitgevoerd. Daarnaast zijn er in 2023 ook enkele nieuwe activiteiten ingevoerd en bestaande middelen geactualiseerd. Doordat er gedurende enkele maanden geen coördinator C&E werkzaam was in het Nationaal Park zijn niet alle activiteiten in overeenstemming met het Jaarplan 2023 uitgevoerd. In dit jaarverslag wordt een reflectie gegeven.

2. Doelgroepen

De communicatie en educatie van Nationaal Park Schiermonnikoog is gericht op de volgende doelgroepen:

- Recreanten: gasten die het eiland bezoeken, eenmalig, jaarlijks of meerdere keren per jaar
- Onderwijs: de eilander scholen, groepen uit het basis- en voortgezet onderwijs die het eiland tijdens een schoolkamp of studieweek bezoeken, beroepsopleidingen
- Bewoners: inwoners van Schiermonnikoog en vaste eilandgasten, die een vakantiehuis op het eiland bezitten of zeer regelmatig op het eiland komen

Hieronder is een overzicht opgenomen van de activiteiten die we voor iedere doelgroep hebben ontwikkeld, geactualiseerd en/of uitgevoerd.

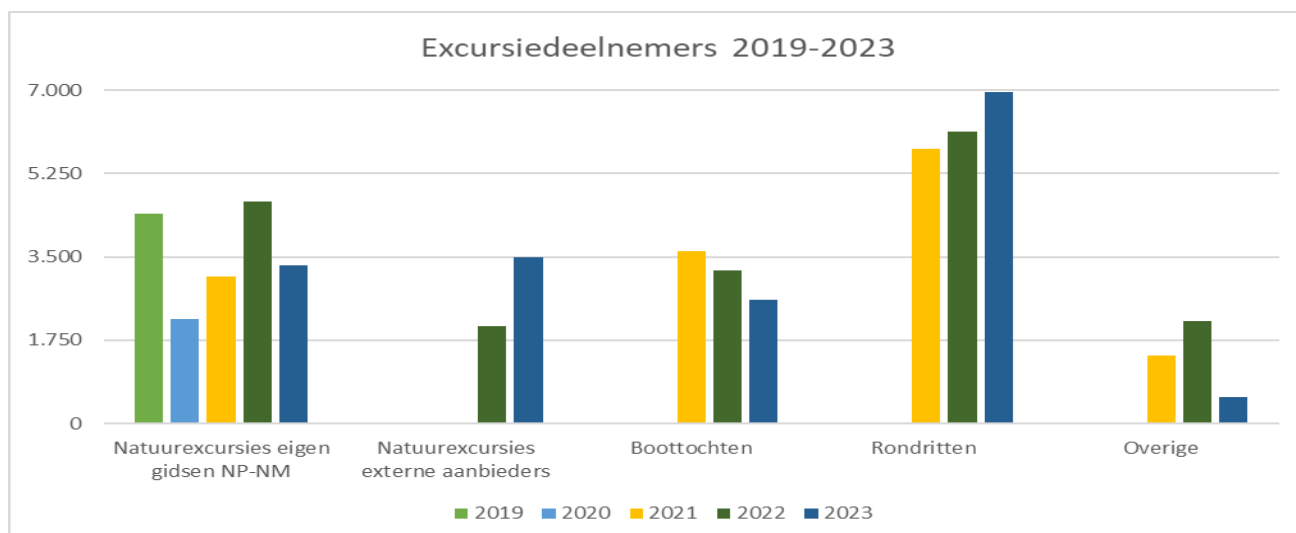
2.1 Doelgroep recreanten

2.1.1 Excursies

Dit jaar konden we alweer vroeg in het seizoen deelnemers welkom heten tijdens onze natuurexcursies. Er werden in totaal 218 natuurexcursies gegeven, iets minder dan vorig jaar. Wederom was er veel belangstelling voor de avondactiviteiten (avond- en sterrenwandeling). Ook de (trek)vogelwandeling, de duinsafari en het bosbaden deden het goed. In de vakantieweken waren zoals altijd de jutterstochten en de wadexcursies zeer geliefd bij de bezoekers. Daarnaast gingen er in 2023 veel familiegroepen en bedrijven onder begeleiding van een gids op pad in de natuur.

In het excursieprogramma van 2023 waren ook veel activiteiten van andere aanbieders opgenomen, waarvan de ticketverkoop via Informatiecentrum Het Bakken verliep. In 2022 was geconstateerd dat de veelheid aan activiteiten, waaronder met name boottochten, yogaworkshops en dorpswandelingen maakte dat bij een aantal activiteiten het minimum aantal deelnemers niet gehaald werd. Dit leidde regelmatig tot teleurstelling bij de deelnemers. Daarom was het voornemen om in 2023 de frequentie van een aantal van deze activiteiten te verlagen. Dit heeft geleid tot minder annuleringen in 2023. Toch waren er ook in 2023 een aantal activiteiten waarbij het minimum aantal deelnemers niet gehaald is. Het komende seizoen zal om deze reden, en om het bestaande aanbod te kunnen verbreden, in overleg met de activiteitenaanbieders worden afgesproken dat dezelfde soort activiteiten niet op hetzelfde moment plaats zullen vinden.

In totaal namen 16.930 deelnemers deel aan een begeleide tocht in het Nationaal Park of boottocht vanuit de veerhaven over Werelderfgoed Waddenzee. Het aantal deelnemers aan de verschillende activiteiten in 2023 ten opzichte van het aantal deelnemers uit voorgaande jaren staat uitgewerkt in figuur 2.1.

Figuur 2.1 Excursiedeelname 2019-2023 – recreanten (van de jaren 2019 t/m 2021 zijn de gegevens slechts ten dele beschikbaar)

2.1.2 Routes

IVN trektochten

De IVN trektocht Lauwersmeer – Schiermonnikoog is een meerdaagse fiets- en wandeltocht (3 of 4 dagen) gericht op vertraging van ons dagelijkse ritme: natuur écht beleven en onderweg de tijd nemen om de omgeving in je op te nemen. Onderweg luister je op verschillende locaties naar een audioverhaal, dat de rode draad spant tussen natuur, historie en cultuur. Deze IVN trektocht is ook meteen de meest noordelijke van alle IVN trektochten en neemt je mee door twee nationale parken, die door het landschap en het verhaal "Zout als erfenis" onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn: Lauwersmeer en Schiermonnikoog. In 2023 waren er 4 boekingen (8 personen) voor deze trektocht. Kijk voor meer informatie op: <https://www.ivn.nl/treктоchten/ivn-treктоcht-lauwersmeer-schiermonnikoog/>

Cultuurhistorische route

Voor een nieuwe route is dit jaar de route beschreven en beeldmateriaal verzameld. Het gaat om een cultuurhistorische route van 17 km die per fiets of te voet af te leggen is en onder meer door het dorp, de polder en de kwelder gaat. De route gaat langs plekken waar de bewoners van het eiland hun sporen hebben nagelaten, soms uit een ver verleden, soms van recenter datum. Komend jaar zal de route voor het publiek beschikbaar zijn via de website van Natuurmonumenten.

2.1.3 Doe-het-zelf activiteiten

Er zijn op dit moment zeven doe-het-zelf activiteiten in de vorm van natuurspeurtochten: Schier Explorer, 7 schatten, Kreukelkaart, Sake de Slak, Om de West en Naar het Strand. In verband met de afwezigheid van een Coördinator C&E zijn deze activiteiten in 2023 niet geactualiseerd. Actualisatie van deze activiteiten zal in 2024 plaatsvinden. Zo zullen er voor de Schier Explorer nieuwe, meer duurzame houten sleutelhangers ontwikkeld worden die de jongeren die deze gps-speurtocht volbrengen als aandenken meekrijgen.

Ook de nieuwe gezinsspeurtocht over trekvogels, die voor 2023 op de planning stond, zal in 2024 ontwikkeld worden. Tijdens de wereld trekvogeldag zal er een pilot van deze speurtocht worden uitgevoerd.

2.1.4 Evenementen

In samenwerking met Natuurmonumenten is een contentkalender ontwikkeld. Deze kalender bevat natuurfenomenen, zoals wanneer de lepelaars weer terugkeren in het Nationaal Park of de orchideeën in bloei staan, en evenementen zoals de Dag van het Nationaal Park, de Nacht van de Nacht en de Wilde Buitendag.

Dag van het Nationaal Park

Op 24 mei wordt in heel Europa de Dag van het Nationaal Park gevierd. Dit jaar stond in het teken van "voortbouwen op onze wortels". Al eeuwenlang zetten mensen zich in om bijzondere natuur en historie te behouden. Generatie na generatie zorgt voor het landschap. Daarom deelden we door middel van een drietal excursies, namelijk een cultuurhistorische dorpswandeling, een strandpalenwandeling en een struinexcursie langs kwelder, duin en strand, inspirerende verhalen van mensen binnen het Nationaal Park.

Nacht van de Nacht

Op de laatste zaterdag van oktober wordt ieder jaar in heel Nederland de Nacht van de Nacht georganiseerd. Ook op Schiermonnikoog doen we daaraan mee. In het programma van de herfstvakantie worden extra donkerte-activiteiten opgenomen, zoals avond- en sterrenwandelingen en workshops braakballen pluizen. Alle excursies waren volgeboekt met in totaal 66 deelnemers.

Wilde Buitendag

Op 25 oktober hielpen we samen met een flink aantal vrijwilligers mee aan de Wilde Buitendag van Natuurmonumenten. 67 Kinderen van 4-12 jaar volgden een parcours rondom de Berkenplas met activiteiten als fierljeppen, een hut bouwen, diersporen herkennen en vuur maken. Na afloop kregen ze een diploma en mochten zij zich boswachter van OERRR noemen.

2.1.5 Expositie

Informatiecentrum Het Baken heeft in 2023 in totaal 88.167 bezoekers ontvangen. Een groot deel daarvan bekeek de expositie, waarin veel facetten van het Nationaal Park belicht worden: de dynamiek van de kust en duinen, de flora en fauna, de variatie in de seizoenen, dag en nacht, cultuurhistorie en duurzaamheid. In 2023 is een aantal onderdelen aan de expositie toegevoegd en zijn kapotte onderdelen vervangen.

2.1.6 Website

In 2023 is er gewerkt met de nieuwe website met het open source systeem Wordpress. Dit bleek professioneler en gebruiksvriendelijker dan het eerder gebruikte CMS-systeem. De website is geactualiseerd en belangrijke informatie over activiteiten, projecten en nieuws in het Nationaal Park is bijgehouden.

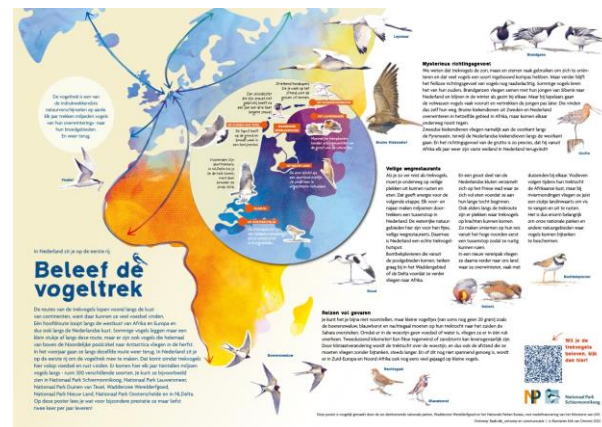
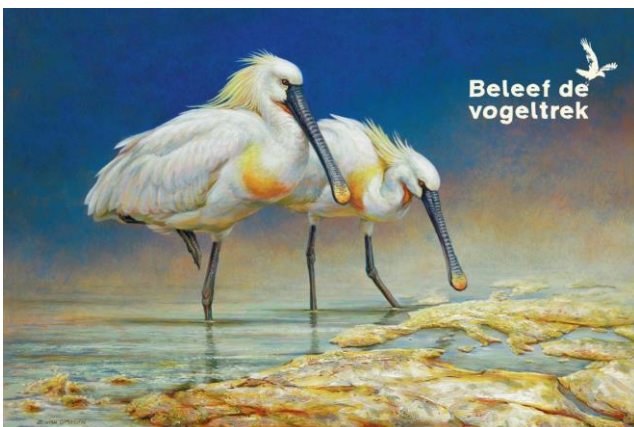

2.1.7 Social media

Nationaal Park Schiermonnikoog is actief op Facebook en Instagram. De medewerker C&E plaatst regelmatig berichten op beide kanalen. De berichten gaan over bijzondere activiteiten in het Nationaal Park, natuurweetjes en nieuwsitems. Het aantal volgers is wederom toegenomen. Op Facebook hebben we nu 969 volgers (een stijging van 6% t.o.v. 2022) en op Instagram 2.010 volgers (een stijging van 16% t.o.v. 2021).

2.1.8 Folders en brochures

In het kader van het project 'Maak trekvogels beleefbaar' is in 2022 een prachtige poster ontwikkeld over vogeltrek (zie ook hfst. 4). Met deze poster zetten Werelderfgoed Waddenzee en zes nationale parken langs de Nederlandse kusten de vogeltrek in de kijker. De poster vertelt het fascinerende verhaal van de jaarlijkse trek van tientallen miljoen vogels langs Nederland.

Op de grens van water en land is voor veel trekvogels voedsel te vinden. Precies langs deze waterrijke grens van water en land liggen de zes nationale parken Oosterschelde, Biesbosch, Nieuwland, Duinen van Texel, Lauwersmeer en Schiermonnikoog en Werelderfgoed Waddenzee, iconen van de Nederlandse Deltanatuur waar heel veel van deze trekvogels te zien zijn. De poster is gratis verkrijgbaar bij Het Baken. De herdruk van deze poster stond gepland voor 2023, maar is uitgesteld naar 2024.

In 2023 is gestart met overleggen over het actualiseren van de folder Welkom op Schiermonnikoog. Het laten drukken van de hernieuwde, geactualiseerde folders staat gepland voor 2024.

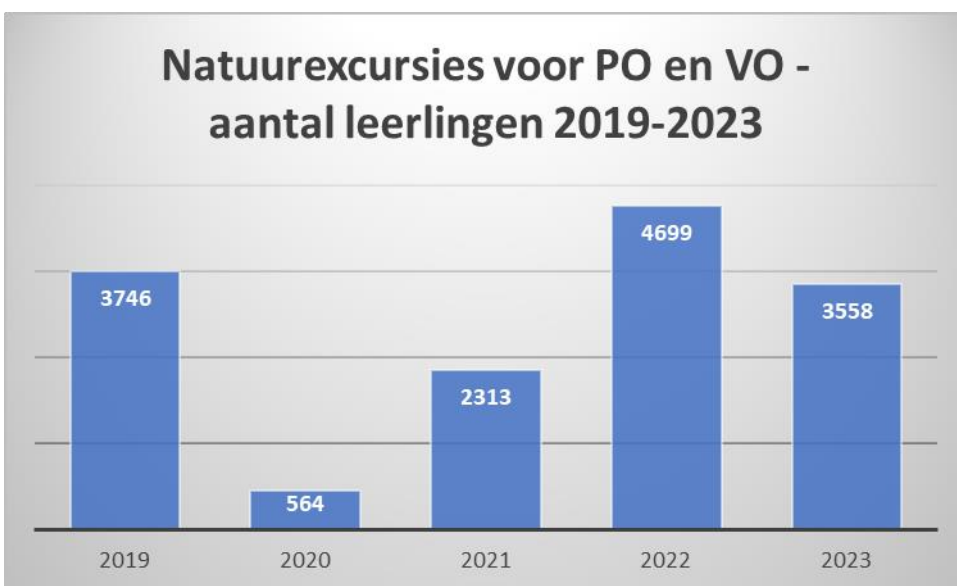
2.1.9 Promotie

In 2023 is kopij aangeleverd voor de Lytje Pole Krant, Lytje Pole Agenda, Dorpsbode en diverse promotiekanalen op internet (o.a. Visit Wadden, Nationale Trekvogeldag, Nacht van de Nacht).

2.2 Doelgroep onderwijs

2.2.1 Excursies

In 2023 konden we weer met veel scholieren op pad. Evenals eerdere jaren waren het voornamelijk de groepen 7 en 8 uit het basisonderwijs. We zagen een daling in het aantal scholen uit het voortgezet onderwijs. Waar in 2022 veel scholen uit het voortgezet onderwijs na de coronajaren het waarschijnlijk nog niet aandurfden om een buitenlandse reis te maken en uitweken naar het Waddengebied, is het mogelijk dat deze scholen nu wel weer een buitenlandse reis in hun schoolprogramma's hebben opgenomen en minder vaak het Waddengebied en ook Schiermonnikoog bezochten. Dankzij de inzet van de vrijwilligers, boswachters en stagiairs hebben in 2023 in totaal 3.558 scholieren een natuurexcursie in het nationaal park beleefd (zie figuur 2.2).

Figuur 2.2 Natuurexcursies voor PO en VO – aantal leerlingen 2019-2023

Voor de leerlingen van de eilander basisschool Yn de Mande zijn er in het najaar een Paddenstoelenexcursie georganiseerd. Onder begeleiding van de boswachter ecologie gingen de leerlingen op zoek naar de verschillende paddenstoelen in het nationaal park en leerden ze verschillende paddenstoelen op vorm, kleur en geur te herkennen.

Het thema van de kinderboekenweek in oktober 2023 was "bij mij thuis". De boswachters van Natuurmonumenten hielden voorleesuurtsjes voor alle leerlingen van de eilander basisschool.

2.2.2 Veldwerk

De boekjes Om de West en Naar het Strand worden ook ingezet voor veldwerkactiviteiten (zie § 2.1.3).

2.2.3 Practicum en onderzoek

Ieder jaar ontvangen we scholen uit het voortgezet onderwijs die onder begeleiding van een van onze gidsen onderzoekjes uitvoeren en aan elkaar presenteren. De materialen die we daarvoor nodig hebben zijn geïnventariseerd en zo nodig aangevuld.

2.2.4 Expositie

Ieder jaar ontvangen we groepen leerlingen in de expositie. Zij krijgen tablets uitgereikt met daarop een speurtocht door de tentoonstelling. Daarnaast hebben we dit jaar het trekvogelspel aangeboden aan schoolgroepen. Tijdens deze activiteit komen de leerlingen spelenderwijs in aanraking met de gevaren die trekvogels op hun reis naar het noorden of zuiden trotseren. Het spel wordt begeleid door een van onze (vrijwillige) boswachters. In 2023 hebben we dit programma uitgevoerd voor 180 leerlingen.

2.2.5 Website

Bij de migratie van de website naar het nieuwe systeem vorig jaar zijn de pagina's voor de doelgroep scholen geactualiseerd. Dit jaar zijn de pagina's met het aanbod voor de doelgroep scholen up-to-date gehouden.

2.2.6 Spreekbeurt

De voorraad educatief materiaal voor spreekbeurten is geïnventariseerd en zo nodig aangevuld. De content op de website is geactualiseerd.

2.2.7 Relatiebeheer

In voorgaande jaren is er in het voorjaar een nieuwsbrief verzonden aan alle scholen die eerder met ons meegegaan zijn op excursie. In deze nieuwsbrief werd onder andere een aantal activiteiten uitgelicht, was informatie over de prijzen opgenomen en werden docenten doorverwezen naar de website van het Nationaal Park. Omdat er tijdelijk geen coördinator C&E was, heeft dit relatiebeheer in 2023 op een laag pitje gestaan en is deze nieuwsbrief niet verzonden. Het voornemen is om dat komend jaar weer op te pakken.

2.3 Doelgroep bewoners

2.3.1 Gastheerschap

Jaarlijks organiseert het Nationaal Park een workshop voor de gastheren van het Nationaal Park. Helaas is het dit jaar niet gelukt een workshop voor de gastheren te realiseren. Het voornemen is om in 2024 twee workshops voor de gastheren te organiseren. Wel zijn er dit jaar voor de gastheren nieuwe producten ontwikkeld, namelijk bordjes, wimpels, een online toolkit en een eigen Facebookpagina.

Regelmatig kwamen er vragen van de gastheren of we hun vaste medewerkers en/of seizoenskrachten ook meer over het Nationaal Park konden vertellen. Uit gesprekken met deze ondernemers kwam duidelijk naar voren dat hun medewerkers niet zaten te wachten op een (online) cursus. We hebben daarom in de zomer van 2022 een proef gedaan met vouchers. Aan de gastheren is aangeboden om gratis vouchers bij ons af te nemen, die ze konden uitdelen aan hun medewerkers. Zij hadden dan de mogelijkheid de voucher in te wisselen voor een natuurexcursie, op een tijdstip dat het hen goed uitkwam. Een aantal gastheren heeft vouchers uitgedeeld. Helaas heeft geen van de medewerkers de voucher ingewisseld. Mogelijk was de zomerperiode niet het juiste seizoen om dit te doen. De horeca had te kampen met een tekort aan medewerkers en mogelijk hadden de vakantiekrachten te weinig tijd of zin om naast hun werk ook nog op excursie te gaan. In 2023 is deze voucher-actie, in samenwerking met de VVV, opnieuw uitgevoerd. Ditmaal heeft slechts één persoon er gebruik van gemaakt. In 2024 herhalen we de voucher-actie nog één keer en kijken we naar de wijze waarop we de actie kenbaar maken aan de medewerkers van/bij de gastheren.

2.3.2 Lezingen

In samenwerking met de Natuur en Vogelwacht is er in het voorjaar van 2023 een lezing verzorgd door Hilbrand Abma, eilander en prominent lid van de Vogelwacht, waarin hij vertelde over de bijzonderheden die hij in de loop der jaren is tegengekomen tijdens de nazorg van weidevogels. In het najaar heeft Petra de Goeij, onderzoeker aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Werkgroep Lepelaars, verteld over de lepelaars op Schiermonnikoog.

2.3.3 Schitterend Schiermonnikoog

Nationaal Park Schiermonnikoog is momenteel bezig met het samenstellen van een ambitieplan. Dit ambitieplan wordt samen met alle partijen van het Nationaal Park opgesteld en is breder van opzet dan het huidige beheer- en inrichtingsplan. Thema's zijn onder andere natuurbeheer, cultuurhistorie, landbouw en recreatie & toerisme. Bewoners van Schiermonnikoog en andere betrokkenen zijn via diverse bijeenkomsten in de gelegenheid gesteld een bijdrage te leveren aan het ambitieplan. Om nog scherper te krijgen hoe bewoners en andere betrokkenen aankijken tegen de verschillende thema's is in 2023 aan het panel van Schitterend Schiermonnikoog een aantal verdiepende vragen over de thema's voorgelegd. Begin 2023 waren de resultaten bekend en hebben we de analyse van de uitkomsten teruggekoppeld aan het panel. De resultaten van de enquête is te bekijken op www.schitterendschiermonnikoog.nl

Behalve de enquête is het panel ook via e-mail geïnformeerd over de openbare vergaderingen van het overlegorgaan en zijn enkele vragen van panelleden beantwoord.

In 2023 waren er 863 panelleden.

2.3.4 Communicatie maatregelen

De coördinator C&E is namens het Nationaal Park betrokken bij de communicatietrajecten van een aantal projecten op Schiermonnikoog en geeft advies op het gebied van communicatie bij deze projecten. In 2023 ging dat om de volgende projecten:

- Dijk- en Duinversterking van Wetterskip Fryslân
- Project met betrekking tot het vangen van verwilderde katten. Dit project betreft een samenwerking tussen Natuurmonumenten, de Natuur- en Vogelwacht, Stichting Zwerfkatten Nederland en de Rijksuniversiteit Groningen.
- Wij & Wadvogels van Natuurmonumenten
- Waterbesparing van Vitens
- Duurzaam toerisme, een samenwerking tussen de Gemeente, VVV, Natuurmonumenten en het Schiermonnikooger Ondernemers Verbond.

De coördinator neemt verder deel aan de coördinatie van de communicatie rondom de planvorming en uitvoering van het nieuwe ambitieplan.

2.3.5 Kringlooplandbouw

In 2022 zijn eerste verkennende gesprekken gevoerd met Van Schier over de zichtbaarheid van het Nationaal Park in het verhaal van 'Van Schier' om het Nationaal Park beter voor het voetlicht te brengen. Er wordt onderzocht of er een 'NP-kaas' ontwikkeld kan worden met kruiden die in het Nationaal Park voorkomen. Op basis van een overzicht van een aantal kruidensoorten worden meerdere mengsels getest. De kaaswinkel is ook gastheer van het Nationaal Park geworden. In 2023 is dit project niet verder opgepakt.

3. Algemene werkzaamheden

Zowel de coördinator als de medewerker C&E zijn voor veel doelgroepen het directe aanspreekpunt om informatie in te winnen, een bijdrage te leveren aan projecten of te adviseren over activiteiten. Vaak spelen ze in op actuele ontwikkelingen of zijn het zaken die zich ad hoc voordoen. Ook organiseren de coördinator en medewerker C&E doelgroep-overstijgende activiteiten, zoals scholing van vrijwilligers.

3.1 Coördinatie vrijwilligers

De medewerker C&E heeft zich vanaf januari t/m september beziggehouden met de planning van (school)excursies en het regelen van vrijwilligers. Ook zijn er overleggen georganiseerd met de vrijwilligers, waarin het afgelopen seizoen is geëvalueerd en de planning voor het nieuwe seizoen is besproken.

3.2 Scholing

Op 18 maart 2023 organiseerden we de jaarlijkse scholingsdag voor de vrijwilligers en medewerkers van het Nationaal Park en Natuurmonumenten. Romke Kleefstra van Sovon heeft verteld over de broedvogelinventarisaties op het eiland en daarna zijn de vrijwilligers aan de slag gegaan met het rooien van boompjes in het Groenglop. Met de gerooide boompjes is vervolgens een vlindercorridor aangelegd van het Groenglop naar de Arnica-weide.

3.3 Schiermonnikoog Beleven

In het project Schiermonnikoog Beleven worden in samenwerking met diverse partijen op het eiland en/of vertegenwoordigd in het Nationaal Park zogenaamde 'sleutelplekken' versterkt/gerealiseerd. In 2023 zijn er geen nieuwe sleutelplekken gerealiseerd.

3.4 Algemeen

Gedurende het jaar worden via e-mail en telefoon allerlei vragen gesteld over allerlei zaken, zoals strandvondsten, natuurbeheer en voorzieningen in het Nationaal Park. De medewerker en coördinator hebben deze vragen beantwoord en/of doorgezet naar de juiste persoon.

De coördinator heeft deelgenomen aan de door IVN georganiseerde coördinatoren tweedaagse, heeft in het eerste kwartaal een jaaroverzicht C&E 2022 opgesteld en in het najaar een jaarplan C&E 2024.

4. Op weg naar Nationaal Park Schiermonnikoog Nieuwe Stijl

Voor de periode 2021-2023 heeft het Nationaal Park Schiermonnikoog subsidie ontvangen van het ministerie van LNV om toe te werken naar een Nationaal Park Nieuwe Stijl. Het doel van deze regeling is om de bestaande nationale parken robuuster te maken en meer allure te geven.

Eén van de activiteiten is het opstellen van een meerjarig communicatie- en educatieplan. De coördinator heeft hiervoor een plan van aanpak opgesteld. De coördinator is ook lid van het kernteam voor het ambitieplan en adviseert over de ambities aangaande C&E.

De coördinator C&E participeerde in de verkenningen betreffende de samenwerking met andere Nationale Parken. Op diverse onderwerpen wordt verkend wat de Nationale Parken voor elkaar kunnen betekenen en hoe we elkaar kunnen versterken. Er is eveneens een samenwerking met Visit Wadden voor het trekken en faciliteren van bezoekers die geïnteresseerd zijn in alles wat de Nationale Parken te bieden hebben.

Eén van de lijnen voor het versterken van beleving in de Nationale Parken is het ontwikkelen van een overkoepelend aanbod. Zo is er een waardevol samenwerkingsproject ontstaan rondom het betrekken van het algemeen publiek bij het fascinerende verhaal van de vogeltrek. Met elkaar is er een publieksposter ontwikkeld en zijn er diverse evenementen georganiseerd. Samen met het Nationale Parkenbureau, Werelderfgoed Waddenzee en de Nationale Parken Duinen van Texel, Lauwersmeer, Nieuwland, Biesbosch, Oosterschelde en Schiermonnikoog is er bovendien een structurele uitwisseling op dit thema opgezet. De medewerker C&E heeft geparticipeerd in een van de deelprojectgroepen en heeft een rol gehad in de ontwikkeling van een trekvogelposter en een communicatiecampagne.

De werkgroep Duurzaam Toerisme, die de toeristische visie voor Schiermonnikoog nader uitwerkt en een voorstel doet voor strategische keuzes om duurzaam toerisme op het eiland een stap verder te brengen, is in 2023 tweemaal bijeen gekomen. De coördinator C&E is lid van de werkgroep.

Verslag bijeenkomst overlegorgaan donderdag 23 november 2023, 20.00 uur

Plaats: dorps huis Schiermonnikoog

Aanwezig: Mevr. Lutz Jacobi (voorzitter NP), Dhr. Cor Brouwer (Secretaris NP), Mevr Anneke Jansma-Twijnstra (Provincie Fryslan), Mevr. Ineke van Gent (Burgemeester Gemeente Schiermonnikoog), Dhr. Gerard Buining (Gemeente Schiermonnikoog), Mevr. Enit Scholtens (Natuurmonumenten), Dhr. Gijs Coenraads (Rijkswaterstaat), Dhr. Ido Boonstra (Wetterskip), Dhr. André Duiven (Natuur- en Vogelwacht), Mevr. Nynke Broekstra (SOV), Dhr. Martin Hagen (Vereniging Boerenbelang), Mevr. Natascha van den Bosch (coördinator C&E NP, notulist).

Agenda (inclusief notulen):

1. Opening, mededelingen van praktische/huishoudelijke aard, vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering. Voorstel is om het laatste half uur te gebruiken om vragen/opmerkingen vanuit het publiek te behandelen.

De gedeputeerde De Vries is er niet en wordt vervangen door Anneke Jansma-Twijnstra. De bestuurder van het waterschap is afwezig en zal, waar nodig, vervangen worden door Ido Boonstra.

Er is wat onduidelijkheid over agendapunt 6 en hoe dit punt precies moet worden ingevuld. De voorzitter legt uit dat het ambitieplan voor de zomer gereed moet zijn en dat er niet allemaal losse projectjes bij moeten lopen. Het is nu nog zoeken om te bepalen wat er wel en niet in het ambitieplan moet komen. De uitdaging is om het zo samen te voegen dat er wat kracht in komt. Agendapunt 6 mag derhalve een presentatie zijn, maar het mag ook gewoon een korte update zijn. Tot 1 december kan de input voor het ambitieplan worden ingeleverd.

De burgemeester vraagt of het niet handiger is om, nadat iedereen de input heeft ingeleverd, met de partijen bij elkaar te gaan zitten en het te bespreken. De voorzitter geeft daarop aan dat ze bij het agendapunt iedereen langs zal gaan en zal vragen wat de belangrijkste projecten zijn. Veel concreter is het dan nog niet. Ze geeft aan dat er ook voor gekozen kan worden dat iedereen het formulier inlevert en dat we dan bij de vergadering van het overlegorgaan de volgende keer een gecombineerd verhaal hebben dat rijp is voor een gezamenlijke presentatie.

2. Verslag bijeenkomst 15 juni jl.

2a. Vaststellen verslag (bijlage 1 - conceptverslag)

Op pagina 3 staat “voor de uitvoering van het programma is een fors bedrag vrijgemaakt”. Dit moet echter niet zijn “vrijgemaakt”, maar “aangevraagd”. Het bedrag is bij het Rijk aangevraagd.

Met deze aanpassing wordt het verslag vastgesteld.

2b. Naar aanleiding van het verslag (bijlage 2 – aandachts- en actiepunten)

Rol natuurmonumenten: gebeurd

Vertegenwoordiging Wetterskip: nog niet geregeld. Misschien zou Dhr. Boonstra daar nog even achteraan kunnen gaan.

Kattenvangproject financiering: financiering is met een jaar verlengd. Dhr. Duiven geeft aan dat het project voor 4 jaar was toegezegd, onder de voorwaarde dat het project resultaten oplevert. Die resultaten wil de provincie graag zien en daar hangt ook de (verdere) financiering van af. De Natuur- en vogelwacht wil binnen de eigen gelederen meer vrijwilligers hebben om dit project verder op te zetten.

Fries programma landelijk gebied: Provincie wil dit concreet maken via beleidsformulier (wat bij agendapunt 6 hoort)

Watersysteemanalyse: vanuit provincie projectleider integraal waterplan – Dhr. Gerard Jonker. Dus dit gaat lopen. Hij gaat alle wateropgaven met elkaar bekijken. Mevr. Jacobi geeft aan dat we met elkaar goed ons best moeten doen als het gaat om zoetwatervoorziening

Begrazingsplannen: Natuurmonumenten geeft aan de genoemde bijeenkomsten niet te herkennen. Deze zijn dan ook niet gehouden. Wel is Natuurmonumenten in overleg met de boeren om te kijken of zij invulling kunnen geven aan de begrazing. De eilanders zullen hierbij betrokken worden en NM gaat themabijeenkomsten organiseren.

Herintroductie konijnen: Natuurmonumenten geeft aan in eerste instantie in te zetten op biotoopverbetering – maaien en corridors maken om de verschillende populaties met elkaar te verbinden. Ook hier wil Natuurmonumenten een themawerkgroep instellen om dat inhoudelijk te bespreken.

Aanbesteding beheer: Natuurmonumenten geeft aan dat op de publieksavond gezegd is dat het na een proefjaar voor drie jaar doorgaat met Van der Lee

Project Wij&Wadvogels: heeft tot doel om vluchtplaatsen en broedplekken te vergroten voor de wadvogels. De bedoeling was om verhoogde wadplaten aan te leggen voor de kust en eilandjes in de Westerplas. De plaatsing voor de kust kan nu niet doorgaan, vanwege geziene onmogelijkheden. Daarom wordt er nu eerst ingezet op eilandjes in de Westerplas en later op de eilandjes voor de kust (ism hoogwatervluchtplaatsen). Voor wat betreft de Westerplas zijn verschillende opties bekeken. Gebruik van slib vanuit de Westerplas zat teveel PFAS in en kan daarom niet gebruikt worden. Er zijn nog twee andere opties, maar die moeten vergunningtechnisch mogelijk zijn. En dat is spannend, want we hebben nog een jaar om dit project uit te voeren.

Broedeilandjes jachthaven: is hetzelfde als hierboven

Biodiverse landbouw: is in uitvoering. Gaat met name over het financiële gedeelte- vanuit de oude naar de nieuwe situatie. Daarnaast wordt er meer gemonitord. Provincie heeft een opdracht uitgezet naar CLM – invloed op stikstofreductie. Is dit jaar klaar.

Financiën – boekjaar: is vastgesteld.

Evaluatie / opzet publieksavond: Daar worstelen we nog mee, om de betrokkenheid te vergroten, kennis op te halen en te delen. De publieksavond zou niet het enige contact met de bewoners moeten zijn. We willen ergens in december nog een keer bij elkaar komen, om te bespreken wat er allemaal uit de publiekavond gekomen is en om te kijken of we een voorstel te kunnen maken voor een wat levendiger mogelijkheid voor publieke inbreng. Dhr. Duiven zegt dat we het een beetje op z'n beloop hebben gelaten door de grote hoeveelheid informatie, maar dat we het nu echt met elkaar moeten doen en het niet weer moeten laten liggen. Mevr. Jacobi geeft aan dat we dat in

december gaan doen. Dat zal rond 20 december zijn met de werkgroep Beheer en Communicatie, met als doel: hoe kunnen we stapsgewijs verbeteren, zodat we met elkaar beter worden.

3. Mededelingen leden overlegorgaan

3a. Schriftelijke mededelingen

Gemeente Schiermonnikoog:

Programma Aansluiting Wind op Zee (PAWOZ) - Eemshaven

Op dinsdag 21 november heeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat een bijeenkomst over het Programma Aansluiting Wind op zee – Eemshaven georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomst gaf het ministerie informatie over de routes. Een van de mogelijke routes loopt door Schiermonnikoog. Gemeente Schiermonnikoog blijft dit proces kritisch volgen.

Strandvisie

De gemeente gaat een strandvisie opstellen. Afgelopen voorjaar voerden we daarom gesprekken met ondernemers met een standplaatsvergunning op het strand. Tijdens deze gesprekken inventariseerden we wensen en behoeften van deze ondernemers. De inhoud uit deze gesprekken betrekken we bij het opstellen van een strandvisie. De strandvisie moet duidelijkheid geven over het gebruik van het strand, nu en in de toekomst. Op korte termijn vinden gesprekken plaats met de terreinbeheerders en de provincie.

Huiszwaluwtilen in Nederland 2021-2022

Zie bijlage 3 artikel Vogelbescherming Nederland (t.k.n.). De Natuur- en Vogelwacht geeft aan hier handen en voeten aan te willen geven.

Provincie Fryslân

Natuurdoelanalyse Schiermonnikoog / Fries Programma Landelijk Gebied

De provincie Fryslân heeft de zogenoemde natuurdoelanalyses voor de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, waaronder die van Schiermonnikoog, voor de zomervakantie naar het Rijk / de Ecologische Autoriteit gestuurd. De natuurdoelanalyse bevat informatie over de staat van de natuur, in welke mate de natuurdoelen gehaald worden, of er knelpunten zijn en welke dat zijn. De natuurdoelanalyse is gemaakt op basis van bestaande informatie, bijvoorbeeld aan de hand van veldbezoeken, inventarisaties en getallen uit databanken. Naar verwachting brengt de Ecologische Autoriteit de adviezen over de NDA's en het Friese Programma Landelijk Gebied (FPLG) volgend voorjaar uit. De natuurdoelanalyses, waaronder die van Schiermonnikoog, staan op de website van provincie Fryslân: [Natuurdoelanalyses voor stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden | Fryslân](#)
In het FPLG staat over de Waddeneilanden: *'Op de Waddeneilanden staan de doelen minder onder druk, omdat daar de stikstofdepositie lager is. Lokaal kan nog wel sprake zijn van vermessing en verdroging in de duinen. Maar het beeld is dat daar met de juiste natuurherstelmaatregelen en intensiever beheer een beter perspectief is voor het behalen van de doelen dan voor de Natura 2000-gebieden op het vaste land.'* Zie ook agendapunt 11.

Aanvulling: In totaal is er ongeveer 24 miljard gereserveerd in het transitofonds voor

stikstofmaatregelen. Het is echter zeer ongewis of het geld er überhaupt komt, ook met het oog op de nieuwe verkiezingen.

Beleidsprogramma nationale parken 2024-2030

Uit de evaluatie van het vorige (nationale) beleidsprogramma kwam naar voren dat alle betrokkenen behoefte hebben aan een vervolg, met meer duidelijkheid over de doelen en inrichting van het stelsel van nationale parken. Voor de zomervakantie is het nieuwe beleidsprogramma Nationale Parken 2024-2030 behandeld door de Tweede Kamer. Dit nieuwe beleidsprogramma geeft aan hoe parkorganisaties, provincies, Rijk en partners de komende jaren invulling willen geven aan de ontwikkeling van nationale parken tot *'robuuste, kwalitatief hoogstaande natuur- en landschapsgebieden'*. De minister stelt hiervoor in de periode 2024-2030 jaarlijks een bedrag van vijf miljoen euro beschikbaar; in totaal 35 miljoen euro. Naar verwachting wordt volgend jaar bekend welke bedragen aan de afzonderlijke parken worden toegekend en welke bedragen door de - partijen van de afzonderlijke - nationale parken bijgelegd zullen moeten worden, de zgn. cofinanciering. In het beleidsprogramma is het volgende streefbeeld opgenomen:

'1. De natuur-, landschaps-, erfgoed- en ruimtelijke kwaliteiten van ieder nationaal park versterken – elk park vanuit de eigen gebiedsidentiteit.

2. Ieder nationaal park ontwikkelen naar robuustere natuur- en landschapsgebieden met stevige natuurkernen.

3. De unieke natuurbeleving van elk nationaal park versterken, in balans met de draagkracht van de natuur.

4. De samenleving steviger met de nationale parken verbinden.

5. De herkenbaarheid en eenheid van de gezamenlijke nationale parken in Nederland vergroten.'

Idee is dat de nationale parken binnen vijf jaar aan een aantal basiseisen voldoen. De precieze wettelijke bepalingen hiervoor zullen nog door de minister voor Natuur en Stikstof worden vastgelegd in een zogenoemde beleidsregel. Naar verwachting voldoet Nationaal Park Schiermonnikoog al aan de basiseisen.

Aanvulling: Bij alle NPs is de oproep om nog voor 1 december 2023 een ambitieplan C&E te maken en in te dienen bij LNV. De begroting moet nog worden goedgekeurd. Elk NP krijgt ongeveer 200.000 euro extra. In het jaar 2024 is de visie dat er niet moeilijk gedaan wordt over cofinanciering. Dat komt wellicht pas daarna. Voor de begroting van 2024 betekent dit dat er mogelijk nog 200.000 euro bij komt.

Wetterskip Fryslân

In het kader van de dijk- en duinversterking zijn samen met betrokkenen zogenoemde kansrijke alternatieven geschetst voor het versterken van de dijk en delen van de duinen: acht voor de dijk en drie voor de duinen. Hierbij wordt zowel gekeken naar 'reguliere versterking' als meer innovatieve veiligheidsconcepten waarbij het voor- en achterland worden ingezet om het hoge water te keren, het zogenoemde waterkerend landschap. Op de website Dijk- en duinversterking | Samen met Wetterskip (mett.nl) staat per alternatief wat er kan wijzigen aan de huidige dijk en duinen. De alternatieven worden de komende tijd verder uitgewerkt en beoordeeld op o.a. haalbaarheid, betaalbaarheid, duurzaamheid / toekomstbestendigheid en vergunbaarheid. Vervolgens wordt gekeken welk alternatief op welke locatie het meest passend is. Uiteindelijk wordt toegewerkt naar een zogenoemd voorkeursalternatief: de meest kansrijke en gewenste oplossing. Volgens plan gaat het werk in 2027 en 2028 in uitvoering.

In het kader van dit project wordt een zogenoemde MER-procedure (milieueffectrapportage) doorlopen om het milieu een volwaardige plaats in de besluitvorming te geven. Dan gaat het bijv. om

de mogelijke effecten op de Natura 2000-gebieden Duinen Schiermonnikoog en Waddenzee. In dit verband heeft recent de zgn. Notitie Reikwijdte en Detailniveau ter inzage gelegen. De commissie MER adviseert dit najaar over deze notitie.

Aanvulling: planning - we zitten in het verkenningsproces – bouwstenen en mogelijke oplossingsrichtingen. 5 mogelijke uitkomsten. Bij de duinen gaat het om zandtekort: ook daar zijn oplossingen – mechanisch of anders. Hier komt een voorkeursalternatief voor de dijk: regulier en mogelijk nog een landschappelijke. Toekomstige ontwikkelingen zullen worden meegenomen om te komen tot een oplossing voor de dijk. Wetend dat deze dijkversterking niet de laatste is. Het is een pilot en wordt gesubsidieerd door het rijk. De bedoeling is dat er medio 2024 een voorkeursalternatief ligt in de stuurgroep.

De wens is om wat meer samen op te trekken als het gaat om de samenwerking met partijen. Dhr. Hagen vraagt hoe het eiland weer geïnformeerd wordt. Want op dit moment zijn de ontwikkelingen al verder in de trechter dan wat we nu gehoord hebben.

Dhr. Boonstra reageert dat ze op dit moment nog niet zover zijn dat er een keuze gemaakt is. Op hoofdlijnen zijn nu de basisprincipes besproken, dat wordt nu gefinetuned en dan kom je tot een concept-keuze, en in mei 2024 zou er weer informatievoorziening richting het eiland plaatsvinden.

Dhr. Boonstra geeft aan dat de eilanders zeker op de hoogte worden gebracht. Hij nodigt de eilanders uit om bij vragen langs te komen in het gemeentehuis waar iedere 1^e dinsdag van de maand iemand aanwezig is om vragen te beantwoorden.

Visie Fryslân Klimaatbestendig 2050+ / blauwe omgevingsvisie

Op 18 juli 2023 heeft het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslân ingestemd met deze zgn. blauwe omgevingsvisie. Hierin schetsen Wetterskip Fryslân en provincie Fryslân een toekomstvisie voor een klimaatbestendige inrichting van Fryslân. Bij de uitwerking van de visie wordt het water- en bodemsysteem als uitgangspunt genomen. Voor de Waddeneilanden geldt, naast verzilting, de beschikbaarheid van zoetwater als een belangrijke opgave. De visie wordt o.a. gebruikt voor de gebiedsgerichte aanpak in het kader van het Friese Programma Landelijk Gebied (FPLG).

Werkgroep Beheer en Communicatie

Toekomstige opzet publieksavonden Nationaal Park Schiermonnikoog

De werkgroep van het nationaal park en de eilandvertegenwoordigers hebben eerdere publieksavonden geëvalueerd. Tot nu toe heeft de publieksavond vooral de functie om ideeën, voorstellen, meningen, etc. van eilanders mee te geven aan de eilandvertegenwoordigers voor de bijeenkomst van het overlegorgaan. Uit de evaluatie is het idee naar voren gekomen in de toekomst publieksavond en overlegorgaan los te koppelen door de inbreng van de eilanders in het overlegorgaan voortaan door de - organisaties van de – eilandvertegenwoordigers te organiseren. De publieksavond wordt dan een bijeenkomst ‘van en voor de eilanders’. Eilanders die hun kennis en ervaring m.b.t. een bepaald thema (natuur, cultuur, geschiedenis, etc.) willen delen kunnen dit doen tijdens een publieksavond. Ook niet-eilanders kunnen als spreker optreden. Zo heeft Meindert Schroor op 19 april jl. in het dorpshuis een presentatie gegeven over het Waddengebied en stond de publieksavond van 1 juni jl. in het teken van thema's uit het conceptambitieplan.

3b. Mondelinge mededelingen

Mevr. Scholtens vertelt samen met de gemeente onderdeel te zijn van Freia – een internationaal project dat duurzame producten op het eiland promoot. Er wordt onder andere gekeken naar op welke manier in Informatiecentrum Het Baken de souvenirs verduurzaamd kunnen worden door bijvoorbeeld de souvenirs te maken met grondstoffen uit afvalstromen van het eiland. Studenten van de Hanzehogeschool uit Groningen zijn hiermee bezig en hebben al een aantal prototypes geproduceerd en gepresenteerd: onder andere plastic van zeewier en zeep van koffiedik en cement van oesterschelpen. Verder geeft mevr. Scholtens aan dat er afgelopen week een brief is verspreid op het eiland, met informatie over de bijeenkomsten die gehouden zijn en met een vacature voor een Baliemedewerker in Het Baken, waarbij het liefst iemand van het eiland in dienst genomen wordt.

4. Terugkoppeling uit bijeenkomsten/ communicatie en samenwerking binnen het Nationaal Park

Mevr. Jacobi geeft aan dat al die gesprekken zijn geweest en dat het niet de bedoeling is daar nu nog verder inhoudelijk op in te gaan. Wel is een korte terugkoppeling gewenst.

Mevr. Scholtens legt uit dat er heel veel commotie is ontstaan. Eén van de aanleidingen daarvoor de bebording in het NP. Daarover heeft Natuurmonumenten met de bewoners gesproken in kleine groepen. Er zijn heel veel zaken besproken en er zijn een aantal dingen en tips uitgekomen en daar gaat Natuurmonumenten zoveel mogelijk invulling aan geven. Hoofdpunten: beter communiceren en mensen beter betrekken. Vanaf december organiseren de boswachters van Natuurmonumenten iedere maandagochtend een boswachterspreekuur. De deur staat open en de uitnodiging is om met Natuurmonumenten te komen spreken in plaats van over Natuurmonumenten. Vanaf januari zal er maandelijks een nieuwsbrief worden verstuurd, om de informatie wat makkelijker en sneller te verspreiden. Daarnaast zullen er ook themabijeenkomsten worden georganiseerd om bewoners mee te laten spreken en denken, om zo de participatie te versterken.

Mevr. Jacobi vult hierop aan dat dit geldt voor het hele overlegorgaan en alle partners. Het is ons nationaal park en daar moeten we respectvol en zo betrokken mogelijk met elkaar vorm aan geven. Wij moeten het ons allemaal aantrekken.

Dhr. Hagen geeft aan hele goede bijeenkomsten te hebben gehad. In de bijeenkomst met de directie van Natuurmonumenten is toegezegd dat de verslagen van de bewonersbijeenkomsten beschikbaar zouden worden gesteld. Dhr. Hagen geeft aan deze niet te hebben ontvangen. De overige partners en ook Natuurmonumenten geven aan dat deze wel verstuurd zijn.

Dhr Hagen licht verder toe dat er vanuit Boerenbelang regelmatig overleg is met Natuurmonumenten en dat dat zijn ups en downs heeft. De komende tijd wordt er intensiever gekeken naar maaien en grazen en ook het project reststromen. Nu wordt het wat afgeschoven op Van der Lee als aannemer, geeft Dhr. Hagen aan, maar daar moeten we de discussie over voeren. We moeten inzage hebben in het bestek van wat Van der Lee gekregen heeft: niet qua financiën, maar wel qua werkzaamheden. Dhr. Duiven geeft aan dat dat iets is voor de werkgroep beheer om het daar over te hebben.

Voor wat betreft de Communicatie/ informatiedeling en samenwerking binnen het nationaal park geeft mevr. Jacobi aan dat er nog bij alle punten langsgegaan moet worden die uit deze bijeenkomsten zijn gekomen. Dit gaan we als eerste in december doen, om de volgende vergadering

van het overlegorgaan goed voor te bereiden. Om dan te kijken hoe het werkbaar wordt.

Mevr. Van gent geeft aan zelf bij een aantal bijeenkomsten van Natuurmonumenten met de bewoners te zijn geweest. Zij vindt het goed dat Natuurmonumenten het initiatief heeft genomen. Het was niet gemakkelijk voor alle partijen. Het is belangrijk om te kijken wat we met het Ambitieplan doen, hoe we met elkaar vergaderen, hoe we dat insteken. Wat spreken we met elkaar af? We moeten met elkaar om tafel gaan zitten om te bepalen hoe we het met elkaar doen.

Mevr. Jacobi reageert met dat het belangrijk is om te verifiëren wie er betrokken worden bij het schrijven van het ambitieplan en hoe. Er is veel deskundigheid op het eiland en mensen willen graag meedenken en daar ligt dus veel potentie. Laten we dat dan ook met elkaar pakken en kijken hoe we gezamenlijk deze deskundigheid kunnen oppakken. Ook moeten we kijken hoe we met elkaar bij elkaar zitten. Dit moeten we anders organiseren. Ik ben heel benieuwd hoe mensen in de zaal daar tegenaan kijken en wat zij daarvan vinden. Zodat we het met elkaar levendiger kunnen maken en we weer met elkaar kijken en schitterend Schiermonnikoog beleven.

Mevr. Scholtens schetst dat het haar tijdens de gesprekken met bewoners opviel dat er in de brede linie onvrede is over het functioneren van het NP. Het viel ook op dat er veel verschillende visies zijn over wat het NP nu eigenlijk is. Daar moet duidelijkheid over komen. Verder is er behoefte om weer een werkgroep C&E op te richten en dit los te koppelen van de werkgroep beheer. Er zijn genoeg mensen op het eiland met kennis en kunde op het gebied van communicatie en educatie die daarin zouden kunnen plaatsnemen en meedenken.

Mevr. Van Gent geeft te kennen dat het goed zou zijn om te kijken naar het proces voor wat betreft de voorbereidingen in de werkgroep. Er moet worden gekeken naar een datum waarop iedereen kan.

Mevr. Jacobi reageert daarop dat de werkgroep beheer zelf kan en mag bepalen wanneer ze vergaderen en wie ze uitnodigen.

Mevr. Van Gent geeft te kennen hetgeen mevr. Jacobi zegt niet geheel juist te vinden en Mevr. Scholtens vult aan dat het zo zouden moeten zijn dat het overlegorgaan aangeeft wat de werkgroep moet uitwerken.

Mevr. Jacobi geeft te kennen geen bezwaar te zien in het feit dat de werkgroep dit in december verder gaat uitwerken.

5. Ambitieplan Nationaal Park Schiermonnikoog en 6. Rondje partijen: beleid en plannen voor Schiermonnikoog

Jaap Jepma van bureau Noordtij heeft een formulier rondgestuurd voor input voor het ambitieplan. Rijkswaterstaat: het afgelopen anderhalf jaar zijn de beheerplannen van de Waddenzee en Noordzeekustzone gemaakt. Daaruit zijn een aantal punten die in het ambitieplan kunnen worden meegenomen.

Wetterskip: zijn hier druk mee bezig. Aantal dingen zijn belangrijk, zoals waterveiligheid.

Provincie: Natura2000 beheerplan wordt in 2024 geëvalueerd en in 2025 start schrijven nieuwe beheerplan. En dat is een mooie input voor het ambitieplan. Regiodeal Waddeneilanden zou wellicht ook nog input kunnen zijn. Het FPLG is op zich niet actief op het eiland, maar verwacht wordt wel dat het belangrijk is om te analyseren of deze programma's en de doelen meegenomen zouden moeten worden in het ambitieplan.

Natuur- en vogelwacht: het ambitieplan was te vaag. Er moeten meer duidelijkere doelstellingen in. Er ligt nog geen ambitieplan waarin dat verwoord is. We maken zelf wel onze ambities, maar wij

hoeven het plan niet op te schrijven. En als er niets concreets ligt, kun je er ook niet op schieten. Wij kunnen nu wel zeggen wat wij belangrijk vinden en wat er in moet staan, maar dat hebben we in het verleden al gedaan en dat is toen naar ons idee niet meegenomen. Het is ook niet duidelijk wat er precies in moet en wat het proces van schrijven is. Het zou helpen om een duidelijk inzicht te krijgen in wat er eigenlijk in dit plan moet komen te staan, zodat we duidelijke doelen kunnen stellen. Ik zie graag zsm een concreet ambitieplan tegemoet, wat dan misschien nog niet perfect is, maar waar we wel input op kunnen leveren.

SOV: wij gaan mee in het verhaal van de Natuur- en Vogelwacht.

Vereniging Boerenbelang: Wij sluiten ons ook aan bij het verhaal. Maar we zijn met de boeren met van alles bezig. De polder valt er niet in, maar heeft wel overlap. We zijn bezig met ammoniakreductie. Vanaf komend voorjaar gaan we compost maken op elk boerenbedrijf. Een zuivelcoöperatie is opgestart en moet een plus op de melk opleveren. En er is een overkoepelende monitoring. Door de overlap wordt dit ook wel meegenomen in het ambitieplan.

Gemeente: wij zullen het formulier invullen. In december komt dat weer terug in de werkgroep. Wat wij belangrijk vinden is dat er over het beheer duidelijke afspraken worden gemaakt: wie doet wat er wie worden er bij betrokken. Je moet mensen hun werk laten doen en gebruik maken van de deskundigheid op het eiland. Nieuwe vormen van overleg en inspiratie lijkt ons belangrijk – interessante sprekers, waar gepassioneerde eilanders verhalen vertellen en ook mensen van buiten die ons dingen kunnen leren en vertellen. De rollen moeten duidelijk en helder zijn en er moeten geen rollen door elkaar lopen. En ook daarin moeten we van onderop de mensen meenemen. Het is een document waarin werkende weg aanpassingen op kunnen plaatsvinden en waar ook projecten uitgehaald kunnen worden.

Natuurmonumenten: ambities van NM zitten op allerlei vlakken. Hoofdzakelijk op natuurbeheer. Dat heeft overlap met de Natura2000 van de provincie, met de boeren, met de vogelwacht. Daarom willen we graag in het proces overleg met deze verschillende partijen. Ambities zitten ook op het vlak van communicatie en recreatie. Er zijn allerlei projecten gaande. Een stukje samenhang is belangrijk. Ambities op het gebied van duurzaamheid vinden wij ook belangrijk – toekomstbestendige keuzes maken door alle partijen. Dus er zijn op allerlei vlakken ambities en die moeten uiteindelijke landen in het plan. Er moet een herprogrammering komen van de stappen die genomen moeten worden om te komen tot een goed ambitieplan waarin deze ambities terecht komen.

7. Bestuur Beheerstichting Nationaal Park Schiermonnikoog

7a. Financiën

Boekjaar 2022 is toegekend.

Subsidie ministerie LNV voor NP Nieuwe Stijl- uitstel tot 1 juli 2024. Als bestuur moeten we nog wel op een rijtje zetten waar nog gaten vallen en waar het geld wat nog niet besteed is wel besteed gaat worden.

Er moet gekeken worden naar geld wat terugbetaald moet worden door NM voor Dhr. Braat.

7b. Begroting 2023 Nationaal Park Schiermonnikoog

GS hebben ons wat extra gegeven: 2.100,- euro, vanwege de prijsstijging. Om de begroting sluitend te krijgen is deze ingevuld bij “onvoorziene uitgaven”.

7c. Begroting 2024 Nationaal Park Schiermonnikoog

Weinig verschillend met voorgaande jaren. De jaarsubsidie van de provincie is 5.000 euro meer. Voor cofinanciering is het budget weggelaten, want dat komt uit een ander potje.

Als bestuur moeten we nog kijken hoe we dit precies gaan doen.

De 200.000 euro extra, die eerder vermeld is, is nog niet in de begroting meegenomen. Daar moeten we dus nog wat mee doen.

De extra gelden zijn er om de Nationale Parken meer te laten professionaliseren in de komende zes jaar en hen te ondersteunen in het proces. Investeren in materialen, presentaties, samenwerking, communicatie. Daar is die 200.000 euro voor.

Dhr. Hagen geeft aan dat we wel duidelijkheid moeten krijgen in hoe dit geld besteed gaat worden.

De penningmeester geeft aan met de secretaris hier eerst een inventarisatie over te moeten maken aangaande wat er al gebeurd is en wat er nog over is en welke onderdelen er nog beter moeten.

Mevr. Jacobi licht toe dat er bijna geen uren zijn voor secretariaat en coördinator. We kunnen ook niet echt investeren. Dus die 200.000 euro is zo op.

Mevr. Van Gent uit haar zorgen dat de druk wel gaat toenemen. Omdat mensen weten dat er geld beschikbaar is, willen ze ook wat. En daar moeten we dus goede beslissingen over nemen.

Voor 3 december moet de begroting worden ingediend. Bij deze stellen we de begroting vast en deze zal worden ingediend.

7d. Overzicht ingekomen en uitgaande stukken

Geen meldingen. Bij deze vastgesteld.

8. Jaarplan 2024 Communicatie en Educatie Nationaal Park Schiermonnikoog

Geen opmerkingen en bij deze vastgesteld. De bijbehorende bedragen kunnen beschikbaar gesteld worden.

9. Vergaderingen overlegorgaan 2024

Voorstellen komende vergaderingen

Voorjaarsvergadering : 16 mei 2024

Najaarsvergadering : 21 november 2024

10. Rondvraag

Mevr. Broekstra: er zijn zorgen om de fietspaden. Zijn er al ideeën over? Er zijn fietspaden die wel heel erg slecht worden en wellicht wel afgesloten zouden moeten worden als je kijkt naar de veiligheid. Natuurmonumenten licht toe dat er bekeken is wat het kost om de fietspaden goed te onderhouden. Het onderhoud van de fietspaden is duurder dan van te voren was begroot. Er zijn alternatieven voor de schelpen bekeken, maar nog geen goede alternatieven gevonden. Voor volgend jaar is het budget flink opgehoogd. Als we het onderhoud zouden doen zoals we het eigenlijk zouden willen, dan gaat het naar 100.000 euro per jaar en daar hebben we de subsidie niet voor. Als er echt slechte paden zijn, geef het door. Mevr. Broekstra: 20 jaar geleden had je de fietspaden en

dan had je daarnaast het pad voor de auto's van het beheer. Dat is nu niet meer zo, en rijden de auto's en materieel gewoon over de fietspaden. En daar zie je de gevolgen van. Natuurmonumenten geeft aan dat er gezocht wordt naar alternatieven en er moet een meerjarenplan komen voor de fietspaden. Ideeën kunnen bij Natuurmonumenten gedeponereerd worden.

Dhr. Duiven vraagt naar de Europarc conferentie. Wat is het precies en was daar een rol geweest voor het NP, het overlegorgaan. Mevr. Jacobi legt uit dat het een tweejaarlijks symposium is van alle nationale parken in Europa. Dit jaar was het in Nederland, in Leeuwarden. Je kon je als persoon opgeven om aanwezig te zijn. Een onderdeel van de conferentie waren excursies voor de deelnemers naar verschillende nationale parken, waaronder Schiermonnikoog. Het is promotie en kennisdeling onder de nationale parken. We laten het overlegorgaan weten wanneer het weer is. Waarschijnlijk in 2025.

Verder geen andere punten voor de rondvraag.

11. Vragen uit het publiek

Vanuit het publiek: Op Vlieland zijn ze ons voor voor wat betreft de konijnenpopulatie. Hebben ze hier op het eiland licht opgestoken bij Vlieland, want we lopen hier anderhalf jaar achter? Mijn pleidooi is – beginnen! Als het goed is maaien de konijnen, en dan hebben we geen klepelmaaiers nodig. Waarom doen we het niet zoals op Vlieland?

Reactie Natuurmonumenten: we willen allemaal heel graag konijnen terug. Dat wil niet alleen Schiermonnikoog, maar heel veel natuurbeheerders, van Portugal tot Noorwegen. Maar zo eenvoudig is het niet. Er zijn veel projecten mislukt waarbij konijnen van de ene plek geïntroduceerd zijn in andere gebieden. In Vlieland lukt het wel en daar leren we van. Als er nog konijnen zijn in het gebied, moet eerst het biotoop verbeterd worden. Wij hebben hier alle gebieden laten bekijken en in alle gebieden zaten nog konijnen. Daarom gaan we eerst proberen het biotoop te verbeteren. Mocht dat niet werken, dan gaan we kijken om konijnen bij te plaatsen.

Vanuit het publiek: Hoe zit het met het instemmingsrecht ten aanzien van het beleid van NM? Er is bij de instelling van het NP beloofd om inspraak. Mijn vraag aan NM is of u wel of niet bereid bent om de eilanders medezeggenschap te geven over het beleid van NM?

Mevr. Jacobi reageert: besluiten die in een NP worden genomen, moeten met elkaar gerespecteerd worden. Dat kun je zien als inspraak. Dat is het platform waar je serieus uitvoering aan geeft. Wat niet met de directie besproken is, is medezeggenschap over het beheer, zoals bijvoorbeeld de begrazing. NM is de beheerder van het gebied. De inspraak is er wel, maar tot hoever gaat dat? We willen dat model nog uitwerken van hoe we hier met elkaar verder willen op het eiland. Ruzie maken heeft helemaal geen zin. We willen een voorstel maken over wat ieders verantwoordelijkheden zijn.

Aanvulling vanuit het publiek: De Huis-aan-huisbrief is een hele positieve stap. Hierin staat wat NM wil gaan doen en er is tijdens de vergadering ook gesproken over het ambitieplan. Aan het vorige Beheer- en Inrichtingsplan is 5 jaar gewerkt. Het vorige Beheer- en Inrichtingsplan was ook de handleiding voor hoe Natura2000 geïmplementeerd werd op het eiland. Het Beheer- en Inrichtingsplan was leidend, niet Natura2000. Het Beheer- en Inrichtingsplan is de handleiding voor de beheerder. Dus het is niet: NM doet dit, NM wil dat. Nee, NM is de uitvoerder van het Beheer- en Inrichtingsplan. De beheerder voert de maatregelen uit die voortvloeien uit het Beheer- en Inrichtingsplan. De inspraak van het publiek vond en vindt plaats op de inspraakavond en in de werkgroepen beheer en voorlichting en educatie. Die bereiden de vergaderingen voor voor het

overlegorgaan. Waar worden besluiten genomen over bijvoorbeeld materialen voor onderhoud fietspaden? Die besluiten moeten in de werkgroepen genomen worden. Zo is het bedoeld om georganiseerd te worden. De vraag is dan ook: moeten we niet terug naar het systeem?

Mevr. Scholtens reageert: deze vraag is nooit aan onszelf, aan Natuurmonumenten, gesteld als het gaat om inspraak. Het proces van inspraak is heel ingewikkeld en er moet worden afgewogen waar dat mogelijk is. Bij bepaalde dingen zou het kunnen, maar bij bepaalde dingen is het ook niet mogelijk. Het is goed om nog even te benadrukken dat het NP niet de opdrachtgever is van Natuurmonumenten, dat is de provincie.

Vanuit het Publiek: Natuurmonumenten heeft zich ooit gecommitteerd aan de afspraken van het NP. En niet aan de afspraken die nu vanuit de provincie komen. Of je moet je als beheerder aan deze afspraken van het NP houden, of je moet als beheerder zeggen dat je de stekker eruit trekt.

Mevr. Jacobi antwoordt: dat gaan we natuurlijk niet doen. We gaan met elkaar kijken waar het verwateren van de vroegere duidelijkheid aangescherpt moet worden.

Vanuit het publiek: sommige dingen kunnen niet uit handen worden gegeven en andere dingen wel hebben we net gehoord. Welke onderwerpen vindt Natuurmonumenten inspraakwaardig?

Mevr. Jacobi geeft aan dat Natuurmonumenten gaat kijken waar dit mogelijk is en hierop terugkomt.

Vanuit het publiek een vraag over het project Wij&Wadvogels. Er zijn presentaties geweest over dit project. Daar werd gezegd dat het bijna rond was. Afgelopen jaar werd er en passant gesproken over de eilandjes tussen de oude en de nieuwe steiger die daar gerealiseerd zouden worden en waar bagger en slib uit de jachthaven voor gebruikt zou worden. Rijkswaterstaat heeft toen aangegeven dat dat niet kon. Hoe zit dat nu precies met het kwijtraken van het baggerslib, want als dat niet in dit project kan dan zijn daar voor het eiland meer kosten mee gemoeid, of niet?

Mevr. Scholtens licht toe: het idee was inderdaad om de bagger voor de eilandjes te gebruiken.

Omdat de vergunningen nog niet rond waren, kon dat in eerste instantie nog geen doorgang vinden. Daarna waren er bezwaren op het geomorfologisch vlak.

Rijkswaterstaat vult aan: er is inderdaad een vergunning aangevraagd. Onderzoek heeft uitgewezen dat de eilandjes op dat punt weg zouden spoelen bij hoog water. Daarom is het niet logisch om de eilandjes daar te plaatsen.

Vanuit het publiek komt hierop een reactie: als de eilandjes wegspoelen zou dat niet erg zijn. Want dan gebruiken we in ieder geval de bagger voor het maken van de eilandjes en dat dat bagger dan wegspoelt geeft niet. Dan doen we het over twee jaar opnieuw.

Vanuit het publiek komt nog een andere reactie: er speelt hier nog meer. Het is niet alleen Natuurmonumenten, maar ook Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat zou trots moeten zijn op dit gebied en door moeten pakken en wat moois maken van het project Wij&Wadvogels.

Rijkswaterstaat reageert: wij staan zeker met trots in dit gebied. Toezegging is dat wij met Natuurmonumenten dit gaan bespreken en dat het landt in de werkgroep.

Dhr. Duiven vult nog aan: ik heb nog nooit een plan gezien hoe die eilandjes vormgegeven zouden moeten worden. We hebben ook nog een project Dijk&duinversterking en er is nog een mogelijkheid om de eilandjes mee te nemen in dit project.

Vanuit het publiek: kan iemand uitzoeken wat de toezeggingen zijn die gedaan zijn in het verleden? Het is belangrijk om te weten waar we vanuit gaan.

Mevr. Jacobi geeft aan dat we dit meenemen.

Vanuit het publiek: het geplagde materiaal met teveel PFAS kon niet naar de Westerplas. Suggestie is: neem hout mee en maak vlotten. Dan heb je eilandjes. Het bufferen van water in de Westerplas is niet naar voren gebracht. Bufferen is goed voor het drinkwater. Dan blijft er water in de polder voor de jonge vogels, dan hebben we ook meer insecten.

Vanuit het publiek: In het ambitieplan moet het hele proces van inspraak meegenomen worden. We hebben allemaal werkgroepen. Is het geen idee om deze werkgroepen dan ook publiek te maken, zodat het publiek kan meeluisteren met wat er allemaal besproken wordt. Verder heb ik in één van de bijeenkomsten gehoord dat mensen van Natuurmonumenten zich bedreigd voelden. Ook heb ik een brief geschreven aan Natuurmonumenten welke ging over de rechtszaak en daar heb ik nog geen antwoord op. En ook wil ik verzoeken dat de borden van Natuurmonumenten weggehaald worden. Mevr. Scholtens reageert: direct na de publieksavond is gevraagd om de borden weg te halen. Dat is ook gebeurd. Alleen de veiligheidsborden staan er nu nog. Voor wat betreft de intimidatie: er zijn mensen die zich erg geraakt hebben gevoeld. Er zijn echt dingen gebeurd die mij als leidinggevende raken, omdat mijn mensen dat heel vervelend vonden. Wij zijn met z'n allen mensen. Mijn medewerkers zetten zich in voor de natuur en de grenzen van netheid zijn wel overschreden. Mevr. Van Gent vult aan: ik ben zelf bij een aantal van de sessies geweest en er zijn medewerkers van Natuurmonumenten die aangegeven hebben zich niet welkom te voelen op Schiermonnikoog. Discussies kunnen we met elkaar voeren en die mogen pittig zijn, maar ze moeten wel menselijk zijn. Laten we normaal met elkaar in gesprek blijven. En voor wat betreft de rechtszaak: zolang de zaak nog loopt, kunnen we hier niets over zeggen. De politie heeft de mannen opgepakt omdat ze iets gedaan hebben wat niet mag. En zolang het in behandeling is, gaan we daar niet publiek over spreken. Natuurmonumenten geeft nog aan dat er een antwoord komt op de brief die geschreven is.

12. Sluiting

Mevr. Jacobi bedankt iedereen voor de betrokkenheid en sluit de vergadering.
